

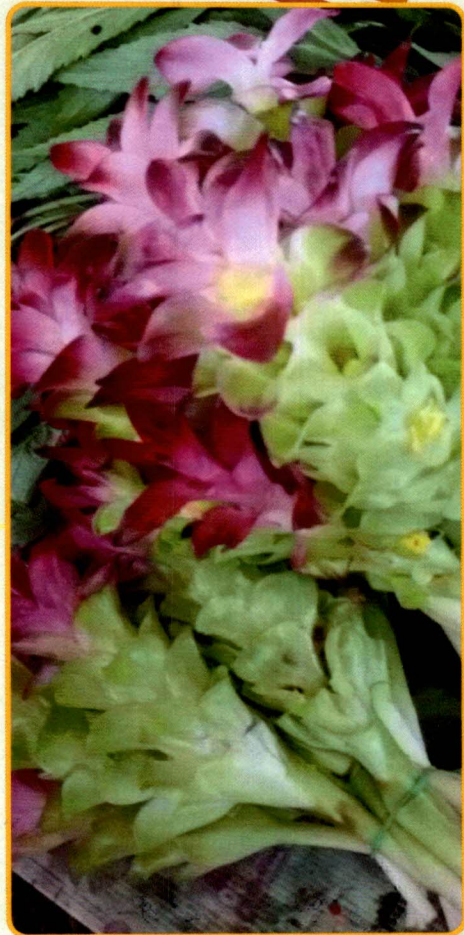

วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Journal of Humanities and Social Sciences
Kanchanaburi Rajabhat University

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2561

ISSN 2539-5637

วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
Journal of Humanities and Social Sciences
Kanchanaburi Rajabhat University
ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.ณรงค์เดช

รัตนานนท์เสถียร

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

บรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สถิรกร

พงศ์พาณิชย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จิระโชค

วีระสย

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ศาสตราจารย์ ดร.อุดม

วิโรตม์สิกขดิตต์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ศาสตราจารย์พิเศษจ่านงค์

ทองประเสริฐ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน

แสวงดี

มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ เยาวรัตน์

การพานิช

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ไพบุลย์

ศิลาวิภาเวทย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

คณะกรรมการบริหารวารสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจนีย์

สุขชานา

อาจารย์วีระวัฒน์

อุดมทรัพย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราตรี

แจ่มนิยม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธง

บุญเรือง

อาจารย์จันทิมา

สว่างลาภ

นางสาวสุภาวดี

จันทนะ

ฝ่ายจัดการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราตรี

แจ่มนิยม

นางสาวสุภาวดี

จันทนะ

กำหนดการเผยแพร่

วารสารเผยแพร่ 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ)

มกราคม-มิถุนายน

กรกฎาคม-ธันวาคม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 70 หมู่ 4 ตำบลหนองบัว
อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 71190 โทรศัพท์/โทรศัพท์ 034-534072 <http://huso.kru.ac.th>

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประจำฉบับ

1. ดร.สาคร	ชินวงศ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ดร.สุรศักดิ์	บุญเทียน	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
3. ดร.สุทิน	อ่อนอุบล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มณฑล	คงแถวทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธง	บุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภคมน	เจริญสูง	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวณีย์	อมรจิตสุวรรณ	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รสริน	ดิษฐบรรจง	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย	เพชรตรา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์	โพกาวัน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อิทธิ	คำเพราะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชิดชาย	ดวงภมร	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลวรรณ	สันถวะโกมล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

บทบรรณาธิการแถลง

วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีฉบับนี้ เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561) จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่ ผลงานวิจัยและวิชาการ รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการของคณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งกองบรรณาธิการตั้งใจรวบรวมและจัดทำเผยแพร่งานวิชาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ตามศาสตร์ของผู้เขียนแต่ละท่านสู่เวทีสาธารณะ

วารสารวิชาการฉบับนี้ประกอบด้วยบทความทั้งหมด 8 บทความ จำแนกเป็นบทความวิจัย จำนวน 7 บทความ และบทความวิชาการ จำนวน 1 บทความ แต่ละบทความได้ถ่ายทอดภูมิรู้ตามศาสตร์ ที่หลากหลายแง่มุมทั้งงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ กฎหมาย วัฒนธรรม และด้านการประกัน คุณภาพการศึกษา ซึ่งผลการวิจัยช่วยสะท้อนย้อนคิดให้นำผลการวิจัยมาใช้ในการต่อยอดองค์ความรู้ รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น นับเป็นงานเขียนที่สร้างสรรค์ด้วยพลังปัญญา แห่งศาสตร์และศิลป์อย่างน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารวิชาการฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน และเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่งานวิจัยสู่เวทีสาธารณะอย่างกว้างขวางต่อไป ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ที่พิจารณาบทความ ที่ปรึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน และขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่กรุณาส่งบทความ มาให้ตีพิมพ์ จนทำให้วารสารวิชาการฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี หากมีข้อผิดพลาดประการใด กองบรรณาธิการ ต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย และขอน้อมรับคำติชม ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ ยิ่งขึ้นต่อไป

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

- ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงทางอาหาร
ศึกษารณีสืบค้นแปลง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 1
Foods Security on Local Resource Diversity in Ban Taling Daeng, Kanchanaburi Province
บุษบา ทองอุปการ
- ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรงอำเภอนมทวน
จังหวัดกาญจนบุรี 15
Factors Affecting of the Quality of Life of Elderly in the Elderly School, Nongrong Sub-District,
Phanomthuan District, Kanchanaburi Province
สุทิน อ่อนอุบล
- การพัฒนาและถ่ายทอดผลิตภัณฑ์จากเสื่อลำแพน 26
The Product Development and Passing on Knowledge of Lamphaen Mat
ชนันท์อิพัฒน์ พรหมสนธิ์
- พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางานงหрок ตำบลลาดหญ้า
อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 39
Pesticide Using Behavior of Agriculturists at Ban Tongnananglog, Ladya Sub-District,
Muang District, Kanchanaburi Province
อนัญญา นาสวนสุจริต, รัตน์ตรีกาล จันทร, กัญญารัตน์ หลาวเพชร, ปณณพร สิทธิวงศ์ษา
และสุทิน อ่อนอุบล
- โลกทัศน์ของคนไทยที่สะท้อนจากพุทธศาสนสุภาษิตของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี(ว.วชิรเมธี) 52
The Worldviews of Thai People that Reflected from Phra Maha Wutthichai Wachirametee's
Buddhist Proverbs (W. Wachirametee)
สมรภัช หมื่นฤทธิ์, อรุมา ศรีเมือง, และราตรี แจ่มนิยม

คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์คณະมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี :
กรณีศึกษาบัณฑิตภาคปกติ _____ 67

Desirable Characteristics of Graduates from Major Public Administration, Humanities and
Social Science, Kanchanaburi Rajabhat University, as Needed by their Employers :
a Case Study of Regular Students

ดรรารัตน์ รุ่งเรือง _____

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา
ของบุคลากรคณະมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
Factors Influencing Motivation and Participation Level in Education Quality Assurance of
Personnel in Faculty of Humanities and Social Sciences, Kanchanaburi Rajabhat University
นางสาวอัจฉรา บริรักษ์ _____ 81

บทความวิชาการ

การอนุวัติการสนธิสัญญาให้เป็นกฎหมายภายในของไทย :
กรณีศึกษาสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน
The Implementation the Treaties to Thai Law : Case Study Extradition Treaties.
ทรงวุฒิ สารสาริน _____ 97

ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงทางอาหาร
ศึกษากรณีบ้านตลิ่งแดง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี *
Foods Security on local Resource Diversity in Ban Taling Daeng,
Kanchanaburi Province

บุษบา ทองอุปการ **

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงทางอาหาร ชุมชนบ้านตลิ่งแดง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสังเกตสภาพจริงในพื้นที่ และข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน ใช้การเลือกด้วยวิธีเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ร่วมกับการเดินสำรวจชุมชน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง บันทึกภาคสนาม และแผนที่ทรัพยากร การวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลโดยการเปรียบเทียบต่างวิธี วิเคราะห์เนื้อหาและตีความเชื่อมโยง ผลการสำรวจพบความหลากหลายทางชีวภาพที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงทางอาหารของชุมชน 3 ประเด็นได้แก่ (1) ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) ความหลากหลายทางชีวภาพการเกษตร และ (3) ความหลากหลายทางชีวภาพของอาหารจากระบบเศรษฐกิจ

คำสำคัญ : ความมั่นคงทางอาหาร, ทรัพยากรท้องถิ่น

Abstract

The purpose of this study was to examine food security on local resource diversity in Ban Taling Daeng village, Mueang Distric, Kanchanaburi Province. Data were collected from related documents, observation, transected walk and five key informants selected through purposive sampling by set up criteria. Research instruments were an interview form, field note and local resource mapping. The data were analyzed in terms of content analysis, interpretation and triangulation of source methods was included. The study results were: Food security reflected

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยปฏิบัติการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารชุมชนบ้านตลิ่งแดง ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

** บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยปฏิบัติการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารชุมชนบ้านตลิ่งแดง ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

through several sources (1) The biological diversity of nature and environmental (2) The self-abundant agriculture and (3) The diversity of purchased food.

Keywords : Foods Security, local resource

บทนำ

สภาวะโลกปัจจุบันนี้เผชิญปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพโลก ทั้งรูปแบบของภัยคุกคามเดิม (traditional threats) และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (non traditional threats) ดังเช่นประเด็นความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งเป็นหนึ่งในภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ประเทศต่าง ๆ เผชิญเหมือนกันทั่วโลก แอร์โรว์ (Kenneth Joseph Arrow, 1972) นักเศรษฐศาสตร์ที่มีอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งในรอบ 50 ปีที่ผ่านมา ได้เคยทำนายไว้ว่า โลกจะเกิดการขาดแคลนอาหาร เนื่องจากไม่สามารถผลิตอาหารได้ทันต่ออัตราจำนวนประชากรที่เพิ่มขยายตัวขึ้นแบบสองเท่า แต่เมื่อพิจารณาไปยังการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น จนสามารถผลิตอาหารได้เป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกัน อัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรโลกกลับลดลง สะท้อนให้เห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่เป็นไปตามคำทำนายดังกล่าว แต่ความอดอยากและขาดแคลนอาหารกลับเกิดขึ้น และปรากฏชัดเจนในทวีปแอฟริกา ช่วงปี พ.ศ. 2513 – พ.ศ. 2522 นับจากนั้นเป็นต้นมา ความมั่นคงทางอาหาร (food security) จึงกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ประเทศต่าง ๆ นำมากล่าวถึงในฐานะภัยคุกคามความมั่นคง ที่สร้างผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง พร้อมทั้งค้นหาวิธีการต่าง ๆ ในการรับมือกับปัญหาดังกล่าว (บุษบา ทองอุปการ, 2560)

กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย (คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ, 2010) สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหาร และกระทบต่อความสามารถในการผลิตของประเทศไทย โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านอาหารตลอดห่วงโซ่ พบว่า ฐานทรัพยากรธรรมชาติของไทยมีแนวโน้มเสื่อมโทรมรุนแรง ส่งผลกระทบต่อการผลิตภาคเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร ระบบการผลิตต้องพึ่งพาปัจจัยจากต่างประเทศ ทำให้มีต้นทุนสูง ขณะที่พื้นที่การเกษตรมีจำกัดและถูกใช้ไปเพื่อกิจการอื่นมากขึ้น การใช้ประโยชน์ที่ดินและแรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันการเชื่อมโยงผลผลิตการเกษตรกับภาคอุตสาหกรรมภาคเพื่อเพิ่มมูลค่ายังอยู่ในวงจำกัด และมีการพัฒนาแบบแยกส่วน อีกทั้งยังมีปัจจัยภายนอก ที่สร้างผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทยอีกหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลก การเปิดเสรีการค้าระหว่างประเทศ ฯลฯ เป็นต้น กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย ฉบับที่ 2 จึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยรวม 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ด้านความมั่นคงอาหาร ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร ด้านอาหารศึกษา และด้านการบริหารจัดการอาหาร เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับการจัดการด้านอาหารในประเทศอย่างเป็นรูปธรรมในมิติต่าง ๆ รักษาศักยภาพด้านการผลิตอาหารของประเทศไทยในระดับมหภาค รวมทั้งสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับชุมชน พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

จากที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะสำรวจชุมชนซึ่งมีทรัพยากรท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งได้แก่หมู่บ้านตลิ่งแดง ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นชุมชน

กิ่งเมือง แต่ในขณะที่เดียวกันสภาพภูมิศาสตร์ สถานที่ตั้ง และผลผลิตทางการเกษตรของหมู่บ้านยังคงมีความหลากหลายอย่างมาก เพื่อเป็นพื้นที่กรณีศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงทางอาหารในมิติต่าง ๆ รวมทั้งเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการนำไปสู่การค้นหาแนวทางปฏิบัติการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงทางอาหาร ชุมชนบ้านดิ่งแดง ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบการวิจัย

1. แนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่น

ด้วยสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศของประเทศไทย ก่อให้เกิดภูมินิเวศหลากหลาย เอื้ออำนวยต่อการดำรงอยู่ของพืชพรรณและสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ และเป็นพื้นที่แห่งหนึ่งของโลกที่มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งด้านชนิดพันธุ์ พันธุกรรม ระบบนิเวศ ทนทรัพยากรเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยมีอาหารการกินที่สมบูรณ์มาแต่อดีต ในชนบทห่างไกล ชุมชนดำรงชีวิตด้วยการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ทั้งเพื่อบริโภค เพื่อใช้สอย เพื่อใช้ประโยชน์จากป่าเป็นอาหารและสมุนไพรรักษาโรค ชุมชนเหล่านี้ได้สั่งสมองค์ความรู้ ความจัดเจน ประสบการณ์และทักษะมาหลายชั่วอายุคน ในการคัดเลือกและใช้ประโยชน์พืชพรรณในป่าเป็นอาหารและรักษาโรค เป็นวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงสายสัมพันธ์ระหว่างคน ป่า สิ่งแวดล้อม แม้ในปัจจุบันวิถีการผลิตและอิทธิพลจากวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้าม่าบ้านทอนสิ่งเหล่านี้ลงไป ทรัพยากรก็ยังคงเป็นแหล่งผลิตอาหารและยาที่สำคัญของคนในชนบท (วิสุทธิ ไบไม้, 2540)

ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) นี้ หมายความถึงความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศที่มาจากคำ 2 คำ คือ Biological หมายถึง ชีวภาพ และ diversity หมายถึงความหลากหลาย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกษตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ขณะเดียวกันการเกษตรก็สามารถช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน จากความหลากหลายทางชีวภาพด้วยเช่นกัน ความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพนี้ครอบคลุมถึงองค์ประกอบทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ซึ่งชุมชนเกษตรกรเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ดูแลและจัดการกับความหลากหลาย ผ่านความรู้ที่สืบทอดตามประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น เชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ความหลากหลายทางชีวภาพสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ กล่าวคือ ความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic diversity) ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ (Species diversity) และความหลากหลายทางระบบนิเวศ (Ecological diversity) ทั้งหมดล้วนเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์หลายประการ อาทิ ด้านการบริโภคใช้สอยที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ด้านการผลิตอาหาร ด้านการแพทย์ ตลอดจนประโยชน์ด้านอื่น เช่น การรักษาระบบนิเวศให้คงทน การสังเคราะห์พลังงานของพืช การควบคุมความชื้น เป็นต้น (ชัยวัฒน์ ประมวล, 2546)

2. แนวคิดความมั่นคงทางอาหาร

การประชุมอาหารโลกในปี พ.ศ. 2517 ได้นิยาม “ความมั่นคงทางอาหาร” ไว้ว่า เป็นปัญหาความไม่พอเพียงด้านอุปทาน และต้องสร้างหลักประกันการผลิตอาหาร และสร้างสมดุลระหว่างการผลิตและการบริโภค เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารในตลาดโลก รวมทั้งได้เสนอให้เพิ่มผลผลิตในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารขึ้น ต่อมาองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้อธิบายแนวคิดความมั่นคงทางอาหารเพิ่มเติมว่า ประเทศต่าง ๆ ควรเข้าถึงอาหารพื้นฐานอย่างเพียงพอ การสร้างผลผลิตส่วนเกินต้องควบคู่ไปกับการจัดสรรอาหาร ให้สัมพันธ์กับประชากรในระดับปัจเจก ประชาชนทุกคนในทุกขณะ สามารถเข้าถึงอาหารได้ รวมทั้งการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยและมีคุณค่าทางอาหารที่พอเพียงในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ หลังนิยามดังกล่าว แนวคิดว่าด้วยเรื่องสิทธิด้านอาหารหรือ “ความทรงสิทธิด้านอาหาร” (Food entitlement) ที่มองว่าอาหารเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ต้องเข้าถึง และมีเสถียรภาพในระดับครัวเรือนและบุคคล ได้ขยายตัวกว้างขวางขึ้น ดังเช่น แนวคิดของเซน (Amartya Sen) นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบลชาวอินเดีย ที่มองว่าประเทศซึ่งขาดแคลนอาหาร ล้วนเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารทั้งสิ้น ความขาดแคลนนั้นไม่ใช่เกิดจากอาหารไม่พอเพียง แต่เกิดจากการเข้าถึงไม่ถึงอาหาร ความมั่นคงทางอาหารจึงควรรวมเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานด้วย ปัจจุบันความมั่นคงทางอาหารจึงขยายความหมายกว้างขึ้น รวมไปถึงมิติการเข้าถึง และเสถียรภาพของความมั่นคงทางอาหาร ในระดับบุคคลและครัวเรือน ทำให้เกิดประเด็นสำคัญอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เรื่องอาหารโดยตรง เข้ามาผูกโยงกับความมั่นคงทางอาหาร เช่น ความเป็นธรรมทางสังคม การพึ่งพาตนเองและการพัฒนาชุมชน เป็นต้น (เอกรินทร์ พึ่งประชา และคณะ, 2555; สถาบันวิจัยสังคม, 2556; บุชบา ทองอุปการ, 2560)

จากการทบทวนแนวคิดความมั่นคงทางอาหารจากนักคิดนักวิชาการต่าง ๆ (เวีย คัมเปชินา, 2539; นพรัตน์ ละมุน, 2543; สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร, 2545; อรพรรณ ศรีสุขวัฒนา, 2546; ปิยนาด อิมดี, 2547; ศจินทร์ ประชาสันต์, 2552; เอกรินทร์ พึ่งประชา และคณะ, 2555; ทรงสิริ วิจิตรานนท์ และคณะ, 2555; สถาบันวิจัยสังคม, 2556) ผู้วิจัยขอประมวลสรุปแนวคิดความมั่นคงทางอาหาร ออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การพึ่งตนเองด้านอาหาร หมายถึง ชุมชนสามารถพึ่งตนเองโดยพึ่งปัจจัยการผลิตภายในชุมชนตนเอง หรือหาอาหารจากธรรมชาติ มีแหล่งอาหารและผืนดินที่อุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ทำกินเพียงพอ มีระบบการผลิตที่เกื้อหนุน รักษาสมดุลระบบนิเวศ และความคงอยู่ของฐานทรัพยากรอาหารทางธรรมชาติของประเทศ โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ตลอดจนมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนอาหารกันภายในชุมชนหรือระหว่างชุมชน

2. การพึ่งพาอาหารจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ การหาอาหารจากป่า แหล่งน้ำ ฯลฯ ที่มีอาหารเกิดขึ้นเอง ชุมชนมีสิทธิและสามารถเข้าถึงทรัพยากรดิน น้ำ ป่า และอาหารธรรมชาติได้ง่าย โดยใช้ความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะ ความสามารถ เทคโนโลยีที่มีในชุมชนจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมชุมชน และระบบนิเวศ เพื่อให้ครอบครัวและชุมชน มีอาหารเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงตลอดเวลาที่ต้องการ ในรูปแบบวัฒนธรรมประเพณี ระเบียบกฎเกณฑ์ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การจัดการดังกล่าวนี้ไม่มีรูปแบบตายตัวปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา บริบทของแต่ละพื้นที่ และผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการ

3. ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง การเข้าถึงอาหารที่เกิดจากกระบวนการกระจายอย่างทั่วถึง และสิทธิที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในการบริโภค ทั้งยังครอบคลุมไปถึงความหลากหลายของประเภทอาหาร คุณค่าทางโภชนาการ ความสะอาดปลอดภัย ความมั่นคงทางอาหารในประเด็นนี้ ขึ้นกับอาชีพและการมีรายได้ที่เพียงพอกับรายจ่าย ด้านอาหารที่ไม่สามารถผลิตเองได้

4. ความพอเพียงของอาหารในการบริโภค ซึ่งรวมถึงความหลากหลายของชนิดอาหาร ความปลอดภัยของอาหาร คุณค่าทางโภชนาการที่เหมาะสมตามความต้องการตามวัย เพื่อการมีสุขภาพที่ดีและสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น อาจมาจากการหา การแลกเปลี่ยน การซื้อ การปลูก ความพอเพียงนี้จึงมีนัยสัมพันธ์กับการพึ่งตนเอง การพึ่งอาหารจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และระบบเศรษฐกิจที่มาของรายได้ เพื่อซื้ออาหารให้พอเพียงกับความต้องการ

5. ระบบวัฒนธรรมชุมชน การเข้าถึงและมีอาหารกินสม่ำเสมอ นอกจากเกิดจากความสามารถในการพึ่งตนเองด้านอาหาร จากฐานทรัพยากรธรรมชาติ จากระบบเศรษฐกิจ วัฒนธรรมภายในชุมชนยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร อาทิ การเกื้อกูลแบ่งปันภายในครอบครัว เครือญาติ ตลอดจนงานบุญต่าง ๆ รวมทั้งภูมิปัญญาในการถนอมอาหาร ก็เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับชุมชน

6. มิติสำคัญของความมั่นคงทางอาหาร มิติความมั่นคงทางอาหารนี้มีความสัมพันธ์และมีนัยที่ทับซ้อนกัน โดยสามารถแบ่งได้เป็น 4 มิติหลัก กล่าวคือ

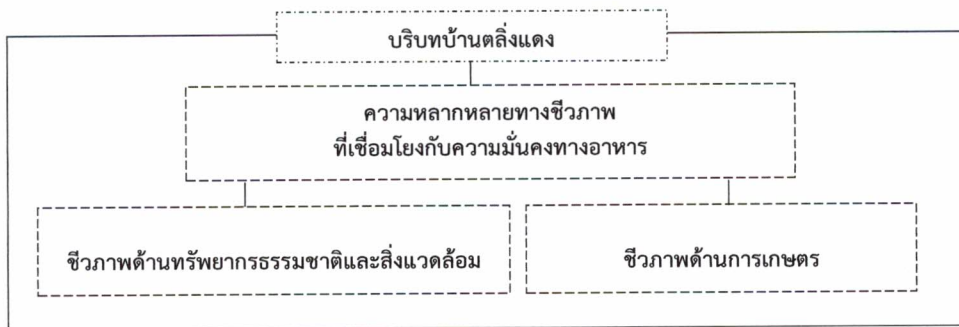
มิติที่ 1 ความพอเพียง (food availability) หมายถึง ความพอเพียงของปริมาณอาหารในคุณภาพที่เหมาะสม ซึ่งอาจได้มาจากการผลิตภายในประเทศหรือการนำเข้า รวมถึงความช่วยเหลือทางอาหารในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งเพื่อการบริโภคในชีวิตประจำวัน และแปรรูปเพื่อเก็บรักษาไว้

มิติที่ 2 การเข้าถึงอาหาร (food accessibility) เป็นการได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีโภชนาการด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การผลิต การซื้อ การแลกเปลี่ยน หรือการรับบริจาค ที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรม ความเชื่อของแต่ละสังคม เพื่อนำอาหารชนิดต่าง ๆ มาบริโภคให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกาย ทั้งการเข้าถึงโดยตรง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาหารจากแหล่งธรรมชาติและจากการผลิต และการเข้าถึงโดยอ้อม ซึ่งหมายถึงการเข้าถึงอาหารโดยพึ่งพาระบบตลาดเป็นหลัก

มิติที่ 3 การใช้ประโยชน์จากอาหาร (food utilization) เป็นการนำอาหารมาบริโภคให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกาย เพื่อที่จะเข้าถึงภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทางโภชนาการ

มิติที่ 4 เสถียรภาพของอาหาร (food Stability) หมายถึง การมีอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา โดยไม่ต้องเสี่ยงกับการไม่เข้าถึงอาหาร อันเป็นผลมาจากวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน มิตินี้จึงครอบคลุมทั้งด้านความพอเพียงและการเข้าถึงอาหาร

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ด้านพื้นที่ หมู่ที่ 8 บ้านตลิ่งแดง ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ด้านผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ใช้วิธีเจาะจง (purposive sampling) รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 ราย

ด้านเนื้อหา ศีษษาบริบททั่วไปของชุมชน และความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานครั้งนี้มี 2 ขั้นตอนหลัก การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

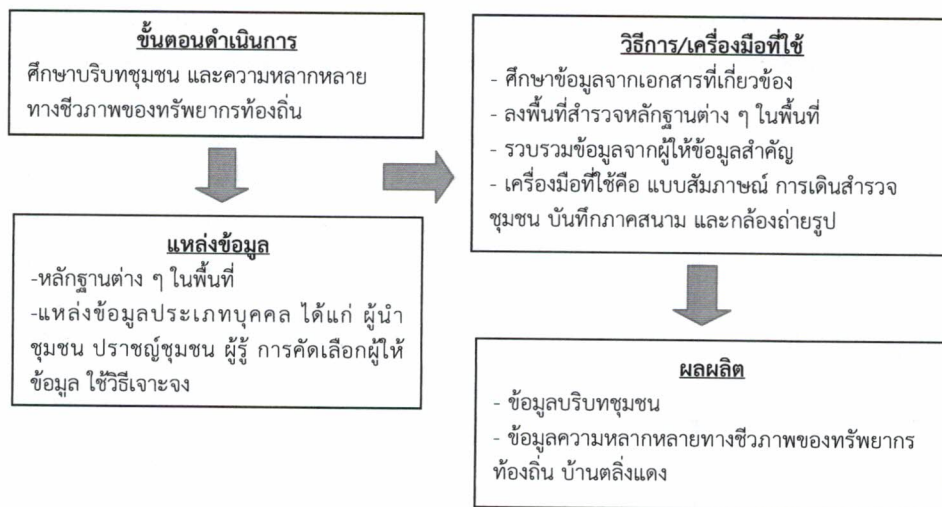
ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย ร่วมกับการสังเกตสภาพจริงในพื้นที่ โดยใช้การเดินสำรวจชุมชน (transect walk) เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้น ประกอบการสังเกตสภาพจริงในชุมชน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ บันทึกภาคสนาม (field note) กล้องถ่ายรูป และในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการวิจัย สำหรับการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ข้อมูลที่ได้มาจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อจัดกลุ่มข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และตีความข้อมูลที่ได้จากการตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย นำเสนอโดยการพรรณนา และรูปภาพประกอบ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

2.1 การศึกษาบริบทชุมชน โดยใช้หลักฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ ร่วมกับการสังเกตสภาพจริง แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม เพื่อได้มาซึ่งสภาพทั่วไปของชุมชน และข้อมูลที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่น ที่เป็นฐานของทรัพยากรอาหาร เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ บันทึกภาคสนาม (field note) และกล้องถ่ายรูป

2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ใช้วิธีเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกไว้ 4 เกณฑ์ กล่าวคือ 1) เป็นผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชน ผู้รู้

หรือผู้ที่ชุมชนให้ความนับถือ 2) พานักอาศัยอยู่ในชุมชนไม่น้อยกว่า 10 ปี 3) มีองค์ความรู้เกี่ยวกับอาหารในด้านต่าง ๆ ที่คนในชุมชนให้การยอมรับ และ 4) มีความเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ทุกคนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและการสื่อสาร ตลอดจนสามารถถอนตัวจากการเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้หากมีเจตจำนง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) เพื่อให้ผู้ตอบมีอิสระในการตอบคำถาม กำหนดแนวคำถามเป็นประเด็นกว้าง ๆ เพื่อความยืดหยุ่นในลำดับคำถามและการเก็บข้อมูลเชิงลึก หาค่าความเที่ยงของเครื่องมือ โดยการพิจารณาและให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ สำหรับการวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลนั้น ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาในขั้นตอนดังกล่าวนี้ ตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลโดยเปรียบเทียบแบบต่างวิธี (methods triangulation) กล่าวคือ นำข้อมูลจากเอกสารที่ศึกษามา เปรียบเทียบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต จากนั้นแยกประเภทข้อมูล จำแนกออกเป็นหมวดหมู่ จัดกลุ่มข้อมูล (Unit of data) วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงของข้อมูล และตีความ ข้อมูลที่ได้จากการตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย นำเสนอโดยการพรรณนา และรูปภาพประกอบ

ภาพที่ 2 แสดงวิธีดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

1. **บริบทชุมชนบ้านดิ่งแดง** บ้านดิ่งแดง ตั้งเดิมเป็นชุมชนการค้าทางน้ำ เรือแพที่ล่องลงมาจากแม่น้ำแควใหญ่ อำเภอศรีสวัสดิ์ มักแวะจอดพัก ณ หมู่บ้าน ก่อนล่องต่อเข้าสู่ตัวจังหวัด ผู้คนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเล่าตรงกันว่า ดิ่งของหมู่บ้านนั้นเป็นดินลูกรังสีแดง เมื่อชาวเรือลากของขึ้นลงสัญจรไปมา ดินลูกรังริมตลิ่งพังทลายจนตลิ่งเป็นสีแดง จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านดิ่งแดง” มาจนถึงปัจจุบัน หมู่บ้านดิ่งแดงมีพื้นที่และประชากรมากที่สุด อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลหนองบัว ที่ตั้งห่างจากตัวเมืองกาญจนบุรีประมาณ 15 กิโลเมตร

การคมนาคมหลักใช้ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3199 และทางหลวงแผ่นดิน 323 มีพื้นที่ทั้งหมด 2,262.50 ไร่ ทำการเกษตร 1,357.50 ไร่ พื้นที่สาธารณะ 28.20 ไร่ ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขาและที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ การประกอบอาชีพของชาวชุมชนค่อนข้างหลากหลาย จากการสำรวจพบว่าการเกษตรยังคงเป็นอาชีพหลักในชุมชน สำหรับวิสาหกิจชุมชน เป็นสินค้าโอท็อปผ้าขาม้าแปรรูป ใช้ชื่อว่าวิสาหกิจชุมชนบ้านบัว ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2554 และน้ำดื่มชุมชน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็ก เช่น ฟาร์มไก่กัญญา ธุรกิจบ้านปลาทุ รีสอร์ท บ้านเช่า เป็นต้น ประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นคนไทย นับถือศาสนา พุทธ จบการศึกษามากับระดับ มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 877 ครัวเรือน ประชากรทั้งสิ้น 2,118 คน (ข้อมูล ณ พ.ศ. 2559) นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีประชากรแฝง ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น มอญ กะเหรี่ยง เข้ามาทำงานรับจ้างในพื้นที่ ด้วยความเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีประชากรมากและกระจายหลายแหล่ง ประกอบกับมีหมู่บ้านจัดสรรและบ้านเช่า เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำนวนประชากรจึงมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เมื่อมีการสำรวจมักได้จำนวนไม่ค่อยแน่นอน (ผู้ใหญ่บ้านต๋องแดง, สัมภาษณ์, 2560)

2. ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงทางอาหาร ผลการศึกษา จำแนกออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรการเกษตร และความหลากหลายทางชีวภาพของอาหารจากระบบเศรษฐกิจ รายละเอียดดังนี้

2.1 ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

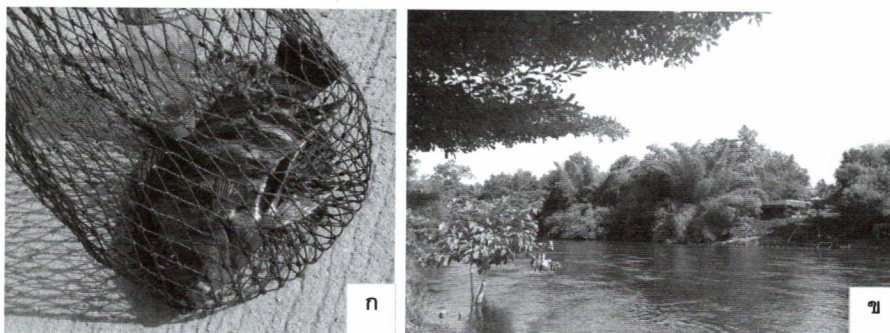
ความหลากหลายทางชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน ปัจจุบัน เป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสนใจเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากเป็นนัยของสิทธิในการเข้าถึงและแบ่งปันทรัพยากรอาหาร ซึ่งเชื่อมโยงไปยังความมั่นคงทางอาหารของชุมชนนั้น ๆ และยังเป็นต้นทางการก่อเกิดภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับอาหารพื้นบ้านและวัฒนธรรมการกิน อันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากการปรับตัวของชุมชนกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง การรับเอาองค์ความรู้และวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาผสมกลมกลืน ปรับเป็นองค์ความรู้เฉพาะถิ่นเพื่อยังชีพ และสร้างความสะอาดสบายให้กับชีวิตความเป็นอยู่อย่างสอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน ความหลากหลายทางชีวภาพของ ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งที่มาของอาหารชุมชนบ้านต๋องแดง มาจาก 2 แหล่งหลัก กล่าวคือ

อาหารจากแหล่งน้ำ บ้านต๋องแดงมีแหล่งน้ำที่สมบูรณ์ ที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำแควใหญ่ หนองน้ำ บึง และคูน้ำ อาหารที่ได้จากแหล่งน้ำ อาทิ ปลา ปูนา กบ หอย ผักทั่วไป รวมทั้งผักขายน้ำและผักน้ำ เช่น ผักบุ้ง หมอ้อไม้ กะเพรา ชี้เหล็ก แค สะเดา มะรุม เป็นต้น บางแหล่งน้ำสามารถจับสัตว์และพืชผักต่าง ๆ มาเป็นอาหารได้ ตลอดทั้งปี

อาหารจากป่า แหล่งอาหารจากทรัพยากรธรรมชาตินี้ สมาชิกชุมชนบ้านต๋องแดงมีสิทธิเข้าถึงได้อย่างเสรี ตลอดจนมีความหลากหลายตามฤดูกาล อย่างไรก็ตามสมาชิกชุมชนที่หาอาหารจากแหล่งธรรมชาติ มักมีฐานะยากจนไม่สามารถหาซื้ออาหารจากตลาดได้สม่ำเสมอ จึงจำเป็นต้องอาศัยอาหารจากธรรมชาติมาบริโภค บางครั้งสามารถหาอาหารได้จำนวนมากก็จะนำไปขายให้เพื่อนบ้านในหมู่บ้าน หรือนำไปขายในตลาด เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ตนเองอีกทางหนึ่ง (สุภาค นาสวนกกก และคณะ, 2560)

เดิมสมาชิกชุมชนสามารถหาอาหารจากป่าไม้และป่าผสม เช่น หน่อไม้ เห็ดต่าง ๆ อาทิ เห็ดโคน เห็ดเผาะ ได้อย่างอุดมสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันอาหารจากป่าลดลงมาก ที่หลงเหลืออยู่ในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่รกร้างริมตลิ่งชายแม่น้ำ สำหรับพื้นที่ป่าของหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น หมู่ 6 บ้านป่านางเย้อ ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกันนั้น อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานทหาร และสัตว์ที่มีอยู่เป็นสัตว์คุ้มครอง แหล่งอาหารจากป่าในปัจจุบันจึงมีจำกัด

หลังการสร้างเขื่อนศรีสวัสตีแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2523 แหล่งอาหารจากธรรมชาติ เกิดการเปลี่ยนแปลงจาก 2 ปัจจัยหลัก ปัจจัยแรกเป็นผลมาจากการขึ้นลงของกระแสน้ำในแม่น้ำแควใหญ่ที่ถูกควบคุมโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ปัจจัยที่สอง ได้แก่ การสร้างทางหลวงแผ่นดินกาญจนบุรี-ศรีสวัสตี (ทางหลวงแผ่นดิน 323 แสงชูโต) นอกจากนี้สาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ ที่พัฒนาต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการย้ายถิ่นจากบุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยในชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่ป่าสาธารณประโยชน์ลดลงมาก แม่น้ำแควใหญ่และระบบนิเวศน์รอบชุมชน ซึ่งเคยดำรงบทบาทหลักในการเป็นต้นทุนสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับหมู่บ้านลดความสำคัญลงเช่นกัน

ภาพที่ 3 อาหารจากแหล่งน้ำธรรมชาติ: ปลาหมอบัตเตอร์ (ก) แม่น้ำแควใหญ่ (ข) ; บันทึกภาพโดยผู้วิจัย

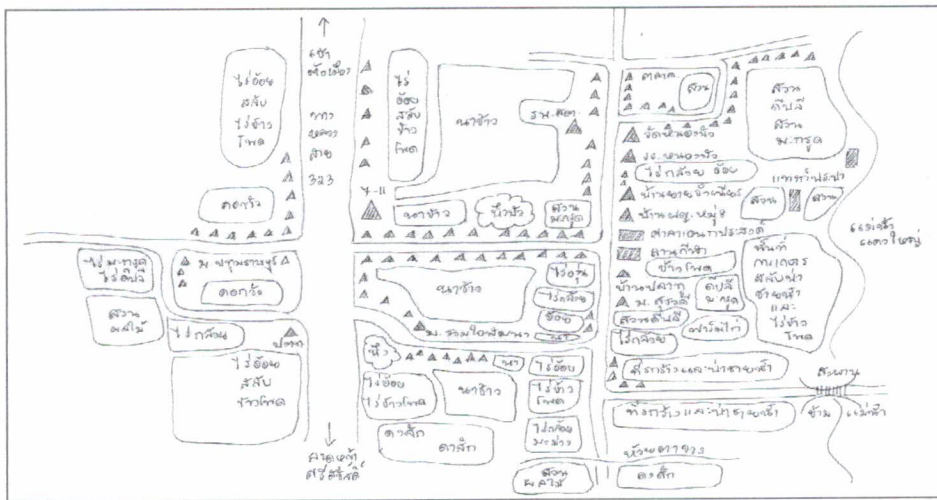
2.2 ความหลากหลายทางชีวภาพการเกษตร

ด้วยสภาพดินที่มีทั้งดินเหนียว ดินร่วน และแหล่งน้ำธรรมชาติที่สมบูรณ์ ผลการสำรวจพบว่าชุมชนมีวิถีการเกษตรหลากหลาย เพาะปลูกพืชหมุนเวียนไปตามตามฤดูกาล ทั้งยังมีการสร้างลำรางสาธารณะส่งน้ำเข้าพื้นที่การเกษตร การทำนาจึงสามารถทำได้ทั้งนาปีและนาปรัง พบเห็นไร่ข้าวปลูกสลับพืชไร่อื่น ๆ พืชไร่ที่ปลูกกันมาก ได้แก่ อ้อยและมันสำปะหลัง พืชสวนจำพวกติปลิ มะกรูด มะนาว กัลย นิยมปลูกเป็นแนวรั้วและตามพื้นที่ว่างรอบบ้าน พบเห็นกระจายทั่วไปในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชผักสมุนไพร ผักสวนครัวต่าง ๆ วัตถุประสงค์การปลูก ทั้งเพื่อนำมารับประทานในครัวเรือนและจำหน่าย พืชสมุนไพร นิยมปลูก ข่า ตะไคร้ กระเพรา และโหระพา ไม้ยืนต้น นิยมปลูก มะม่วง มะยม สะเดา และขี้เหล็ก พืชสวน นิยมปลูก พริก มะเขือ แคน ข้าวโพด มะละกอ มะกรูด มะนาว และกัลย พืชไม้เลื้อย นิยมปลูก บวบ ตำลึง และฟักทอง สำหรับการเลี้ยงสัตว์ นิยมเลี้ยงไก่ วัว ปลา หมู และโกไข่

2.3 ความหลากหลายทางชีวภาพของอาหารจากระบบเศรษฐกิจ

นอกจาก น้ำ ป่า น้ำไร่ ซึ่งเป็นความหลากหลายทางชีวภาพ ที่สะท้อนถึงสิทธิและความสามารถในการเข้าถึงอาหารทางตรง (direct food accessibility) ของชุมชน สมาชิกบ้านตลิ่งแดงยังมีความสามารถในการเข้าถึงความหลากหลายของอาหาร ด้วยระบบเศรษฐกิจซึ่งเป็นการเข้าถึงทางอ้อม (indirect food accessibility) จากแหล่งอาหารซื้อขายที่สำคัญหลายแห่งทั้งภายในและภายนอกชุมชน เช่น ตลาดหนองบัว ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 ตำบลหนองบัว ถือเป็นแหล่งรวมความหลากหลายของอาหารเพื่อการบริโภค ทั้งรูปแบบวัตถุดิบประกอบอาหารและอาหารสำเร็จรูป ร้านของชำในชุมชน รวมถึงพ่อค้าเร่รถกับข้าว ที่เข้ามาจำหน่ายอาหารทั้งอาหารสดและอาหารสำเร็จรูปในหมู่บ้าน ตลอดจนร้านสะดวกซื้อซึ่งเพิ่งเปิดให้บริการในหมู่บ้านตลิ่งแดงเมื่อไม่นานมานี้ การเข้าถึงความหลากหลายทางชีวภาพของอาหาร

จากระบบเศรษฐกิจ แม้ชี้ให้เห็นความสามารถในการเข้าถึงอาหาร แต่ประเด็นดังกล่าวนี้ขึ้นกับปัจจัยด้านอาชีพและรายได้ของสมาชิกหมู่บ้านเป็นหลัก

ภาพที่ 4 แผนที่ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงทางอาหารของหมู่บ้านตลิ่งแดง; โดยผู้วิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงทางอาหาร ชุมชนบ้านตลิ่งแดง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสังเกตสภาพจริงในพื้นที่ และข้อมูลจากผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ใช้การเลือกด้วยวิธีเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ร่วมกับการเดินสำรวจชุมชน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง บันทึกภาคสนาม และแผนที่ทรัพยากร การวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลโดยการ

เปรียบเทียบตัวชี้วัด วิเคราะห์เนื้อหาและตีความเชื่อมโยง ผลการสำรวจพบความหลากหลายทางชีวภาพที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงทางอาหารของชุมชน 3 ประเด็นได้แก่ 1) ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ความหลากหลายทางชีวภาพการเกษตร และ 3) ความหลากหลายทางชีวภาพของอาหารจากระบบเศรษฐกิจ

อภิปรายผล

ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่นบ้านตลิ่งแดงทั้ง 3 ด้าน ดังผลการศึกษานำเสนอข้างต้น เมื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงไปยังความมั่นคงทางอาหาร ทั้งหมดชี้ให้เห็นว่าชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารที่สำคัญ ไม่มีมิติความพอเพียง มิติการเข้าถึง และมิติการใช้ประโยชน์ของอาหาร ผ่านการหาอาหารจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ชุมชน ทั้งสัตว์บก สัตว์น้ำ และพืชพื้นบ้าน มาประกอบอาหาร รวมทั้งการผลิตอาหารเอง โดยเน้นพืชอาหารเป็นหลัก เพื่อการบริโภคที่มีความปลอดภัย พร้อมคุณค่าทางโภชนาการของชุมชนในระดับหนึ่ง สะท้อนสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรดิน น้ำ ป่า และอาหารธรรมชาติ โดยใช้ความรู้ ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีที่มีในชุมชนจัดการทรัพยากรอาหารอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต

ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่นบ้านตลิ่งแดง ที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงทางอาหารนี้ สะท้อนขอบเขตความเกี่ยวพันของวิถีชีวิตชุมชน กับระบบนิเวศที่แตกต่างหลากหลาย และมีผลต่อการปลูกพืชพรรณต่าง ๆ ตลอดจนวัฒนธรรมชุมชน ทั้งด้านการผลิตและระบบอาหาร ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยหลายชิ้น อาทิ (อรพรรณ ศรีสุขวัฒนา, 2546), (ศจินทร์ ประชาสันต์, 2552) และ (ทรงสิริ วิจิรานนท์ และคณะ, 2555) ที่ให้ความเห็นไว้ว่า การมีความมั่นคงทางอาหารที่สำคัญประการหนึ่งคือ การพึ่งตนเองด้านอาหาร ภายใต้ระบบการผลิตที่เกื้อหนุนและรักษาสอดคล้องระบบนิเวศ การพึ่งพิงปัจจัยการผลิตภายในชุมชนตนเอง การแบ่งปันแลกเปลี่ยนอาหารกันภายในชุมชนหรือระหว่างชุมชน โดยการพึ่งพาอาหารจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนมีสิทธิในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในรูปวัฒนธรรมประเพณี ความพอเพียงในการบริโภคซึ่งอาจมาจากการหา แลก ซื้อ ปลูก

ผลการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพอาหารผ่านระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเชื่อมโยงกับรายได้และอาชีพเพื่อซื้ออาหารให้พอเพียงกับความต้องการ ประกอบกับลักษณะทางกายภาพหลังการพัฒนาถนนและระบบสาธารณูปโภคชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพของชุมชน ที่เปลี่ยนเป็นระบบเศรษฐกิจแบบการค้าการลงทุน และมีผลต่อความมั่นคงทางอาหารของบ้านตลิ่งแดง ดังเช่นที่ (เครือวัลย์ หุตานุกวัฒน์ , 2533) และ (มูลนิธิชีวิต, 2555) ได้สรุปว่าการเปลี่ยนแปลงความมั่นคงทางอาหารเกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การสูญเสียความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม จำนวนประชากรที่มากขึ้น การขยายตัวของเมือง ฯลฯ ส่งผลให้พื้นที่ทำกิน อาหารจากธรรมชาติ และการผลิตอาหารเพื่อการบริโภคในครัวเรือนลดลง ขณะเดียวกันการพัฒนาของระบบขนส่งที่ดีขึ้น ทำให้การซื้อขายอาหารจากแหล่งอาหารมีมากขึ้น รวมทั้งความต้องการพืชพลังงาน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตอาหารรวมทั้งความมั่นคงทางอาหาร ทั้งยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ (บุษบา ทองอุการ, 2557) ที่ได้สรุปไว้ว่าความเจริญและความสะดวกสบายของกรุงเทพมหานคร มีผลต่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านทิพเย อำเภอบางบาล จังหวัดกาญจนบุรี วัตถุประสงค์จากท้องตลาดกระจายเข้าสู่หมู่บ้านมากขึ้น ส่งผลให้สมาชิกชุมชนทิพเยเก็บหาอาหารจากธรรมชาติลดน้อยลง พึ่งพาความมั่นคงทางอาหารผ่านระบบเศรษฐกิจมากขึ้น และ(ศยามล เจริญรัตน์ , 2559) ที่สรุปสถานการณ์ความมั่นคงทาง

อาหารในระดับชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์จะเหวี่ยงว่ากำลังเปลี่ยนไป จากปัจจัยท้าทายต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบให้วิถีชีวิตที่เคยผูกพันกับการผลิตแบบยังชีพและมีความหลากหลาย กลายเป็นการผลิตเพื่อการค้าที่พึ่งพากับภายนอกมากขึ้น มีมูลค่าการลงทุนที่สูงขึ้น และราคาผลผลิตผูกติดกับตลาดภายนอก ส่งผลต่อแนวโน้มความมั่นคงทางอาหารที่จะเปราะบางมากขึ้น ไปสู่การได้มาซึ่งอาหารผ่านระบบเศรษฐกิจเป็นหลัก เช่นเดียวกับการศึกษาของ (พจนาน อินทรมานนท์ และคณะ, 2559) ที่ศึกษาสภาพความมั่นคงทางอาหาร ชุมชนผู้พลัดถิ่น บ้านโป่งไฮ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ประสบปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหาร เนื่องจากมีข้อจำกัดในการหาอาหารและใช้ที่ดินสำหรับการเพาะปลูกในเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งความมั่นคงทางอาหารนี้ มีความสัมพันธ์กับการมีที่ดิน และเมื่อพิจารณาไปที่ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารในระดับชุมชน พบว่ามีการพึ่งตนเองด้านอาหารเพียงร้อยละห้าสิบ โดยมีค่าใช้จ่ายด้านอาหารร้อยละเจ็ดสิบของรายได้ แสดงให้เห็นว่าที่ดินมีผลต่อมิติทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และสิทธิในระบบอาหารของครัวเรือน รวมทั้งมีการเข้าถึงอาหารคุณภาพในระดับต่ำ เพราะซื้ออาหารจากภายนอก ทำให้ไม่มีความมั่นใจในความปลอดภัยของอาหาร

ความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทย กล่าวได้ว่า เป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนและเปราะบาง แม้ไทยจะเป็นแหล่งผลิตอาหารโลกก็ตาม ความพอเพียง ความหลากหลาย การกระจายอาหารและการเข้าถึงอาหาร ตลอดจนการยุติกรรมกรบโรคของคนไทย จำเป็นต้องปรับวิถีใหม่ ทั้งนี้การสร้างความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทยนั้น (นงนภัส สุวรัญญา เทียงกมล, 2552) มีทัศนะว่าปัญหาความมั่นคงทางอาหารในสังคมไทยเป็นปัญหาหนึ่งที่สะท้อนถึงปัญหาความมั่นคงทางอาหารในระดับโลก การลดปัญหาที่เกิดขึ้นต้องมีการเชื่อมโยงความร่วมมือประเทศพันธมิตร นำจุดแข็งของประเทศไทยเกี่ยวกับอาหารและการเกษตร มาเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และภูมิปัญญาการผลิตอาหารที่สั่งสมมาเป็นเวลานาน พัฒนาขึ้นเป็นจุดแข็งของประเทศไทย โดยอาศัยพื้นฐานทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย เป็นปัจจัยการผลิตอาหารที่มั่นคงและอุดมสมบูรณ์ ซึ่งจะช่วยยกระดับความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทยให้แข็งแกร่งมากขึ้น ตลอดจนเป็นหนทางนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนไปพร้อม ๆ กัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย เนื่องจากประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงทางอาหาร มักพิจารณาความมั่นคงทางอาหารในเชิงปริมาณอาหาร และการผลิตอาหารในระบบใหญ่ ดังนั้นควรส่งเสริมความเข้าใจและความตระหนักของชุมชน ให้หันกลับมาพิจารณาฐานการผลิตระดับชุมชน จากความหลากหลายของทรัพยากรท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการสร้างความมั่นคงทางอาหารด้านอื่น ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นการสร้างดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหารของชุมชน เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นการสร้างความมั่นคงทางอาหารมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เครือวัลย์ หุตานุกวัฒน์. (2533). พฤติกรรมการกินของชาวชนบทภาคเหนือ. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยโภชนาการ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชัยวัฒน์ ประมวล. (2546). ความหลากหลายและความชุกชุมของผีเสื้อหนอนคืบ (Lepidoptera: Geometrical) ในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา-บาลา จังหวัดนราธิวาส. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ดวงอำพร คามรักษ์. (2560, 29 พฤศจิกายน และ 5 ธันวาคม; 2561, 9, 20 มกราคม 26 กุมภาพันธ์ และ 21 มีนาคม). ผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านตลิ่งแดง. สัมภาษณ์.
- ทรงสิริ วิชิรานนท์ และคณะ (2555). ความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของประชาชนบ้านเมืองหมื่นน้อย ตำบลกวนวัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. วารสารวิชาการและวิจัย มทร. พระนคร. (ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 หน้า 94-107).
- นงนภัส คู่ขวัญญู เทียงกมล. (2552). สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เล่ม 2 (ความมั่นคงทางอาหาร). กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส (1989) จำกัด.
- นพรัตน์ ละมุน. (2543). เสรีเกษตร: เงาแอกในการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: เม็ดทรายพรีนติ้ง.
- บุษบา ทองอุการ. (2559). รายงานวิจัยวิถีชีวิตและความมั่นคงทางอาหารจากฐานความหลากหลายของทรัพยากรท้องถิ่นบ้านตลิ่งแดง ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- _____. (2557). รายงานวิจัยการสำรวจและพัฒนาฐานข้อมูลทุนชุมชน บ้านทิพuye ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา และพัฒนา มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.
- ปิยนาด อิมดี. (2547). ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านป่าคา หมู่ 2 ตำบลสวก อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พจนาด อินทรมานนท์, เหลล้า ตริเอกานุกูล, วรณะ รัตนพงษ์ และนาวิน พรหมใจสา. (2559). กระบวนการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชนผู้พลัดถิ่นภายในประเทศ บ้านโป่งไฮ ตำบลแม่สว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ. (ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2559 หน้า 75-90)
- มูลนิธิชีววิถี. (2555). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงความมั่นคงทางอาหาร. ค้นเมื่อ พฤศจิกายน 5, 2560. ค้นจาก <http://www.biothai.net>.
- วิสุทธิ ไบไม้. (2540). วัฒนธรรมกับความหลากหลายทางชีวภาพ. เอกสารการสัมมนาวิชาการ. กรมวิชาการ. (อัดสำเนา).
- เวีย คัมเปจิณา.(2539). ประชาสังคมในมิติความมั่นคงทางอาหาร: กลับคืนสู่สามัญ. วารสารความมั่นคงทางอาหาร 3 (ก.ค.- ก.ย. 2544, หน้า 1-5)

- ศยามล เจริญรัตน์. (2559). **ความมั่นคงทางอาหารป่าชุมชนกับการผลักดันเรื่องความเป็นธรรมเพื่อชุมชนท้องถิ่น**. วารสารวิจัยสังคม (ปีที่: 39 ฉบับที่: 1 หน้า 147-180).
- ศจรินทร์ ประชาสันต์. (2552). **รายงานดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร**. ภายใต้โครงการขับเคลื่อนประเด็นเกษตรและอาหารในยุควิกฤติ ตามมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี 2551. สถาบันวิจัยสังคม สถาบันวิจัยสังคม . (2556). **รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาเพื่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อนุรักษ์: กรณีชุมชนผืนป่าตะวันตก ปีที่ 1**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาภ นาสวนกนก. (2560). **รายงานวิจัยอาหารพื้นบ้านชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรี**. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ. (2010). **กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร. (2545). **ความมั่นคงทางอาหารของคนไทย**. กระทรวงสาธารณสุข.
- อรพรรณ ศรีสุขวัฒนา. (2546). **ระบบอาหารกับสุขภาพ ความมั่นคงทางอาหารในสังคมไทย**. ใน โภจนาถ จิ่งเสถียรทรัพย์ และสุภาภรณ์ แซ่ลิ้ม (บรรณาธิการ) ประเด็นสู่แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 9 โครงการตำราสำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: สหประชาพาณิชย์.
- เอกรินทร์ พึ่งประชา และคณะ. (2555). **มานุษยวิทยานิเวศ : ภูมิปัญญาและความมั่นคงทางอาหารของชุมชน**. ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Amartya Sen. (1999). **Development as freedom**. New York anchor books.
- Kenneth Joseph Arrow. (1972). **เอกสารประกอบการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. (อัดสำเนา).
- Maxwell. (1991). อ้างในสถาบันวิจัยสังคม. (2556). **รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาเพื่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อนุรักษ์: กรณีชุมชนผืนป่าตะวันตก ปีที่ 1**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง
อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี*

Factors Affecting of the Quality of Life of Elderly in the Elderly School,
Nongrong Sub-District, Phanomthuan District, Kanchanaburi Province

สุทิน อ่อนอุบล**

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงสำรวจในครั้งนี้ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จากประชากรผู้สูงอายุที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง จำนวน 67 คน โดยใช้แบบสอบถามคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม และแบบสอบถามปัจจัยที่มีเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุประกอบด้วย การให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคม เก็บข้อมูลในระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือน สิงหาคม 2561 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานการวิจัย ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.02 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.01 ความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคมพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมี 3 ปัจจัย คือ การสนับสนุนทางสังคม ($r = 0.815$) การให้คุณค่าของตนเอง ($r = 0.712$) และการมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน ($r = 0.712$) ส่วนการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในระดับปานกลาง ($r = 0.539$)

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุมี 2 ปัจจัย คือ การสนับสนุนทางสังคม และการให้คุณค่าของตนเอง โดยปัจจัยทั้งสองร่วมกันพยากรณ์ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุได้ร้อยละ 68.70 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 31.30 เป็นผลของปัจจัยอื่น ๆ สำหรับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและการมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชนไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของของรายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

** ดร.สุทิน อ่อนอุบล อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Abstract

This objective of survey research was to study the quality of life of elderly, factors relating ,and factors affecting of elderly in the elderly school, Nongrong sub-district, Phanomthuan district, Kanchanaburi province. The 67 elderly population of elderly school at Nongrong sub-district was used in this study. The quality of life questionnaire were 4 groups include physical, psychological, social and environment and the questionnaire of factors related to quality of life of the elderly in the elderly school to consist of self-esteem, daily practice, participation with families and communities, and social support. Data was collected from June to August 2018. Data were analyzed by descriptive statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation. Research Hypothesis test was used Pearson's correlation coefficient and multiple linear regression analysis.

The research found that: The overall level of quality of life of the elderly in the elderly school was high with an average of 4.02, and factors related to the quality of life of the elderly in the elderly schools were at the high level of 4.01. The relation of self-esteem, daily practice, participation with families and communities, and social support, there was found that there was positive association with the quality of life of the elderly in the elderly school. Factors that have high relationship level are 3 factors i.e. social support ($r = 0.815$), self-esteem ($r = 0.712$), and participation with families and communities ($r = 0.712$). However, in part of daily practice have related to the quality of life of the elderly in the elderly school was moderate ($r = 0.539$). Factors affecting the quality of life of the elderly in the elderly school are 2 factors social support (Beta = .699) and self-esteem (Beta = .224). Both factors co-predicted the quality of life for the elderly in the elderly school at 68.70% ,and the remaining 31.30% is the result of other factors. For daily activities and family and community participation did not affect the quality of life of the elderly in the elderly school at Nongrong sub-district.

Keywords : Quality of Life, Elderly, Elderly School

บทนำ

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างถาวร จากนโยบายประชากรและการวางแผน ครอบครัวที่ประสบความสำเร็จในอดีต รวมถึงความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้คนไทยมีสุขภาพที่ดีขึ้น มีอายุยืนยาวขึ้น มีการศึกษา ทักษะและความรู้ดีขึ้น ผลสำเร็จ ดังกล่าวมีผลให้ภาวะเจริญพันธุ์และอัตราประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง ขณะที่ ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คาดว่าในปี 2573 คนไทยเกือบ 1 ใน 4 จะเป็น ประชากรผู้สูงอายุ โดยจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ ผู้สูงอายุมี ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับช่วงวัยและสุขภาพมากขึ้น ทั้งด้าน สุขภาพ ความเจ็บป่วย อาชีพและรายได้ ซึ่งเป็นเหตุผลที่ผู้สูงอายุมีความต้องการและมีความจำเป็นใน การรับสวัสดิการสังคมจากรัฐและจากภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี และดำรงอยู่อย่างสมศักดิ์ศรี (สุตารัตน์ สุตสมบุรณ์, 2557)

การเพิ่มของจำนวนผู้สูงอายุในที่ตั้งคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นผลให้สังคมมีภาระที่ต้องดูแลในเรื่องการรักษาพยาบาล การรักษาสุขภาพอนามัย เงินสวัสดิการผู้สูงอายุ เงินบำเหน็จบำนาญ การจัดบริการด้านที่พักอาศัย รวมไปถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุ (สุรกุล เจนอบรม, 2534) มีการส่งเสริมการสร้างรายได้และการมีงานทำในผู้สูงอายุ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่เป็นคลังสมองของชาติทั้งภาครัฐและเอกชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเอง โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและความจำเป็นทางกายภาพให้เหมาะกับวัยของผู้สูงอายุ และการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบที่หลากหลาย โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ 20 ปี โดยมีหลักการสำคัญข้อที่ 2 คือ การยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคอนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ โดยกำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ด้วยการพัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, 2559) การเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เกิดจากแนวคิดที่ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ และพลังของผู้สูงอายุ โดยการสร้างพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรงเป็นโครงการที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองตำบลหนองโรงร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ มีการทำงานแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และภาคประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองโรง รวมทั้งวัดและโรงเรียน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีแหล่งรวมตัวพบปะสังสรรค์และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรงให้ดีขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลของการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม และจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายและรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยการให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ปัจจัยการให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขอบเขตงานวิจัย

ทำการศึกษาในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ในปี พ.ศ. 2561 จำนวน 67 คน โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาครอบคลุมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 4 ปัจจัย คือ การให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคม ใช้ระยะเวลาระหว่างเดือนมกราคม 2561 ถึงเดือนธันวาคม 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ประชากร คือผู้สูงอายุที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนผู้สูงอายุปี 2561 จำนวนทั้งหมด 67 คน ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบเติมข้อความ

ส่วนที่ 2 คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี มีเนื้อหาครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือในการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาแบบครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี มีเนื้อหาครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคม มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือในการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาแบบครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในพื้นที่ ในระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม 2561 จากกลุ่มประชากรผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุทั้งหมด 67 คน เก็บข้อมูลได้ 63 คน คิดเป็นร้อยละ 94 ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามคุณภาพชีวิต และปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยสถิติทดสอบ ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. **ข้อมูลทั่วไป** ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 85.70 มีอายุระหว่าง 60-69 ปี ร้อยละ 57.10 (อายุเฉลี่ย 68 ปี) จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาร้อยละ 93.70 สามารถอ่านหนังสือได้ร้อยละ 93.70 และเขียนหนังสือได้ร้อยละ 96.80 ยังประกอบอาชีพอยู่ร้อยละ 61.90 ที่เหลือไม่ได้ประกอบอาชีพอะไรร้อยละ 38.10 โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรร้อยละ 38.10 อาศัยอยู่บ้านของตนเองร้อยละ 98.40 โดยอาศัยอยู่กับคู่สมรสร้อยละ 28.60 รองลงมาอาศัยอยู่กับบุตรร้อยละ 27.00 ส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือนร้อยละ 90.50 รายได้ส่วนใหญ่มาจากเบี้ยยังชีพของทางราชการร้อยละ 82.50 เป็นผู้ที่มีหนี้สินร้อยละ 58.70 โดยส่วนใหญ่มีหนี้มากกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 38.10 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มจักสาน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออกกำลังกาย และกลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน ร้อยละ 82.50 ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญวันพระ ใส่บาตรตอนเช้า ทำบุญวันสำคัญต่าง ๆ ร้อยละ 98.40 กิจกรรมยามว่างส่วนใหญ่จะดูโทรทัศน์/ฟังวิทยุ ร้อยละ 49.20 เป็นผู้ที่ยังเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุมาแล้ว 1 ปี ร้อยละ 93.70 และเป็นผู้ที่มีโรคประจำตัวร้อยละ 63.50

2. **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ** โดยภาพรวมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.02 เมื่อพิจารณาแยกรายได้ พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยคุณภาพชีวิตด้านสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 4.24 รองลงมาได้แก่ คุณภาพชีวิตทางด้านสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ และ คุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.19, 3.94 และ 3.72 ตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลหนองโรง

คุณภาพชีวิต	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
คุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย	3.72	0.47	ระดับมาก
คุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ	3.94	0.68	ระดับมาก
คุณภาพชีวิตทางด้านสังคม	4.24	0.69	ระดับมาก
คุณภาพชีวิตทางด้านสิ่งแวดล้อม	4.19	0.65	ระดับมาก
โดยรวม	4.02	0.48	ระดับมาก

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุโดยภาพรวมมีความเห็นว่าทั้ง 4 ปัจจัยมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.10 เมื่อพิจารณาการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแยกรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ปัจจัย โดยปัจจัยการให้คุณค่าของตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.14 รองลงมาคือ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคม มีค่าเฉลี่ย 4.13, 4.06 และ 4.05 ตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
การให้คุณค่าของตนเอง	4.14	0.51	ระดับมาก
การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน	4.13	0.53	ระดับมาก
การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน	4.06	0.78	ระดับมาก
การสนับสนุนทางสังคม	4.05	0.83	ระดับมาก
โดยรวม	4.10	0.66	ระดับมาก

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคมกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง พบว่า โดยภาพรวมของปัจจัยทั้ง 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = 0.790$) เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ 4 แยกรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุทั้ง 4 ปัจจัย โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมี 3 ปัจจัย เรียงลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากที่สุดไปหาน้อยคือ การสนับสนุนทางสังคม ($r = 0.815$) การให้คุณค่าของตนเอง ($r = 0.712$) และการมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน ($r = 0.712$) ส่วนการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในระดับปานกลาง ($r = 0.539$) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลหนองโรง

ปัจจัย	คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ		
	N	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r)	ระดับความสัมพันธ์
การให้คุณค่าของตนเอง	63	0.712**	สัมพันธ์ระดับสูง
การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน	63	0.539**	สัมพันธ์ระดับปานกลาง
การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน	63	0.712**	สัมพันธ์ระดับสูง
การสนับสนุนทางสังคม	63	0.815**	สัมพันธ์ระดับสูง
รวม	63	0.790**	สัมพันธ์ระดับสูง

หมายเหตุ : ** หมายถึง $p < .01$; * หมายถึง $p < .05$

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 เนื่องจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง ได้แก่ การให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรงมี 2 ปัจจัย คือ การสนับสนุนทางสังคม และการให้คุณค่าของตนเอง โดยปัจจัยทั้งสองร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุได้ร้อยละ 68.70 ($R^2 = .687$) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 31.30 เป็นผลของปัจจัยอื่น ๆ

ส่วนการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และการมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน ไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถพยากรณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง

ตัวแปรอิสระ(ตัวพยากรณ์)	b	SE	Beta	t	p-value
การสนับสนุนทางสังคม	.405	.087	.699	4.644	.000
การให้คุณค่าของตนเอง	.226	.115	.244	1.967	.050
การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน	.012	.090	.013	.132	.896
การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน	-.055	.101	-.090	-.547	.586
Constant	1.623	.337		4.817	.000

$R = .829$; $R^2 = .687$; $Adj = .665$; $SEE = .276$; $F = 31.754$; $p\text{-value} = .000$

จากผลการวิจัยสามารถเขียนสมการถดถอยในรูปของสมการคะแนนดิบและสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการในรูปของคะแนนดิบ

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (Y) = $1.623 + .405$ (การสนับสนุนทางสังคม) + $.226$ (การให้คุณค่าของตนเอง)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (Z) = 0.699 ($Z_{\text{การสนับสนุนทางสังคม}}$) + 0.244 ($Z_{\text{การให้คุณค่าของตนเอง}}$)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 เนื่องจากมีเพียงปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม และการให้คุณค่าของตนเอง เท่านั้นที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในตำบลหนองโรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และปัจจัยการมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชนไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.02 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.01 ความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคมพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมี 3 ปัจจัย คือ การสนับสนุนทางสังคม ($r = 0.815$) การให้คุณค่าของตนเอง ($r = 0.712$) และ การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน ($r = 0.712$) ส่วนการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในระดับปานกลาง ($r = 0.539$)

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุมี 2 ปัจจัย คือ การสนับสนุนทางสังคม และการให้คุณค่าของตนเอง โดยปัจจัยทั้งสองร่วมกันพยากรณ์ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุได้ร้อยละ 68.70 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 31.30 เป็นผลของปัจจัยอื่นๆ สำหรับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและการมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชนไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง

อภิปรายผล

1. **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ** โดยภาพรวมผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.02 เมื่อพิจารณาแยกรายด้านพบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยคุณภาพชีวิตด้านสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 4.24 รองลงมาได้แก่ คุณภาพชีวิตทางด้านสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ และ คุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.19, 3.94 และ 3.72 ตามลำดับ อธิบายได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความสุขกับสิ่งที่อยู่รอบข้าง รู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์ต่อผู้อื่น รวมถึงความพร้อมที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวและสภาพแวดล้อมที่ดีมีส่วนทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดี โดยได้รับการยอมรับ เอาใจใส่จากคนในครอบครัว และได้มีการร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของสะอาด กาศิโณ (2554) ศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอมือ จังหวัดสตูล พบว่าระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอมือ จังหวัดสตูล โดยรวมอยู่ในระดับที่ดี ด้านที่ผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดีเป็นอันดับหนึ่ง คือ ด้านจิตใจ รองลงมาคือ ด้านร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับไม่ค่อยดี สอดคล้องกับการศึกษาของ พิชชานันท์ ผลทิม (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของผู้สูงอายุในด้านการให้บริการในสถานสงเคราะห์ พบว่า

ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับดี มีระดับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดีเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ ด้านจิตใจ และมีระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกายน้อยที่สุดแต่ยังคงอยู่ในระดับดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์, 2554) ที่ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุในเขตชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในระดับมากทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสภาพสิ่งแวดล้อม แต่ผลการศึกษายังไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ (อาคม ปฐมสีมากุล, 2551) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลด่านช้างโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคมกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง พบว่า โดยภาพรวมของปัจจัยทั้ง 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = 0.790$) เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แยกรายด้านของปัจจัยที่ 4 พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุทั้ง 4 ปัจจัย โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมี 3 ปัจจัย เรียงลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า r) จากค่าที่มากที่สุดไปหาค่าน้อยที่สุดคือ การสนับสนุนทางสังคม ($r = 0.815$) การให้คุณค่าของตนเอง ($r = 0.712$) และ การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน ($r = 0.712$) ส่วนการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในระดับปานกลาง ($r = 0.539$) อธิบายได้ว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการให้คุณค่าของตนเองของผู้สูงอายุ รวมทั้งความสามารถในการการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง โดยการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ภายใต้การสนับสนุนทางสังคมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ (ชุตินเดช เจียนดอน , นวรัตน์ สุวรรณผ่อง , ฉวีวรรณ บุญญา และ นพพร โหริระกุล , 2554) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่าปัจจัยการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง ได้แก่ การให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรงมี 2 ปัจจัย คือ การสนับสนุนทางสังคม และการให้คุณค่าของตนเอง โดยปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุมากที่สุดคือการสนับสนุนทางสังคม ($Beta = .699$) รองลงมาคือการให้คุณค่าของตนเอง ($Beta = .224$) โดยปัจจัยทั้งสองร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุได้ร้อยละ 68.70 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 31.30 เป็นผลของปัจจัยอื่นๆ ส่วนการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และการมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน ไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถพยากรณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้ อธิบายได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจะต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันให้เหมาะสม ร่วมกับมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในความเป็นอยู่ ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐให้บริการพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานศึกษาของ (อกินันท์ สนน้อย, 2559) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดบุรีรัมย์ โดย

ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยด้านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยด้านการให้คุณค่าของตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (ศรีนุช ฉายแสง , 2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ ความเชื่อ ความสามารถตนเองในการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การได้รับแรงสนับสนุนจากผู้นำชุมชนและชาวบ้าน และการได้รับแรงสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมดนี้สามารถพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้ ร้อยละ 54.60

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือทางสังคม ให้ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับครอบครัวและชุมชน เพื่อให้มีความรู้สึกมีคุณค่าของตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งคุณภาพชีวิตทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ
2. ควรทำการวิจัยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- ชุตินเดช เจียนดอน นวรัตน์ สุวรรณผ่อง ฉวีวรรณ บุญสุยา และนพพร โหวตธีระกุล. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสาธารณสุขศาสตร์. 41(3) (หน้า 229-239)
- ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2554). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุในเขตชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- พัชชานันท์ ผลทิม. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของผู้สูงอายุในด้านการให้บริการในสถานสงเคราะห์. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศรีนุช ฉายแสง. (2553). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสร้างเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ศิริลักษณ์ รื่นวงศ์ (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหัวง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- สะอาด กาศิโณ. (2554). **คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล.** สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). **สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้.** 7(1) (หน้า 73-82).
- สุรกุล เจนอบรม. (2534). **วิทยาการผู้สูงอายุ.** กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12.** (2559). สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อภินันท์ สนน้อย. (2559). **รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดบุรีรัมย์.** วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- อาคม ปฐมสีมากุล. (2551). **ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี.** การศึกษาอิสระสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

การพัฒนาและถ่ายทอดผลิตภัณฑ์จากเสื่อลำแพน*

The Product Development and Passing on Knowledge of Lamphaen Mat

ชนันท์ธิพัฒน์ พรหมสนธิ**

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาและถ่ายทอดผลิตภัณฑ์จากเสื่อลำแพนฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเสื่อลำแพน เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ใหม่จากเสื่อลำแพน เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการสานเสื่อลำแพนด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริง ของชุมชนบ้านเค็ดลาว อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีกระบวนการในการดำเนินโครงการวิจัยโดย ออกแบบเสื่อลำแพนเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเสื่อลำแพน จากนั้นสำรวจความพึงพอใจจากบุคคลภายนอกเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเสื่อลำแพน และถ่ายทอดผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเสื่อลำแพน โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในโครงการวิจัยนี้ พัฒนาผลิตภัณฑ์จากเสื่อลำแพนจำนวน 3 ชนิด ได้แก่ ตุ๊กตาข้าว ตุ๊กตาประสมงค์ และตุ๊กตาผ้า ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ใหม่จากเสื่อลำแพน มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52, S.D. = 0.65$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าความพึงพอใจ ด้านหน้าที่ใช้สอย มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53, S.D. = 0.69$) ด้านความสะดวกสบายในการใช้งาน มีความพึงพอใจ มาก ($\bar{X} = 4.41, S.D. = 0.71$) ด้านความแข็งแรง มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54, S.D. = 0.64$) ด้านวัสดุและกรรมวิธีการผลิต มีความพึงพอใจ มาก ($\bar{X} = 4.40, S.D. = 0.74$) และด้านความสวยงาม มีความพึงพอใจ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.71, S.D. = 0.48$) และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการสานเสื่อลำแพนด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริง ของชุมชนบ้านเค็ดลาว อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

คำสำคัญ : การพัฒนา, ถ่ายทอด, ผลิตภัณฑ์, เสื่อลำแพน

* บทความวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาและถ่ายทอดผลิตภัณฑ์จากเสื่อลำแพน ของชุมชนบ้านเค็ดลาว อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

** ชนันท์ธิพัฒน์ พรหมสนธิ สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Abstract

This research is the Product Development and Passing on Knowledge of Lamphaen Mat. Objectives of this research; to develop the products from Lamphaen mat, to study the consumer satisfaction of new product from Lamphaen mat, and convey the wisdom of Lamphaen mat making by augmented reality technology. The processes of this research; design the Lamphaen mat to a new products, study the consumer satisfaction and making the augmented reality to be a convey wisdom from the technology. The result of the development of new product, researchers develop the Lamphaen mat for 3 new products; food cupboard, cloth closet, and multi-purpose cupboard. The result of consumer satisfaction show that the participant have the most satisfaction of the new products ($X = 4.52$, $S.D. = 0.65$), most satisfaction in functional of the product ($X = 4.53$, $S.D. = 0.69$), good satisfaction in comfortable ($X = 4.41$, $S.D. = 0.71$), good satisfaction in strength of the products ($X = 4.54$, $S.D. = 0.64$), good satisfaction in the process of making ($X = 4.40$, $S.D. = 0.74$) and most satisfaction in the appearance ($X = 4.71$, $S.D. = 0.48$). Moreover, there is a AR technology of convey the wisdom of Lamphaen mat.

Keywords : Development, communication, Product, Lamphaen Mat

บทนำ

จังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีจำนวนชาติพันธุ์ที่หลากหลาย จึงทำให้มีองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสะสมกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้ ด้านอาหาร ด้านการรักษาโรค ด้านสมุนไพร ด้านงานจักสาน ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาของแต่ละชาติพันธุ์ และแต่ละภูมิภาคที่มีอยู่บางอย่างก็ดำเนินการอยู่ บางอย่างก็เริ่มสูญหาย แต่ละภูมิภาคสามารถต่อยอดในเชิงพาณิชย์ ภูมิปัญญาที่คณะผู้วิจัยให้ความสนใจก็คือผลิตภัณฑ์เสื้อลำแพน ซึ่งจากการศึกษา มีการจักสานอยู่ 2 ชุมชน คือ ชุมชนหงสาวดี บ้านพุน้ำร้อน และชุมชนบ้านเคียบลาว ซึ่งในการจักสานทั้งสองหมู่บ้านจะแตกต่างกันเนื่องจากเป็นชาติพันธุ์มอญ และชาติพันธุ์ลาวพม่า จากการศึกษาค้นคว้าพบอีกว่า ชุมชนเคียบลาวซึ่งเป็นชาติพันธุ์ลาวพม่า ได้จักสานขายเป็นรายได้ของครอบครัวซึ่งการจักสานจะไม่ทำเป็นผลิตภัณฑ์ใช้วิธีการสานเป็นแผ่นและขายเป็นเมตร นอกเหนือจากนั้นถ้าได้นำผลิตภัณฑ์เสื้อลำแพนมาพัฒนาโดยศึกษาวิธีการจักสาน วิธีการเก็บรักษา รวมถึงการศึกษาความแข็งแรงของวัสดุ ก็สามารถที่จะนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เช่น การทำฉากกั้นห้อง หน้าโต๊ะ ตู้เสื้อผ้า ตู้กับข้าว หรือ อื่น ๆ ที่สามารถจะพัฒนาได้ และสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งไม่มีในประเทศไทยโดยเฉพาะในจังหวัดกาญจนบุรี ก็มีพอที่จะส่งเสริมให้ทำกิจกรรมดังกล่าวและส่งเสริมการปลูกฝ้ายเพื่อกิจกรรมดังกล่าวได้ด้วย

ปัญหาและวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันไม่ได้เป็นเพียงปัญหาเฉพาะด้านเท่านั้น แต่สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอและขาดความเป็นตัวของตัวเองของสังคมไทย อันเป็นผลมาจากการขาดความสมดุลแห่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากลเพราะการครอบงำของภูมิปัญญาสากลได้มีผลขึ้นาคำความคิดในการพัฒนาประเทศมาเป็นเวลายาวนาน ภูมิปัญญาไทยได้สูญหายไปจากสังคมไทยเป็นอันมากเกือบจะหมดสิ้น โดยมีภูมิปัญญาสากลที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทยเข้ามาแทนที่ ภูมิปัญญาไทย จะเห็นได้อย่างชัดเจนจากเนื้อหาการจัดการศึกษาในปัจจุบัน โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระบบมีเนื้อหาด้านภูมิปัญญาสากลมากกว่าภูมิปัญญาไทยจึงทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยไม่ได้รับการฟื้นฟู

และนำคุณค่ามาปรับใช้ในการจัดการศึกษาและวิถีชีวิตไทยในปัจจุบันทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยลดน้อยลง ทั้งนี้จากการขาดแคลนผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย ผู้คนส่วนใหญ่ละเลยละทิ้งไม่สนใจที่จะศึกษาภูมิปัญญาไทย การจัดการศึกษาในปัจจุบันจัดแบบขาดดุลทางภูมิปัญญา ขาดการสร้างสรรคองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยอย่างต่อเนื่อง ขาดนโยบายในการส่งเสริมด้านภูมิปัญญาไทย (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2538) เทคโนโลยีเสมือนจริง (virtual reality, VR) เป็นเทคโนโลยีชนิดสหวิทยาการที่จำลองตัวแบบของสภาพแวดล้อมที่ต้องการศึกษาให้อยู่ในลักษณะสภาพแวดล้อมเสมือนจริง (virtual environments, VE) ผู้ใช้งานที่เข้าไปอยู่ภายในสภาพแวดล้อมเสมือนจริงสามารถติดต่อสื่อสาร หรือมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกจำลองขึ้นในสภาพแวดล้อมเสมือนจริงได้ราวกับสิ่งเหล่านั้นมีอยู่ในโลกของความเป็นจริง คือ สามารถมองเห็น ได้ยิน สัมผัสจับต้อง หรือแม้แต่ได้กลิ่นของวัตถุเสมือนจริง (virtual objects) ที่ถูกจำลองขึ้นโดยระบบคอมพิวเตอร์และกลไกอื่น ๆ โดยทั่วไประบบเสมือนจริงจะถูกพัฒนาขึ้นจากเทคโนโลยีหลายด้าน อาทิ คอมพิวเตอร์กราฟิก (computer graphics, CG) ระบบติดตามการเคลื่อนไหว (motion tracking systems) ตลอดจนงานกลไกต่าง ๆ (ประมวล สุธีจาร์วัฒน, 2538)

ภูมิปัญญาเป็นความคิดทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยาวนานและสังคมไทยเป็นสังคมเก่าแก่สังคมหนึ่งที่ปรากฏภูมิปัญญาอยู่จำนวนมาก โดยภูมิปัญญาเหล่านั้นนอกจากแสดงความเป็นไทย ความเป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่งแล้ว ยังเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญและพัฒนาการของคนในชาติไทย เพราะภูมิปัญญานั้นถือว่าเป็นสิ่งละเอียดอ่อนซึ่งชาติที่เจริญแล้วมักมีสังคมที่สงบสุขร่มเย็นไม่ระส่ำระสาย มีคนกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ รวมไปถึงกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การปรับตัวการเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาชีวิต ความอยู่รอดของบุคคล ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากภูมิปัญญาชาวบ้าน เกิดขึ้นจากความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดที่ชุมชนได้มีการถ่ายทอด สืบสานต่อกันมา ด้วยคนไทยแต่โบราณมีภูมิปัญญาที่ฉลาดล้ำลึกในการประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ เพื่อให้ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะภูมิปัญญาด้านปัจจัยพื้นฐานแห่งการดำรงชีพที่ประกอบไปด้วยความสามารถในการแสวงหาอาหาร การปลูกสร้างบ้านเรือนการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งทอเพื่อการนุ่งห่ม และความรู้ในการบำบัดรักษา โรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งช่วยให้สังคมไทยนับแต่อดีตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข สืบจนถึงปัจจุบัน

การจัดการองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและถ่ายทอดผลิตภัณฑ์จากเชื้อลำแพน บ้านเค็ดลาว อำเภอนาทม ภูมิ จังหวัดกาญจนบุรีนั้นเป็นการนำเอากระบวนการจัดการความรู้ เข้ามาเป็นแนวทางในการจัดการความรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวกับการสานเชื้อลำแพน เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ ความคิด ซึ่งความรู้โดยนัยหรือความรู้ที่มองเห็นไม่ชัดเจน มีการถ่ายทอดให้แก่กันและกันในลักษณะของคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง แต่ยังขาดการจัดเก็บ และการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบและไม่สามารถนำข้อมูลมาเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้ของคนทั่วไปได้

ทั้งนี้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการรวบรวมความรู้ จำเป็นต้องอาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสามารถย้อนรอย หรือสกัดความรู้เหล่านั้นออกมาได้หลายแนวทาง หรือการเก็บรวบรวมความรู้โดยตรงจากตัวบุคคล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนในการเก็บรวบรวมก็คือภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้าน (ราชบัณฑิตยสถาน, (2542) ดังนั้นการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวกับการสานเชื้อลำแพน ซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้แบบองค์รวม คณะวิจัยจึงสังเกตเห็นถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ยังขาดการสืบทอด และขาดการบันทึกอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงถึงวิถีชีวิตของสังคมชาวลาวพม่าที่สืบทอดกันมา แต่กำลังจะถูกเทคโนโลยี

สมัยใหม่เข้ามาแทนที่ รวมทั้งเพื่อเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนในท้องถิ่นรักและหวงแหนธรรมชาติ มีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเสื่อลำแพน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ใหม่จากเสื่อลำแพน
3. เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการสานเสื่อลำแพนด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริง ของชุมชนบ้านเคียบลาว อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของโครงการวิจัย คือ การศึกษาและวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ใหม่ และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จากเสื่อลำแพน ของบ้านเคียบลาว อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี จึงดำเนินการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศึกษาลักษณะของเสื่อลำแพนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการเข้าศึกษาลักษณะของเสื่อลำแพนของชุมชนบ้านเคียบลาวว่ามีลักษณะของเสื่อลำแพนเป็นอย่างไร และทำการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างของชุมชนบ้านเคียบลาว อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี
2. ศึกษาความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยการนำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ใหม่ สอบถามกับผู้บริโภค และผู้ประกอบการชายเฟอร์นิเจอร์ถึงความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์
3. ถ่ายทอดผลิตภัณฑ์ใหม่จากเสื่อลำแพนด้วยวิธีเสมือนจริงทำการถ่ายทอดวิธีการจักสานงานเสื่อลำแพนของชุมชนบ้านเคียบลาวโดยใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง
4. ระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้กำหนดไว้ 1 ปี โดยใช้ระยะเวลาในการลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษาวិธีการสาน เป็นระยะเวลา ประมาณ 2 เดือน ระยะเวลาในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ประมาณ 4 เดือน ระยะเวลาในการทบทวนแบบผลิตภัณฑ์ 2 เดือน ระยะเวลาเก็บแบบสอบถามและประมวลผล 2 เดือน ระยะเวลาในการสรุป 2 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจและพัฒนา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการพัฒนาและถ่ายทอดผลิตภัณฑ์จากเสื่อลำแพน เสื่อลำแพนที่จักสานเป็นผืนใหญ่ ๆ โดยการลงพื้นที่หมู่บ้านเคียบลาว อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ทำการค้นหาประชาชนบ้านที่ยังทำการสานเสื่อลำแพนเพื่อทำสืบค้นวิธีการสาน และนำเสื่อลำแพนมาทำการศึกษาและออกแบบเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม โดยประชากรที่ทำการศึกษาก็คือชุมชนบ้านเคียบลาว ซึ่งมีจำนวน ประมาณ 100 คน และกลุ่มตัวอย่างก็คือประชาชนบ้านที่สานเสื่อลำแพน จำนวน 30 คนโดยมีวิธีการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1.1 ผู้วิจัยติดต่อกับผู้ประสานงานคือ ผู้ดูแล เพื่อให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ เกี่ยวกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านเคียบลาว อ.ทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือและนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 ติดต่อผู้ดูแลชุมชน เพื่อทำการประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้าน และประสานกับประชาชนและเป็นผู้นำทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละพื้นที่วิจัย

1.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลของ ชุมชนบ้านเคียบลาว อ.ทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ตามวันเวลาที่กำหนด

1.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสัมภาษณ์และนำมาให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนักที่กำหนดไว้ แล้วนำมาทำการวิเคราะห์

1.5 นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้แล้วมาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ จากนั้นนำมาจัดระเบียบข้อมูลเพื่อเตรียมการสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตัวแปรตามกับปัจจัยต่าง ๆ วิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์และคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยการนำข้อมูลซึ่งได้จากแบบสัมภาษณ์ส่วนสุดท้าย ซึ่งเป็นส่วนของข้อเสนอแนะ ประเด็นปัญหา และความต้องการที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตที่ประชาชนมาจำแนก จัดหมวดหมู่ เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้ วิเคราะห์ส่วนประกอบและสรุปผลโดยอาศัยความสอดคล้องและความเป็นเหตุเป็นผลอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาและถ่ายทอดผลิตภัณฑ์จากเสื่อลำแพน” ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างชุมชนบ้านเคียบลาว อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี การศึกษาลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลมีสัดส่วนเพศหญิงและเพศชายใกล้เคียงกัน มีเชื้อชาติพม่า เป็นอันดับแรก รองลงมาคือเชื้อชาติไทย การถือสัญชาติเป็นสัญชาติพม่า และสัญชาติไทย ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ กลุ่มตัวอย่าง มีอายุระหว่าง 46-59 ปี มีสถานภาพสมรสเป็นส่วนใหญ่ จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีตั้งแต่อยู่คนเดียวจนถึง 8 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน แต่ละครอบครัวมีจำนวนบุตรเฉลี่ย 2 คน จำนวนบุตรที่มากที่สุดคือ 4 คน

สำหรับด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ตามลำดับ ด้านความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของกลุ่มตัวอย่างสามารถพูดได้ อ่าน-เขียนได้ ส่วนใหญ่มีอาชีพ รับจ้าง รองลงมาคือค้าขาย ร้อยละ 26.66 และมีอาชีพสานเสื่อลำแพน ร้อยละ ตามลำดับ และการมีบัตรแสดงตนหรือบัตรประจำตัว พบว่าส่วนใหญ่บัตรประจำตัวคนต่างด้าว ร้อยละ มีบัตรประจำตัวประชาชน ร้อยละ มีรายละเอียดดังแสดงในตารางด้านล่าง

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

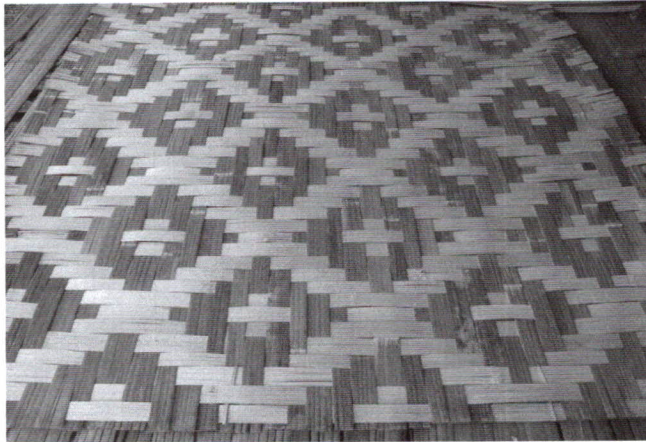
รายการ	n=30	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	16	53.33
- หญิง	14	46.67
เชื้อชาติ		
- ไทย	10	33.33
- พม่า	20	66.67
สัญชาติ		
- ไทย	10	33.33
- พม่า	20	66.67
อายุ		
- 32-45 ปี	8	26.67
- 46-59 ปี	15	50.00
- 60 ปี ขึ้นไป	7	23.33
สถานภาพ		
- คู่หรือสมรส	30	100.00
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
- 1-4 คน	12	40.00
- 5-8 คน	18	60.00
จำนวนบุตร*		
- 1-2 คน	18	60.00
- 3-4 คน	12	40.00
การศึกษา		
- ไม่ได้รับการศึกษา	15	50.00
- ประถมศึกษา	6	20.00
- มัธยมศึกษาตอนต้น	6	20.00
- ปริญญาตรี	3	10.00
ความสามารถในการสื่อสารภาษาไทย		
- พูดได้ อ่าน - เขียนได้	30	100.00
อาชีพ		
- รับจ้าง	11	36.67
- ค้าขาย	8	26.66
- สานเสื่อลำแพน	11	36.67
การมีบัตรประจำตัว		
- บัตรประจำตัวประชาชน	13	43.33

รายการ	n=30	ร้อยละ
- บัตรประจำตัวคนต่างด้าว	17	56.67

การสัมภาษณ์ปราชญ์ของชุมชนเค็บลาว และนำเสื่อลำแพนมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์

ไม้ไผ่ที่นำมาใช้เป็นไม้ไผ่เหี้ย ซึ่งลักษณะของไม้ไผ่จะมีเนื้อไม้บาง และช่วงของปล้องยาว การจักสานเสื่อลำแพนของชุมชนบ้านเค็บลาว เป็นการนำไม้ไผ่ทั้งลำมาทำการผ่าและสานเป็นเสื่อลำแพน ซึ่งที่ชุมชนนี้ สานเสื่อลำแพน ขายเป็นอาชีพ และ บางส่วนก็ทำเป็นรายได้เสริม ซึ่งการสานของที่นี่จะสานเป็นแผ่นประมาณ 1.30 เมตร ลักษณะของเสื่อลำแพนของชุมชนบ้านเค็บลาว

ภาพที่ 1 ลักษณะเสื่อลำแพนบ้านเค็บลาว

จากการที่นำเสื่อลำแพนของชุมชนบ้านเค็บลาวมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่และระดมความคิดของกลุ่มผู้วิจัยจึงได้ทำการออกแบบโดยคำนึงถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และราคาถูก จึงเกิดแนวความคิดที่ให้นำวัสดุที่ผ่านการใช้งานมาแล้วมาทำการประกอบกับเสื่อลำแพนเพื่อที่จะเป็นการนำของที่ไม่ใช้กลับมาสร้างมูลค่าอีกครั้ง จากแนวความคิดดังกล่าวจึงได้ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการนำวัสดุที่ไม่ใช้แล้วมาออกแบบร่วมกับเสื่อลำแพน ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ ตุ๊กตาข้าว, ตุ๊กตาประสมงค์, ตุ๊กตาผ้า โดยแสดงขั้นตอนการทำงานดังนี้

- 1) วัสดุโครงเก่า ๆ ที่ไม่ใช้แล้วมาสร้างมูลค่า นำมาขัดตกแต่งซ่อมแซมให้ใช้งานได้

ภาพที่ 2 โครงตุ๊กตาที่ไม่ได้ใช้งาน

2) นำเสื่อลำแพนมาทำการออกแบบ

ภาพที่ 3 เสื่อลำแพนของบ้านเค็บลาว

3) นำเสื่อลำแพนมาประกอบส่วนต่าง ๆ ตามที่ออกแบบไว้

ภาพที่ 4 การประกอบผลิตภัณฑ์จากเสื่อลำแพน

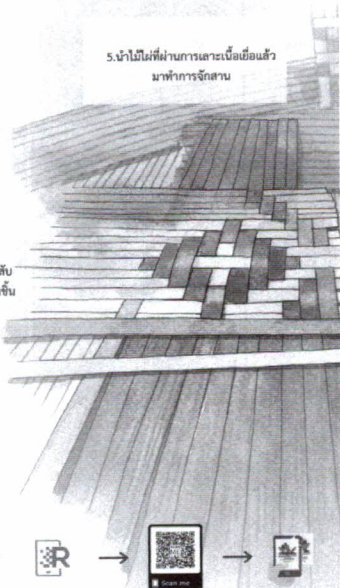

ภาพที่ 5 ผลิตภัณฑ์จากเสื่อลำแพน

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการสานเสื่อลำแพนด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริง ของชุมชนบ้านเค็ดลาว อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

 ขั้นตอนการทำเสื่อลำแพน

- 1.คัดเลือกไม้แห้งนำมาเพื่อทำการผ่าเพื่อสานเสื่อลำแพน
- 2.ทำการผ่าไม้ได้ออกเป็นส่วนด้วยเครื่องมือที่ทำด้วยเหล็ก
- 3.นำไม้ที่ผ่าเรียบร้อยแล้วมาทำการสับและเกาะเยื่อออกเพื่อให้ได้เป็นสองชั้น
- 4.ไม้ที่เกาะเยื่อออกและผ่าออกเป็นสองชั้นพร้อมสำหรับการสาน
- 5.นำไม้ที่ผ่านการเกาะเยื่อเรียบร้อยแล้วมาทำการจักสาน
- 6.สามารถแปรรูปเสื่อลำแพนออกเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆได้ เช่น เฟอร์นิเจอร์ไม้

1.ดาวน์โหลด App HP Reveal
2.สแกน QR Code และกด Follow
3.ใช้ HP Reveal สแกนภาพ

ภาพที่ 6 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการสานเสื่อลำแพนด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริง ของชุมชนบ้านเค็ดลาว อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ผลการศึกษาลิขิตภัณฑ์เสื้อลำแพนบ้านเค็บลาวจากการศึกษาพบว่ากลุ่มชุมชนบ้านเค็บลาว นั้นชาวบ้านจะทำการจักสานเสื้อลำแพนเป็นการเชิงพาณิชย์โดยการสานเป็นผืนใหญ่ ๆ ส่วนใหญ่ใช้ประกอบในการทำผ้าบ้าน ผ้า ประดู หน้าต่าง ที่ทำเป็นของใช้ในชีวิตประจำวันยังไม่ปรากฏ ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและน่าสนใจจะสามารถช่วยให้เห็นแนวทางการพัฒนาเพื่อต่อยอดทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมต่อไปนำรูปแบบที่ผ่านกระบวนการพัฒนาใหม่มาวิเคราะห์ความเหมาะสมในการนำมาผลิตต้นแบบจริงโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (อดัมคักดิ์ สาริบุตร, 2549, หน้า 23) ขั้นตอนการประเมินความพึงพอใจผู้จำหน่ายและผู้บริโภค ที่มีต่อผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากเสื้อลำแพนที่พัฒนาด้วยกระบวนการออกแบบใหม่นำต้นแบบเฟอร์นิเจอร์เสื้อลำแพนจากภูมิปัญญาบ้านเค็บลาว จังหวัดกาญจนบุรี ที่ได้จากการออกแบบแล้วไปนำเสนอผลงานประกอบกับการเก็บข้อมูลร้านค้า ในการประเมินความพึงพอใจผู้จำหน่ายและผู้บริโภค ที่มีต่อผลงานเฟอร์นิเจอร์เสื้อลำแพนจากภูมิปัญญาบ้านเค็บลาว ได้แก่ ผู้จำหน่ายเฟอร์นิเจอร์จากไม้มีอ 2 จำนวน 6 ร้านและข้อมูลผู้บริโภค ได้แก่ ผู้ชมร้านค้าเฟอร์นิเจอร์จากไม้มีอ 2 จำนวน 52 คน

ผู้บริโภคและผู้ผลิตเป็นชาย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 34.62 และหญิง จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 65.38 โดยมีช่วงอายุ 31-40 ปี มากที่สุด จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 28.84 แสดงผลค่าความพึงพอใจได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าระดับความพึงพอใจผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีต่อผลงานเฟอร์นิเจอร์เสื้อลำแพนจากภูมิปัญญาบ้านเค็บลาว

รายละเอียดผลิตภัณฑ์ความเหมาะสมราย ด้านของรูปแบบ	ความพึงพอใจผู้ผลิตและผู้บริโภค(n = 52)		
		S.D.	เหมาะสมระดับ
1). หน้าที่ใช้สอย			
1.1 ตอบสนองความต้องการในส่วนของเฟอร์นิเจอร์	4.44	0.80	เหมาะสมระดับมาก
1.2 ใช้งานได้อย่างเหมาะสมในทุกเพศและทุกวัย	4.40	0.77	เหมาะสมระดับมาก
1.3 การใช้งานภายในบ้านมีความเหมาะสม	4.73	0.49	เหมาะสมระดับมากที่สุด
รวม	4.53	0.69	เหมาะสมระดับมากที่สุด
2). สะดวกสบายในการใช้งาน			
2.1 ใช้งานได้ง่ายไม่ซับซ้อนและสะดวกสบาย	4.62	0.63	เหมาะสมระดับมากที่สุด
2.2 มีความเหมาะสมกับสรีระร่างกายของผู้ใช้งาน	4.52	0.73	เหมาะสมระดับมากที่สุด
2.3 ดูแลบำรุงรักษาได้ง่ายไม่ยุ่งยากและทนทาน	4.10	0.77	เหมาะสมระดับมาก
รวม	4.41	0.71	เหมาะสมระดับมาก
3). ความแข็งแรง			
3.1 วัสดุมีความแข็งแรงทนทานต่อการใช้งาน	4.42	0.61	เหมาะสมระดับมาก
3.2 โครงสร้างมีความแข็งแรงรองรับน้ำหนักได้ดี	4.56	0.64	เหมาะสมระดับมากที่สุด
3.3 สามารถรับน้ำหนักได้ดีในขณะที่มีการใช้งาน	4.63	0.69	เหมาะสมระดับมากที่สุด
รวม	4.54	0.64	เหมาะสมระดับมากที่สุด
4). วัสดุและกรรมวิธีการผลิต			
4.1 วัสดุที่ใช้มีความทนทานและสามารถผลิตได้ง่าย	4.52	0.61	เหมาะสมระดับมากที่สุด
4.2 โครงสร้างไม่ซับซ้อนและเหมาะสมในการผลิต	4.10	0.91	เหมาะสมระดับมาก

รายละเอียดผลิตภัณฑ์ความเหมาะสมราย ด้านของรูปแบบ	ความพึงพอใจผู้ผลิตและผู้บริโภค (n = 52)		
		S.D.	เหมาะสมระดับ
4.3 ใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า	4.58	0.70	เหมาะสมระดับมากที่สุด
รวม	4.40	0.74	เหมาะสมระดับมาก
5). ความสวยงาม			
5.1 มีความสวยงามโดดเด่นทางด้านรูปทรง	4.73	0.53	เหมาะสมระดับมากที่สุด
5.2 รูปแบบดึงดูดความสนใจในการใช้งาน	4.62	0.49	เหมาะสมระดับมากที่สุด
5.3 ผลิตภัณฑ์สื่อถึงงานไม้ไผ่จากภูมิปัญญาได้	4.77	0.43	เหมาะสมระดับมากที่สุด
รวม	4.71	0.48	เหมาะสมระดับมากที่สุด
รวมทุกด้าน	4.52	0.65	เหมาะสมระดับมากที่สุด

ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคและผู้จำหน่าย ที่มีต่อการพัฒนาเฟอร์นิเจอร์เสื่อลำแพนจากภูมิปัญญาบ้านเค็บลาว ที่ได้ออกแบบแล้วโดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่าความพึงพอใจ ด้านหน้าที่ใช้สอย มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.69) ด้านความสะดวกสบายในการใช้งาน มีความพึงพอใจ มาก ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.71) ด้านความแข็งแรง มีความพึงพอใจ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.64) ด้านวัสดุและกรรมวิธีการผลิต มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.74) และด้านความสวยงาม มีความพึงพอใจ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.48) จำหน่ายและผู้บริโภคได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ควรใช้วัสดุและวัตถุดิบภายในพื้นที่มีในชุมชนจะได้ช่วยลดต้นทุนในการผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของขั้นตอนกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนทำให้ราคาในการจ้างในการประกอบ มีความละเอียดมากจนเกินไปราคาอาจสูงไม่คุ้มค่าในการขาย แรงจูงใจในการซื้ออาจลดลงและการส่งเสริมเรื่องการตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิตเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถยังคงอยู่ต่อไปในชุมชนบ้านเค็บลาว จังหวัดกาญจนบุรีได้ในอนาคตด้วยการตอบสนองทางด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน

อภิปรายผล

การวิจัยการพัฒนาและถ่ายทอดผลิตภัณฑ์จากเสื่อลำแพนบ้านเค็บลาว อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา เป็นการสร้างสรรค์เฟอร์นิเจอร์เสื่อลำแพนจากภูมิปัญญาบ้านเค็บลาว อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ที่เกิดขึ้นจากงานจักสานเสื่อลำแพนตามภูมิปัญญาของ บ้านเค็บลาว อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งนำรูปแบบงานจักสานเสื่อลำแพนของบ้านเค็บลาว ที่ทำการจักสานเป็นเชิงพาณิชย์คือการจักสานเพื่อจำหน่ายโดยการจักสานเป็นผืนใหญ่ ๆ ผืนและเมตรกว่า ๆ ซึ่งการนำไปใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่นำไปทำฝ้ายบ้าน ฝา ฉากกันห้อง เป็นต้น โดยชุมชนบ้านเค็บลาวผู้จักสานงานเสื่อลำแพนต้องการนำงานจักสานเสื่อลำแพนที่จักสานขึ้นมาประยุกต์ใช้กับงานประเภทต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์งานออกมาให้สวยงามและสามารถใช้เป็นส่วนประกอบของงานเฟอร์นิเจอร์ให้มากที่สุด ผู้วิจัยทำการออกแบบผลิตภัณฑ์ทั้งหมด 3 รูปแบบ จากนั้นได้ทำการตัดทอนรูปแบบลดลง โดยการสร้างตารางเพื่อพิจารณาให้ผลออกมาเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้กรอบแนวความคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (อดัมส์ คีร์ สารีบุตร, 2549, หน้า 10) มีเกณฑ์การพิจารณาตัดทอนคงเหลือ 5 ด้าน คือ 1) ด้านหน้าที่ใช้สอย 2) ด้านความสะดวกสบาย 3) ด้านความแข็งแรงปลอดภัย 4) ด้านวัสดุและกรรมวิธีการ

ผลิต 5) ความสวยงาม ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบเป็น ตู้อัดกับข้าว ตู้ออนกประสงค์ ตู้อัดผ้า ทำมาจากโครงไม้เก่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ผสมผสานเข้ากับเสื่อลำแพน โดยใช้เสื่อลำแพนเป็นส่วนประกอบของผนังด้านต่าง ๆ อีกทั้งประเมินความพึงพอใจของผู้จำหน่ายและผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากเสื่อลำแพนที่พัฒนาด้วยกระบวนการออกแบบใหม่ ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคและผู้จำหน่าย ที่มีต่อการพัฒนาเฟอร์นิเจอร์เสื่อลำแพนจากภูมิปัญญาบ้านเคียบลาว ที่ได้ออกแบบแล้วโดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าความพึงพอใจ ด้านหน้าที่ใช้สอย มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.69) ด้านความสะดวกสบายในการใช้งาน มีความพึงพอใจ มาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.71) ด้านความแข็งแรง มีความพึงพอใจ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.64) ด้านวัสดุและกรรมวิธีการผลิต มีความพึงพอใจ มาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.74) และด้านความสวยงาม มีความพึงพอใจ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.48) จำหน่ายและผู้บริโภคได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ควรใช้วัสดุและวัตถุดิบภายในพื้นที่มีในชุมชนจะได้ช่วยลดต้นทุนในการผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของขั้นตอนกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนทำให้ราคาในการจ้างในการประกอบ มีความละเอียดมากขึ้นไปราคาอาจสูงไม่คุ้มค่าในการขาย แรงจูงใจในการซื้ออาจลดลง และการส่งเสริมเรื่องการตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิตเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถยังคงอยู่ต่อไปในชุมชนบ้านเคียบลาว จังหวัดกาญจนบุรีได้ในอนาคตด้วยการตอบสนองทางด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน

มีความพึงพอใจไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า งานเฟอร์นิเจอร์เสื่อลำแพนจากภูมิปัญญาบ้านเคียบลาว สามารถนำไปเป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายของอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ส่งเสริมรายได้ความเจริญแก่ท้องถิ่นและชุมชน เพิ่มมูลค่างานจักสานเสื่อลำแพนของบ้านเคียบลาว อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรีและเป็น การอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่กำลังจะสูญหาย ให้มีแนวทางในการประยุกต์และพัฒนาให้มากขึ้นและเป็นแนวทาง ในการกำหนดอนาคตของงานเฟอร์นิเจอร์เสื่อลำแพนจากภูมิปัญญาบ้านเคียบลาว สร้างแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ในระยะ ยาว ตลอดจนการเผยแพร่ อนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาพื้นถิ่นให้คงอยู่ต่อไป เกิดความสมดุลในการใช้ทรัพยากร ในท้องถิ่น ตอบสนองการสร้างระบบความยั่งยืนแก่ชุมชน และเศรษฐกิจต่อไปโดยสอดคล้องกับแนวคิดการพิจารณาถึง รูปทรง และความงดงามด้วยฝีมือให้ปรากฏคุณค่าทางศิลปะ (ประภาศรี โปธิ์ทอง, 2552) ทางคณะผู้วิจัยได้ถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นไปตามวัตถุประสงค์คือพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเสื่อลำแพนโดยการออกแบบได้เป็น ตู้อัดกับข้าว ตู้อัดผ้า และตู้ออนกประสงค์รวมถึงการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ใหม่จากเสื่อลำแพน และ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการสานเสื่อลำแพนด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริง ของชุมชนบ้านเคียบลาว อำเภอ ทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาเสื่อลำแพนให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการใช้งานนั้น มีข้อเสนอแนะก็คือ ด้านราคาควร เป็นราคาที่ไม่สูงจนเกินไป และควรเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ภายในชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

- กำธน สินทวานนท์. (2549) สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 22. กรุงเทพฯ: โครงการสารานุกรมไทยสำหรับ
เยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ประภาศรี โพธิ์ทอง. (2552). การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานผักตบชวา.
ประภาศรี โพธิ์ทอง. ปทุมธานี: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลธัญบุรี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 เฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา
๗ รอบ. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2532). ศิลปหัตถกรรมไทย. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- _____. (2539). เครื่องจักสานในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- _____. (2539). ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ : คอมแพคพรีน.
- _____. (2540). มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ : เอส พี เอฟ พรีนติ้งกรุ๊ป.
- ศักดิ์ชาย สิกขา . (2550). แนวทางการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในวิถีชีวิตคนอีสาน.
อุบลราชธานี :คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- อุดมศักดิ์ สาริบุตร. (2550). ออกแบบเฟอร์นิเจอร์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- _____. (2549). เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม.กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.

พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางพรอก
ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี*

Pesticide Using Behavior of Agriculturists at Ban Tongnananglog,
Ladya Sub-District, Muang District, Kanchanaburi Province

อนัญญา นาสวนสุจจริต, รัตน์ตรีกาล จันทร, กัญญารัตน์ หลาวเพชร,
ปิ่นณพร สิทธิวงษ์ษา และสุทิน อ่อนอุบล**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร บ้านทุ่งนางพรอก ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจโดยเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร มีเนื้อหาแยกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช พฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช กลุ่มประชากรที่ศึกษาเป็นเกษตรกรผู้ใช้สารเคมี จำนวน 64 คน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชส่วนมากเป็นเพศชาย ร้อยละ 65.60 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 37.50 มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 87.50 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 50.00 และมีระยะเวลาใช้สารเคมี 6-10 ปี ร้อยละ 60.94 สำหรับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.32) เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรแยกรายด้าน พบว่า พฤติกรรมก่อนใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.69) พฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.21) และพฤติกรรมหลังใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.08)

ข้อเสนอแนะ ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้กับพื้นที่การทำเกษตรที่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และควรมีการศึกษาในเชิงลึกโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเคมีของเกษตรกรที่มีความชัดเจนมากขึ้น

คำสำคัญ: พฤติกรรม สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เกษตรกร

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางพรอก ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

** นักศึกษาลัทธิสุตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี และอาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Abstract

The research objective was to study the behavior of using pesticide of agriculturists in Thungnanagrok, Ladya sub-district, Mueang district, Kanchanaburi Province. The survey research was conducted in this paper. The questionnaires on pesticides using behavior among agriculturist were selected as the data collection technique. They were classified into three areas: before using pesticides behavior, during pesticides using behavior, and after pesticides using behavior. The population in this conduct was 64 agriculturists who used the chemicals. The data were collected from August to October, and were analyzed with frequency distribution, percentage, arithmetic mean and standard deviation.

The result showed that there was 65.60 percent of the agriculturists who use pesticides are male, 37.50 percent have span of age between 30-39 years old, 87.50 percent are married, 50.00 percent graduated from primary school, and 60.94 percent have chemical used period from 6 to 10 years. For the over all of the pesticides using behavior of agriculturists was fair (average = 3.32). When separately considered the pesticides using behavior of agriculturists was found that before pesticides using behavior of agriculturists was at high (average=3.69), during pesticides using behavior was moderate (average =3.31), and after pesticides using behavior was medium (average =3.08)

We recommended that there should be a study of factors affecting to the health and the environment of the people who live near the agricultural areas that uses pesticides and should have an in-depth study with using a qualitative research to know more about the factors which related to the chemical using of the agriculturists

Keywords: Behavior, Pesticide, Agriculturists

บทนำ

ปัจจุบันสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (pesticides) ถูกนำมาใช้ในด้านการเกษตรอย่างกว้างขวางและส่งผลกระทบ ต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่จะสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ที่ชัดเจนคือ ข้อมูลปริมาณการนำเข้าสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี จากการประเมินของธนาคารโลก (World bank) และองค์การอาหารและ การเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) ซึ่งให้เห็นว่า จากการเปรียบเทียบการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประเทศไทยและต่างประเทศพบว่า การใช้สารเคมีกำจัดแมลงศัตรูพืชในประเทศไทยมีค่าสูงกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว (แสงโสม ศิริพานิช, 2556) จากสถานการณ์การใช้สารเคมีทางการเกษตรพบว่า ใน พ. ศ. 2557 สารกำจัดวัชพืช (herbicide) เป็นสารที่มีปริมาณการนำเข้าประเทศสูงสุด รองลงมา ได้แก่ สารกำจัดแมลง (insecticide) และสารป้องกันและกำจัดโรคพืช (fungicide) ตามลำดับในส่วนของข้อมูลการเจ็บป่วยด้วยโรคพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชพบว่า อัตราผู้ป่วยนอกจากโรคพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเท่ากับ 12.25 ต่อประชากร 100,000 คน พบผู้ป่วยมากที่สุดอยู่ใน กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป

กลุ่มอาชีพที่พบผู้ป่วยสูงสุดคือ กลุ่ม อาชีพเกษตรกรผู้ปลูกพืชไร่และพืชผัก (สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2558)

ปัญหาผลกระทบของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่มีต่อผู้ใช้และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนั้น สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมการใช้สารเคมีที่ไม่ถูกต้องของเกษตรกร และในปัจจุบันยังพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ไม่ถูกต้องมีการใช้สารเคมีอย่างฟุ่มเฟือย ใช้มากเกินไปจนมีความจำเป็น มีการปฏิบัติอย่างผิดวิธี ไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำที่ระบุไว้ในฉลากอย่างเคร่งครัด ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องของเกษตรกร จึงก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพร่างกาย และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (สุภาณี พิมพ์สมาน, 2540)

จังหวัดกาญจนบุรีประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้มีการใช้สารเคมีเพื่อกำจัดวัชพืชและกำจัดศัตรูพืชเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยจากการได้รับพิษจากสารเคมีของประชาชนด้านเกษตรกรรม จากการตรวจสอบหาระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส (Cholinesterase) ในเลือดของเกษตรกรที่ตกค้างอยู่ในร่างกายของเกษตรกรในปี พ.ศ. 2559 พบว่า จำนวนเกษตรกรทั้งหมดที่ได้รับการตรวจทั้งหมด 3,258 คน มีผู้ที่อยู่ในเกณฑ์กลุ่มที่ไม่ปลอดภัยและกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดพิษ จำนวน 951 คน หรือร้อยละ 29.18 ของผู้ที่ได้รับการตรวจทั้งหมด (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี, 2558) และในการตรวจหาระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส (Cholinesterase) ในเลือดของเกษตรกรปี พ.ศ. 2559 ซึ่งสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองได้ทำการตรวจเลือดของเกษตรกรในอำเภอเมือง พบว่า มีผู้อยู่เกณฑ์กลุ่มที่ไม่ปลอดภัยและกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดพิษ จำนวน 208 คน หรือร้อยละ 38.79 ของผู้ที่ได้รับการตรวจทั้งหมด ซึ่งตำบลลาดหญ้ามีเกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มที่ไม่ปลอดภัยและกลุ่มเสี่ยง โดยเฉพาะเกษตรกรในเขตพื้นที่บ้านทุ่งนางหอรกมีจำนวน 715 คน ที่เป็นกลุ่มเสี่ยง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 8.95 (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองกาญจนบุรี, 2559)

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยมีความสนใจทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางหอรก ตำบลลาดหญ้า จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อนำผลจากการศึกษาไปเป็นข้อมูลพื้นฐาน และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาผลกระทบของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อสุขภาพของชุมชนและสิ่งแวดล้อม และเสนอให้กับหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องมาช่วยดูแลหรือให้คำแนะนำในการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง ตลอดจนจัดทำแผนในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางหอรก ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ศึกษาเป็นเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทุ่งนางหอรก ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี คณะผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดในการศึกษา จำนวน 64 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยแยกเป็นพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3 ลักษณะ ได้แก่ พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช พฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย ศึกษาในเขตพื้นที่บ้านทุ่งนางนางหрок ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรี

ขอบเขตด้านระยะเวลา ใช้ระยะเวลาทำการศึกษาระหว่างเดือนสิงหาคม ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางนางหрок ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Survey Research) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **ประชากรในการศึกษา** ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งนางนางหрок ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 64 คน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัวต่อปี และระยะเวลาในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร มีเนื้อหาประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมี พฤติกรรมระหว่างใช้สารเคมีและพฤติกรรมหลังการใช้สารเคมี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งการวัดออกเป็น 5 ระดับ คือ ข้อคำถามพฤติกรรมการใช้สารเคมีที่มีลักษณะเชิงบวก กำหนดค่าดังนี้ ปฏิบัติมากที่สุด ให้ค่าเป็น 5 คะแนน ปฏิบัติมาก ให้ค่าเป็น 4 คะแนน ปฏิบัติปานกลาง ให้ค่าเป็น 3 คะแนน ปฏิบัติน้อย ให้ค่าเป็น 2 คะแนน ปฏิบัติน้อยที่สุด ให้ค่าเป็น 1 คะแนน สำหรับข้อคำถามพฤติกรรมที่มีลักษณะเชิงลบ กำหนดให้ค่าคะแนนในลักษณะตรงข้าม

การกำหนดค่าช่วงคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้สารเคมี โดยแบ่งค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วงคะแนน 5 ช่วง (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังต่อไปนี้

ช่วงของค่าเฉลี่ย	พฤติกรรมเชิงบวก	พฤติกรรมเชิงลบ
4.21 – 5.00 หมายถึง	อยู่ในระดับดีที่สุด	อยู่ในระดับไม่ดีเลย
3.41 – 4.20 หมายถึง	อยู่ในระดับดี	อยู่ในระดับไม่ดี
2.61 – 3.40 หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง	อยู่ในระดับปานกลาง
1.81 – 2.60 หมายถึง	อยู่ในระดับไม่ดี	อยู่ในระดับดี
1.00 – 1.80 หมายถึง	อยู่ในระดับไม่ดีเลย	อยู่ในระดับดีที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือ

คณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากตำรา เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย กำหนดนิยามศัพท์ และใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
- 2) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรม พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ให้มีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัยและนิยามศัพท์
- 3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามและให้ข้อเสนอแนะ
- 4) ปรับปรุงแบบสอบถาม และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (index of item object congruence: IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .067 – 1.00
- 5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยเดินทางไปยังพื้นที่ในเขตบ้านทุ่งนา นาทรอก ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
- 2) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มประชากร จนครบจำนวน 64 คน
- 3) ระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามความเรียบร้อยของแบบสอบถามทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จะวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยของประชากร (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 2) ข้อมูลพฤติกรรมการใช้สารเคมีของเกษตรกร ซึ่งวิเคราะห์แยกเป็นพฤติกรรมในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายข้อ โดยใช้การแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยของประชากร (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 3) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการใช้สารเคมีมาแปลผล และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยายความตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

เกษตรกรผู้ใช้สารเคมีส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 65.6 และเพศหญิงร้อยละ 34.40 มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 30 – 39 ปี ร้อยละ 37.50 รองลงมา ได้แก่ อายุระหว่าง 40 - 49 ปี ร้อยละ 34.40 และอายุระหว่าง 30 - 59 ปี ร้อยละ 21.90 มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 87.50 รองลงมา ได้แก่ โสด ร้อยละ 10.90 จบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 50.00 รองลงมา คือชั้นมัธยมตอนต้น ร้อยละ 31.30 และจบการศึกษา ปวช.

ร้อยละ 7.80 เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารเคมีมาแล้ว 6 - 10 ปี ถึงร้อยละ 60.94 รองลงมา คือใช้สารเคมีมาแล้ว 1 - 5 ปี ร้อยละ 17.19 และใช้สารเคมีมาแล้ว 11 - 15 ปี ร้อยละ 15.63

2. พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางงหรือ ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

2.1 พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรโดยรวม

พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางงหรือ ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.32$, S.D.= 1.01) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พฤติกรรมก่อนใช้สารเคมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างดี ($\mu = 3.69$, S.D.= 0.91) รองลงมาคือ พฤติกรรมขณะใช้สารเคมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.21$, S.D.= 1.05) และ พฤติกรรมหลังใช้สารเคมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.08$, S.D. = 1.18) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยภาพรวม และจำแนกพฤติกรรมก่อนการใช้ ขณะใช้ และหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

พฤติกรรมการใช้สารเคมี	ค่าเฉลี่ยประชากร (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล
ก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	3.69	0.91	ระดับดี
ขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	3.21	1.05	ระดับปานกลาง
หลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	3.08	1.18	ระดับปานกลาง
โดยรวม	3.32	1.01	ระดับปานกลาง

2.2 พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรก่อนการใช้สารเคมี พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\mu = 3.69$, S.D. = 0.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีอยู่ในระดับดีทั้ง 5 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับพิษอันตรายและวิธีปฏิบัติตนในการใช้สารเคมีด้วยตนเองอย่างละเอียดและเข้าใจ ($\mu = 3.94$, S.D. = 0.95) รองลงมาคือ การจัดเตรียมอุปกรณ์และตรวจสอบอุปกรณ์ให้เรียบร้อยก่อนการใช้ฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ($\mu = 3.73$, S.D.= 0.98) และการปรึกษาและขอคำแนะนำในการใช้สารเคมีจากผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องตัดสินใจใช้สารเคมี ($\mu = 3.69$, S.D.= 0.92) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การอ่านคำแนะนำในฉลากของสารเคมีและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ($\mu = 3.52$, S.D. = 0.90) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมก่อนใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางานงหрок ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล
1. การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับพิษอันตรายและวิธีปฏิบัติ ตนในการใช้สารเคมีด้วยตนเองอย่างละเอียดและเข้าใจ	3.94	0.95	ระดับดี
2. การปรึกษาและขอคำแนะนำในการใช้สารเคมีจาก ผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องติดต่อใช้สารเคมี	3.69	0.92	ระดับดี
3. การไม่เลือกใช้สารเคมีที่สามารถสลายตัวได้ยาก เพื่อให้มีผลควบคุมศัตรูพืชได้นาน	3.59	0.81	ระดับดี
4. การอ่านคำแนะนำในฉลากของสารเคมีและ ปฏิบัติตาม อย่างเคร่งครัด	3.52	0.93	ระดับดี
5. การจัดเตรียมอุปกรณ์และตรวจสอบอุปกรณ์ให้ เรียบร้อยก่อนการใช้	3.73	0.98	ระดับดี
รวม	3.69	0.91	ระดับดี

2.3 พฤติกรรมระหว่างการ ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในระหว่างการ ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชพบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.21$, S.D. = 1.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีอยู่ในระดับดี 6 ข้อ โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ การใช้ก้านต่อหัวฉีดพ่นให้ห่างจากตัวให้มากที่สุด ($\mu = 3.94$, S.D. = 0.77) รองลงมาคือการใช้ อุปกรณ์ป้องกันสารเคมีอย่างครบถ้วน เช่น หน้ากาก หรือที่ครอบจมูก หรือใช้ผ้าพันปิดจมูกและปาก รวมทั้งใส่แว่นตาขณะฉีดพ่นทุกครั้ง ($\mu = 3.88$, S.D. = 0.69) และการสวมใส่เสื้อผ้าที่ห่อหุ้มอย่างมิดชิด ในขณะที่ฉีดพ่น ($\mu = 3.78$, S.D. = 0.69) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง มี 6 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ตรวจสอบทิศทางลมและอยู่เหนือลมทุกครั้งขณะฉีดพ่น ($\mu = 3.39$, S.D. = 1.03) รองลงมาคือ ฉีดพ่นในขณะที่มีลมแรงเพื่อให้สารเคมีกระจายอย่างทั่วถึง ($\mu = 3.31$, S.D. = 1.11) การมีผู้ช่วยในการฉีดพ่นสารเคมี ($\mu = 3.30$, S.D. = 1.00) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การไม่ฉีดพ่นติดต่อกันเป็นเวลานาน มีการหยุดพักเป็นระยะ พุดคุยกับผู้อื่นในขณะที่ฉีดพ่น ($\mu = 2.92$, S.D. = 1.18) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับไม่ดีเลย มี 2 ข้อ คือ การสูบบุหรี่หรือดื่มน้ำในขณะที่ฉีดพ่น ($\mu = 1.30$, S.D. = 0.88) และ การใช้ปากเป่าหรือดูดสิ่งอุดตันหัวฉีด ($\mu = 1.69$, S.D. = 1.05) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางพริก ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล
1.การสวมใส่เสื้อผ้าที่ห่อหุ้มอย่างมิดชิดในขณะที่ฉีดพ่นสารเคมี	3.78	1.03	ระดับดี
2.การใช้อุปกรณ์ป้องกันสารเคมีอย่างครบถ้วน เช่น หน้ากาก หรือที่ครอบจมูก หรือใช้ผ้าพันปิดจมูก และปากรวมทั้งใส่แว่นตาขณะฉีดพ่นทุกครั้ง	3.88	0.96	ระดับดี
3.การสวมถุงมือ ถุงเท้าและใส่หมวกที่ห่อหุ้มอย่างมิดชิดขณะฉีดพ่นสารเคมี	3.67	1.20	ระดับดี
4.ฉีดพ่นในขณะที่มีลมแรงเพื่อให้สารเคมีกระจายอย่างทั่วถึง	3.31	1.11	ระดับปานกลาง
5.การกำหนดเวลาที่ฉีดพ่นเฉพาะในช่วงเช้าหรือเย็นเท่านั้น	3.27	0.93	ระดับปานกลาง
6.การตรวจสอบทิศทางลมและอยู่เหนือลมทุกครั้งขณะฉีดพ่นสารเคมี	3.39	1.03	ระดับปานกลาง
7.การใช้ก้านต่อหัวฉีดพ่นให้ห่างจากตัวให้มากที่สุด	3.94	0.77	ระดับดี
8.การสูบบุหรี่หรือดื่มน้ำในขณะฉีดพ่นสารเคมี	1.30	0.88	ระดับไม่ดีเลย
9.การมีผู้ช่วยในการฉีดพ่นสารเคมี	3.30	1.00	ระดับปานกลาง
10.ไม่ฉีดพ่นติดต่อกันเป็นเวลานานมีการหยุดพักเป็นระยะพูดคุยกับผู้อื่นในขณะฉีดพ่น	2.92	1.18	ระดับปานกลาง
11.การใช้ปากเป่าหรือดูดสิ่งอุดตันหัวฉีด	1.69	1.05	ระดับไม่ดีเลย
12.การเปลี่ยนเสื้อผ้าล้างมือและทำความสะอาดร่างกายก่อนพักรับประทานอาหาร	3.69	1.15	ระดับดี
13.การไม่พ่นหรือใช้สารเคมีเมื่ออยู่ในกลุ่มคนและแหล่งน้ำ	3.27	1.31	ระดับปานกลาง
14.ในขณะปฏิบัติงานทากร่างกายเปียกชื้นสวมเสื้อกันลม เสื้อกันน้ำและพอสูดให้สะอาดก่อนที่สารเคมีจะซึมเข้าสู่ร่างกาย	3.56	1.08	ระดับดี
รวม	3.21	1.05	ระดับปานกลาง

2.4 พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรหลังการใช้สารเคมี พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.08$, S.D. = 1.18) เมื่อพิจารณาแยกรายข้อพบว่า เกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีอยู่ในระดับดี 2 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การอาบน้ำ สระผมและทำ

ความสะอาดร่างกายทันทีหลังการฉีดพ่นมากที่สุด ($\mu = 3.72$, S.D. = 1.13) รองลงมาคือ ล้างมือแล้วดื่มน้ำ หรือรับประทานอาหารทันทีหลังฉีดพ่นก่อนที่จะอาบน้ำ $\mu = 3.47$, S.D. = 1.46) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางมี 4 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ติดป้ายบอกเตือนถึงวันที่ฉีดพ่นสารเคมีในเวลาฉีดพ่น ($\mu = 3.31$, S.D. = 1.16) รองลงมาคือ การนำภาชนะบรรจุที่เป็นเครื่องแก้วทำความสะอาดและนำกลับมาใช้ใหม่ ($\mu = 3.21$, S.D. = 1.16) และ การทิ้งภาชนะบรรจุลงในหลุมลึกที่ขุดเตรียมไว้แล้วฝังกลบให้เรียบร้อย ($\mu = 3.18$, S.D. = 1.19) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่เต็มใจมี 1 ข้อ คือ การทิ้งสารเคมีที่เหลือลงในท่อระบายน้ำหรือแหล่งน้ำ ($\mu = 1.14$, S.D. = 0.58) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางหอรอก ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล
1. การอาบน้ำ สระผมและทำความสะอาดร่างกายทันทีหลังการฉีดพ่น	3.72	1.13	ระดับดี
2. การล้างมือแล้วดื่มน้ำหรือรับประทานอาหารทันทีหลังฉีดพ่นก่อนที่จะอาบน้ำ	3.47	1.46	ระดับดี
3. การล้างทำความสะอาดอุปกรณ์ฉีดพ่นในแหล่งน้ำใกล้เคียง	2.79	1.49	ระดับปานกลาง
4. การติดป้ายบอกเตือนถึงวันที่ฉีดพ่นสารเคมีในเวลาฉีดพ่น	3.31	1.16	ระดับปานกลาง
5. การทิ้งภาชนะบรรจุลงในหลุมลึกที่ขุดเตรียมไว้แล้วทำการฝังกลบให้เรียบร้อย	3.18	1.19	ระดับปานกลาง
6. การนำภาชนะบรรจุที่เป็นเครื่องแก้วทำความสะอาดและนำกลับมาใช้ใหม่	3.21	1.16	ระดับปานกลาง
7. การทิ้งสารเคมีที่เหลือลงในท่อระบายน้ำหรือแหล่งน้ำ	1.14	0.58	ระดับไม่เต็มใจ
รวม	3.08	1.18	ระดับปานกลาง

สรุปผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่องพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูของเกษตรกร บ้านทุ่งนางหอรอก ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูของเกษตรกร บ้านทุ่งนางหอรอก ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจโดยเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูของเกษตรกร มีเนื้อหาแยกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช พฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช กลุ่มประชากรที่ศึกษาเป็นเกษตรกรผู้ใช้สารเคมี จำนวน 64 คน

เก็บข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรโดยรวม

พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางนงหรือตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พฤติกรรมก่อนใช้สารเคมี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.69$, S.D. = 0.91) รองลงมาคือ พฤติกรรมขณะใช้สารเคมี มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.21$) และ พฤติกรรมหลังใช้สารเคมี มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.08$) สามารถอธิบายได้ว่า ถึงแม้เกษตรกรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการปฏิบัติการใช้สารเคมีอยู่ในระดับค่อนข้างดีแต่ยังมีการปฏิบัติไม่ถูกต้อง และเหมาะสมในบางประเด็น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเกิดการเกิดความเสื่อมโทรมของคุณภาพดินที่สำคัญอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ ตลอดจนคุณภาพของสิ่งแวดล้อมได้ต่อไปในอนาคต ซึ่งหน่วยงานของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีให้ถูกต้องและเหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาวดี แหม่มง และคณะ (2560) ได้ศึกษาความรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรตำบลซับสมบูรณ์ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ พิมพร ทองเมือง และ ยุทธนา สุดเจริญ (2558) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า พฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยรวมอยู่ในระดับดี แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาเมื่อทำการแยกตามพฤติกรรมในการปฏิบัติตนของเกษตรกรซึ่งพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับดี พฤติกรรมขณะใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับดี และพฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับดี และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของน้ำเงิน จันทร์มณี (2560) ที่ศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและประสิทธิผลของการให้อาชีพสุศึกษาที่มีผลต่อความรู้ทางด้านความปลอดภัยของเกษตรกรพื้นที่ตำบลน้ำจืดพะเยา พบว่า พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง

2. พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางนงหรือตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี ($\mu = 3.69$) เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการใช้สารเคมีแยกรายข้อโดยเฉลี่ยมีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า เป็นเพราะเกษตรกรได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับพิษอันตรายและวิธีปฏิบัติตน ในการใช้สารเคมีด้วยตนเองอย่างละเอียดและเข้าใจจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งการอ่านฉลาก สื่อโทรทัศน์ จากเจ้าหน้าที่ทางการเกษตรที่มาให้ความรู้จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีอยู่ในระดับค่อนข้างดี ผลการศึกษาที่สนับสนุนพฤติกรรมนี้คือการศึกษาของ วรเชษฐ์ ขอบใจ อารักษ์ ดำรงสัตย์ พิทักษ์พงศ์ ปันติ และเดช ดอกพวง (2553) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสในเลือด

ของ กลุ่มเกษตรกรต้นน้ำ : กรณีศึกษาชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดพะเยา พบว่า พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อแยกตามพฤติกรรมการปฏิบัติพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช พบว่า ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี

3. พฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

พฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางานงหрок ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉลี่ยมีพฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่าเนื่องจากเกษตรกรยังมีพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่ถูกต้องเนื่องจากความเคยชินหรือความไม่ตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เพราะต้องใช้เวลาในการสะสมที่ค่อนข้างยาวนานและต้องได้รับปริมาณมากพอจึงจะแสดงอาการเจ็บป่วย ดังนั้นเกษตรกรบางคนยังมีการแสดงพฤติกรรมการสูบบุหรี่หรือดื่มน้ำในขณะฉีดพ่นสารเคมี บางคนมีการเททิ้งสารเคมีที่เหลือลงในท่อระบายน้ำหรือแหล่งน้ำ หรือการล้างทำความสะอาดอุปกรณ์ฉีดพ่นในแหล่งน้ำใกล้เคียง ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ วรเชษฐ์ ขอบใจ อาร์ภย์ ดำรงสัตย์ พิทักษ์พงศ์ ปันติะ และเดช ดอกพวง (2553) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและระดับเบนโซมิโคลีน เอสเตอเรสในเลือดของ กลุ่มเกษตรกรต้นน้ำ : กรณีศึกษาชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดพะเยา พบว่า พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อแยกตามพฤติกรรมการปฏิบัติพฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช พบว่า ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ พิมพร ทองเมือง และยุทธนา สุดเจริญ. (2558) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรจังหวัดสมุทรสงครามพบว่า พฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชขณะใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับดี

4. พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางานงหрок ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉลี่ยมีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง สามารถอธิบายได้ว่า เกษตรกรยังไม่มีความตระหนักถึงอันตรายของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เนื่องจากยังมีพฤติกรรมการเททิ้งสารเคมีที่เหลือลงในท่อระบายน้ำหรือแหล่งน้ำ การล้างทำความสะอาดอุปกรณ์ฉีดพ่นในแหล่งน้ำใกล้เคียง และการทิ้งภาชนะบรรจุลงในหลุมลึกที่ขุดเตรียมไว้แล้วทำฝังกบให้เรียบร้อย ซึ่งเกษตรกรมีพฤติกรรมที่ยังถูกต้อง ไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงความรู้และความตระหนักแก่เกษตรกรผู้ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในชุมชนให้มากขึ้น ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับพิมพร ทองเมือง และยุทธนา สุดเจริญ. (2558) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรจังหวัดสมุทรสงครามพบว่า พฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชหลังการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับดี

ดังนั้นกระบวนการลดการใช้สารเคมีที่ดีคือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควมมีการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชกับเกษตรกรเพื่อให้เกิดความตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตลอดจนการลดการใช้สารเคมีรวมถึงการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องตลอดจนผู้มีส่วนร่วมในการทำให้เกษตรกรมีความรู้และพฤติกรรมที่ถูกต้องมากที่สุด โดยการจัดอบรมหรือจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้สารเคมีที่เหมาะสม

อันจะนำไปสู่การส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เพื่อช่วยลดความเสี่ยงจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร และลดปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อมได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้

1. นำผลการวิจัยที่เป็นนพวัตกรรมการไม่ถูกต้อง ทำเป็นเอกสารเผยแพร่พร้อมให้คำแนะนำให้กับกลุ่มเกษตรกรที่ใช้สารเคมีชนิดอื่น ให้เกิดการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้อง

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านทุ่งนางนากหรือ สามารถทำเป็นเอกสารเผยแพร่ให้กับกลุ่มเกษตรกรที่ใช้สารเคมีอย่างอื่นที่จะนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพที่เกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้กับพื้นที่การทำเกษตรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

2. ควรมีการวิเคราะห์ด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งคุณภาพดิน คุณภาพน้ำ จากการใช้สารเคมี

3. ควรมีการศึกษาในเชิงลึกโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้รู้ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเคมีของเกษตรกรให้มีความชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. (2547). ผลกระทบจากการใช้วัตถุพิษทางการเกษตร. กรุงเทพมหานคร:

กรมวิชาการเกษตร.

น้ำเงิน จันทรมณี. (2560). พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและประสิทธิผลของการให้อาชีว

สุขศึกษาที่มีผลต่อความรู้ทางด้านความปลอดภัยของเกษตรกรพื้นที่ต้นน้ำจังหวัดพะเยา.

วารสารความปลอดภัยและสุขภาพมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 10 (37) , (กันยายน

- ธันวาคม).

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุง. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร :

สุริยสารสัน.

บุญตา กลิ่นมาลี . (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

กับระดับเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรสในเลือดเกษตรกร หมู่บ้านท่าแลง ตำบลท่าแลง อำเภอ

ท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์สาธิตเกษตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พิมพ์ ทองเมือง และยุทธนา. (2558). พฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของ

เกษตรกรจังหวัดสมุทรสงคราม. บทความวิจัย. รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอ

ผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 6 กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย

ราชภัฏสวนสุนันทา.

วรเชษฐ์ ขอบใจ อารักษ์ ดำรงสัตย์ พิทักษ์พงศ์ ปันติะ และเดช ดอกพวง (2553). พฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและระดับเอนไซม์โคลีลินเอสเตอเรสในเลือดของ กลุ่มเกษตรกรต้นน้ำ : กรณีศึกษาชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดพะเยา. **วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ**. 4(2) , (กรกฎาคม – ธันวาคม).

สุภาณี พิมพ์สมาน. (2540). **สารกำจัดศัตรูพืช**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา.

สุภาวดี แหยมคง และคณะ. (2560). ความรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรตำบลชัยสมบูรณ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์**. 12 (2) , (กรกฎาคม - ธันวาคม 2560)

แสงโสม ศิริพานิช. (2556). สถานการณ์และผลต่อสุขภาพ จากการสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ปี พ.ศ. 2556. **รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์ 2556**. 44 (44), 689 - 692.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี. (2548). **รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2558**.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี. เอกสารเย็บเล่ม.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองกาญจนบุรี. (2548). **รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2559**.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองกาญจนบุรี. เอกสารเย็บเล่ม.

สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค. (2558). **รายงานสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ปี 2557**. นนทบุรี: สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.

โลกทัศน์ของคนไทยที่สะท้อนจากพุทธศาสนสุภาษิตของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี
(ว.วชิรเมธี)*

The Worldviews of Thai People that Reflected from Phra Maha Wutthichai
Wachirametee's Buddhist Proverbs (W. Wachirametee)

สมรภัฏ หมื่นฤทธิ, อรุมา ศรีเมือง,
และราตรี แจ่มนิยม**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โลกทัศน์ของคนไทยที่สะท้อนจาก พุทธศาสนสุภาษิตของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลพุทธศาสนสุภาษิตจากเว็บไซต์ที่รวบรวมการเผยแพร่ ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2557 ถึง เดือนสิงหาคม 2560 รวม 1,127 สำนวน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการทำวิจัยเรื่องนี้

ผลการวิจัยพบว่า โลกทัศน์ของคนไทยที่สะท้อนจากพุทธศาสนสุภาษิต ได้แก่ **โลกทัศน์ ที่มีต่อมนุษย์** พบ 7 ประการ ได้แก่ 1) โลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกนึกคิด ได้สะท้อนให้เห็นถึงจิตใจมนุษย์ เป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมและการกระทำของตนเองและมีผลสู่ความรู้สึกทั้งในด้านรัก โลภ โกรธ หลง 2) โลกทัศน์เกี่ยวกับเกียรติยศ ชื่อเสียง ศักดิ์ศรี ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนล้วนปรารถนา ที่จะครอบครอง แต่ต้องตระหนักถึงหลักของโลภธรรมด้วย 3) โลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รวมถึงต้องรู้จักกตัญญูต่อบุคคลที่มีพระคุณ 4) โลกทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ซึ่งได้แก่การดำเนินชีวิต ทั้งด้านการทำงาน การพูด การกระทำ และการคบคน คนไทย จะยึดถือและปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธรศาสนา 5) โลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา ความรู้ สติปัญญา การศึกษาทำให้เกิดความรู้และนำความรู้ไปใช้แก้ไขปัญหาให้ถูกต้อง 6) โลกทัศน์เกี่ยวกับคุณธรรม ความดี การมีศีลและตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมความดี จะช่วยส่งผลให้ชีวิตมีความสุข และช่วยชี้แนะแนวทางสว่างให้แก่ชีวิตให้ดำเนินไปในทางที่ดี และ 7) โลกทัศน์เกี่ยวกับพื้นฐานชีวิต และโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ พบประการเดียว คือ โลกทัศน์ของคนไทยเกี่ยวกับความเชื่อถือศรัทธาต่อพระพุทธรศาสนา เรื่องกฎไตรลักษณ์ คนไทยเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา เชื่อว่าการทำความดีย่อมได้ดี เมื่อตายไปแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ ส่วนการทำความชั่วย่อมได้ชั่ว เมื่อตายไปแล้วจะตกนรก ซึ่งพุทธศาสนสุภาษิตนี้ล้วนมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ ควรที่จะน้อมนำมาใช้ปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ได้อย่างเป็นปกติสุข และรวมถึงการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างสันติและยั่งยืนตลอดไป

* บทความวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่องโลกทัศน์ของคนไทยที่สะท้อนจากพุทธศาสนสุภาษิต ของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนรายวิชา 201501 การการวิจัยด้านภาษาไทย ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

** สมรภัฏ หมื่นฤทธิ และอรุมา ศรีเมือง นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

** ผศ. ดร. ราตรี แจ่มนิยม อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

คำสำคัญ : โลกทัศน์ของคนไทย, สุภาษิต, พุทธศาสนสุภาษิต, ว. Wachirametee

Abstract

This research article aimed to analyze the worldviews of Thai people that reflected from Phra Maha Wutthichai Wachirametee's Buddhist proverbs. The collected data were to Buddhist proverb websites of the Channel 7 that were broadcast from August 7, 2557 B.E. to August, 2560 B.E., the total of the messages were 1,127 messages to be used as a basis for this research.

The research result indicated that the worldviews of Thai People that reflected from Buddhist proverbs were the worldview on human beings as follows 7 aspects:

- 1) The worldviews of mind, emotion and feeling. They reflected the human mind that determined their behavior and actions, and affected to the feelings of love, anger and greed.
- 2) The worldviews of honor, reputation, prestige, which were desired to occupy by all people, but there also be aware of the principles of worldly conditions as well.
- 3) The worldviews of human relations in society that reflected the common relationship; need help, have mercy, be generous to each other, Including gratitude to the patron.
- 4) The worldviews of lifestyle in working, speaking, acting and dating. Thai people would adhere to and followed the doctrines of Buddhism.
- 5) The worldviews of education, knowledge, intelligence .The education led to have the knowledge to solve the problem correctly.
- 6) The worldviews of virtue, goodness, percept, and vow of morality. They would help to make life happy, and guided the light to life to go in good way. And
- 7) The worldviews of the way of life. And the worldview of the supernatural was one that the worldviews of Thai visions toward the faith in Buddhism. Rule of The Three Marks of Existence, Thai people believed that everything was impermanent, subject to suffering, on-self (anicca dukkha anatta) and complied with "Do Good things and good things will happen when they die, they will be ascended". "For Doing Bad Things and Bad Things will happen when they died, they would fall into hell". These Buddhist proverbs were valuable and beneficial to all mankind. They should be used to practice as a way to live a normal life. And there also included the peaceful coexistence of people in society.

Keywords: The Worldviews of Thai People, proverbs, Buddhist proverbs, W. Wachirametee.

บทนำ

คำว่า “โลกทัศน์” ประกอบด้วยคำว่า “โลก” และ “ทัศน์” ซึ่งมาจาก ทัศนะ หมายถึง การเห็น การเห็นสิ่งที่เห็น ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “world view” หมายถึง การมองเห็นโลก การรับรู้โลก การที่คนแต่ละคนตีความสิ่งต่าง ๆ ในโลกหรือมองว่าสรรพสิ่งในโลกมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร ทั้งนี้ คนเราจะมีโลกทัศน์อย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในสังคมของตน เช่น คนตะวันตก กับคนตะวันออกมีโลกทัศน์ต่างกัน การท่องเที่ยวทำให้เรามีโลกทัศน์ที่กว้างไกล และปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีขึ้น (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2550) ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาสำนวนสุภาษิตของสังคมใด ทำให้มองเห็นวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมนั้นได้อีกมุมหนึ่ง

สุภาษิตเป็นข้อความสั้น ๆ ที่มีความหมายลึกซึ้งกินใจทั้งให้คิดสอนใจ การเตือนสติและหลักธรรมในการใช้ชีวิตทั้งด้านความคิด การดำรงชีวิตและแนวทางการปฏิบัติตนให้มีความสุข ดังนั้น สิ่งสำคัญที่เป็นหัวใจหลักทางสุภาษิต คือ การชี้แนะแนวทางให้คนทุกคนได้ปฏิบัติตามในการดำเนินชีวิต อย่างมีจุดมุ่งหมาย และมีความสุข

พุทธศาสนสุภาษิตเป็นหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาที่กินความหมายอย่างลึกซึ้งเป็นคำสอนที่ทรงคุณค่าควรแก่การนำไปปฏิบัติสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตทั้งการเตือนใจ เตือนสติ อีกทั้งยังเป็นแสงสว่างส่องนำทางเพื่อการหลุดพ้นจากความทุกข์ ความเศร้าหมองในชีวิต หลักธรรมทางศาสนาพุทธเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยทุกคน จึงมีความสำคัญในการพัฒนาชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ชีวิตของคนในสังคม

สังคมไทยปัจจุบันได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของพุทธศาสนสุภาษิต จึงได้นำเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ หลากหลายช่องทาง เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มชนได้มากที่สุด เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ (social media) โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งคนในสังคมปัจจุบันนิยมกันมากเนื่องจากเข้าถึงได้ง่าย

ด้วยเหตุที่พุทธศาสนสุภาษิตใช้ถ้อยคำเชิงวรรณศิลป์ และมีเนื้อหาที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก กล่าวคือเป็นคำสอนที่ช่วยขัดเกลาจิตใจของมนุษย์ให้สูงยิ่งขึ้น ให้ทุกคนมีความคิด ทัศนคติที่ดีต่อกัน และเข้าใจกันเป็นผลที่จะนำไปสู่ความสุข ความเจริญในชีวิตอย่างยั่งยืนและเป็นการสร้างสันติสุขในสังคมต่อไป คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องโลกทัศน์ของคนไทยที่สะท้อนจากพุทธศาสนสุภาษิตของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) เพื่อวิเคราะห์โลกทัศน์ของสังคมไทยที่สะท้อนจากพุทธศาสนสุภาษิต และเพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของพุทธศาสนสุภาษิตอันเป็นหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนหลากหลายช่องทางที่เข้าถึงคนในสังคมให้ได้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมพุทธศาสนสุภาษิตของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี)
2. เพื่อวิเคราะห์โลกทัศน์ของคนไทยที่สะท้อนจากพุทธศาสนสุภาษิตของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี)

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาข้อมูลพุทธศาสนสุภาษิตจากเว็บไซต์ news.ch7.com/proverb/21/พุทธศาสนสุภาษิต.html ของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) ซึ่งออกอากาศทุกวัน เวลา 20.15 นาที ทางสถานีโทรทัศน์สี กองทัพบกช่อง 7 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2557 ถึง เดือนสิงหาคม 2560 ระยะเวลา 36 เดือน ได้ข้อมูลพุทธศาสนสุภาษิต จำนวน 1,127 สำนวน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงโลกทัศน์ของคนไทยที่สะท้อนจากพุทธศาสนสุภาษิต
2. เป็นการช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอนในรูปแบบพุทธศาสนสุภาษิต ให้รับรู้และเข้าใจร่วมกันอันนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจที่ดีต่อกันในสังคม

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมและศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (second data source) เบื้องต้นจาก หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย รายงานการวิจัย ฯลฯ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการทำวิจัย เรื่องนี้

1.2 คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลพุทธศาสนสุภาษิตที่ได้รวบรวมไว้ในเว็บไซต์ news.ch7.com/proverb/21/พุทธศาสนสุภาษิต.html ของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) ออกอากาศ ทุกวัน เวลา 20.15 นาที ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2557 ถึง เดือนสิงหาคม 2560 ระยะเวลา 36 เดือน ได้ข้อมูลพุทธศาสนสุภาษิต จำนวน 1,127 สำนวน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยวิเคราะห์โลกทัศน์ที่สะท้อนจากพุทธศาสนสุภาษิตซึ่งเป็นพุทธศาสนสุภาษิตที่รวบรวมจาก เว็บไซต์ news.ch7.com/proverb/21/พุทธศาสนสุภาษิต.html ของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี)

3. การเขียนรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

คณะผู้วิจัยเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) จำนวน 1,127 สำนวน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2557 ถึง เดือนสิงหาคม 2560 ทำให้พบโลกทัศน์ของคนไทยที่สะท้อน จากพุทธศาสนสุภาษิต จำนวน 2 โลกทัศน์ ได้แก่ โลกทัศน์ของคนไทยที่มีต่อมนุษย์และโลกทัศน์ของคนไทยที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ รายละเอียดดังนี้

โลกทัศน์ของคนไทยที่มีต่อมนุษย์ มี 7 ประการ ประกอบด้วย 1) โลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ประกอบด้วยโลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ และโลกทัศน์เกี่ยวกับอารมณ์ 2) โลกทัศน์เกี่ยวกับเกียรติยศ ชื่อเสียงและศักดิ์ศรี 3) โลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ประกอบด้วยโลกทัศน์เกี่ยวกับผู้ปกครอง โลกทัศน์เกี่ยวกับครูและศิษย์ โลกทัศน์เกี่ยวกับมิตร โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลทั่วไป โลกทัศน์เกี่ยวกับเครือญาติ โลกทัศน์เกี่ยวกับครอบครัว 4) โลกทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต 5) โลกทัศน์

เกี่ยวกับการศึกษา ความรู้ สติปัญญา 6) โลกทัศน์เกี่ยวกับคุณธรรมและความดี และ 7) โลกทัศน์เกี่ยวกับพื้นฐานชีวิต

โลกทัศน์ของคนไทยที่มีต่อมนุษย์

มนุษย์มีลักษณะพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมมีการติดต่อสัมพันธ์กันในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับหน่วยย่อย คือ ครอบครัว ชุมชน เมื่อมนุษย์ต้องใช้ชีวิตเกี่ยวข้องกันจึงมีการกำหนดลักษณะพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันขึ้นมาเพื่อให้เกิดความสงบสุข คนไทยมีโลกทัศน์เกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรม บทบาท หน้าที่ของบุคคลที่เป็นหน่วยย่อยในสังคม ตลอดจนเมื่อบุคคลเข้ามามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในการดำเนินชีวิต (วรารัตน์ มหามนตรี, 2557, หน้า 14) ซึ่งสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ดังกล่าวได้จาก พุทธศาสนสุภาษิตในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. โลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด

คณะผู้วิจัยพบโลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ดังนี้

1.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ

จิตใจ หรือ จิต เป็นสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่สามารถสัมผัสหรือมองเห็นได้ ในทางพุทธศาสนา กล่าวถึงธรรมชาติของ “จิต” ว่าเป็นอนันตา ไม่มีตัวตน ไม่มีรูปร่าง ไร้ร่องรอยมีลักษณะเฉพาะอย่างเดียวคือ รู้อารมณ์ มีความว่องไว ไหลไปตามความเคยชิน (พระปราโมทย์ ปาโมชโช และสุรพล สายพานิช, 2556, หน้า 46) พุทธศาสนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ พบจำนวน 110 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 9.76 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่าง

อนุปาทา จิตตสสุ วิโมกโข

อ่านว่า อนุปาทา จิตตัสสะ วิโมกโข

แปลว่า จิตเป็นสุข เพราะรู้จักปล่อยวาง

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 7 ธันวาคม 2558)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า เมื่อเราทุกคนรู้จักการปล่อยวางทำจิตใจให้ว่างสบาย ๆ ไม่คิดเรื่องที่ทำให้เราไม่สบายใจ เมื่อนั้นเราก็จะมีความสุข

1.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด

อารมณ์ คือ ความคิด ความรู้สึกภายในของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลาสื่อถึงสภาพจิตที่ยังไม่นิ่งของมนุษย์ทุกคนทั่วไป เมื่อมีสิ่งเร้าจากภายนอกมากระทบก็ทำให้แสดงอารมณ์ออกมาต่าง ๆ กัน พุทธศาสนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด พบจำนวน 108 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 9.58 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่าง

โกรธปญญาโน ตํ ปราภาโต มุขํ อ่านว่า โกรธปัญญาโน ตัง ปะราภาวะโต มุขัง

แปลว่า ความมักโกรธ เป็นทางแห่งความเสื่อม

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 10 สิงหาคม 2557)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า อารมณ์โกรธทำให้เกิดผลเสียหายต่อตนเองและผู้อื่นได้เสมอ ดังนั้นเราจึงควรระงับความโกรธไม่ให้เกิดขึ้น

2. โลกทัศน์เกี่ยวกับเกียรติ ชื่อเสียงและศักดิ์ศรี

เกียรติ หมายถึง ชื่อเสียง ความมีหน้ามีตา ส่วน ศักดิ์ศรี หมายถึง เกียรติตามฐานะดั่งนั้น พุทธศาสนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับเกียรติ ชื่อเสียงและศักดิ์ศรีนั้นล้วนเป็นสิ่งที่ทุกคนพึงปรารถนา แต่เมื่อผู้ใดได้มาครอบครองก็ควรมีสติอยู่เสมอ พุทธภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับเกียรติยศชื่อเสียง และศักดิ์ศรี พบจำนวน 9 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 0.79 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่าง

น มขเขต ยส ปคโต อ่านว่า นะ มัดเขตะ ยะสังปคโต

แปลว่า เมื่อได้ยศแล้ว ไม่พึงมัวเมา

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 5 กันยายน 2558)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า เมื่อได้รับตำแหน่งหน้าที่ การงานสูงขึ้นแล้ว ทำให้มีอำนาจ มีศักดิ์ศรีเป็นที่รู้จัก ก็ไม่ควรหลงใหลกับยศถาบรรดาศักดิ์เพราะสิ่งเหล่านี้ ไม่เที่ยงแท้ และไม่ควรมีสิ่งที่เราเป็นอยู่

3. โลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม

คณะผู้วิจัยพบโลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม 6 โลกทัศน์ ดังนี้

3.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับผู้ปกครอง

การปกครองของสังคมไทยแบ่งออกเป็น 4 สมัย ได้แก่ สมัยกรุงสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พุทธภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับผู้ปกครอง พบจำนวน 19 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 1.68 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่าง

เวคา กต ตปติ ภูมิपाल อ่านว่า เวคา กะตัง ตัปปะติ ภู-มิपालะ

แปลว่า ผู้ปกครอง ทำอะไรไม่รอบคอบ จะเดือดร้อน

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 17 เมษายน 2559)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า ผู้ที่ดูแลปกครองหรือผู้นำ ถ้าทำใจร้อนไม่ทบทวนไตร่ตรองให้รอบคอบ ก็อาจจะส่งผลเสียหายกับตนเองและประเทศชาติได้

3.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับครูและศิษย์

คำว่า “ครู” หมายถึง ผู้สั่งสอนศิษย์ผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์ มาจากภาษาบาลีว่า ครู หมายถึง หนัก สำคัญ ควรเคารพ มีค่าสูง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 244-225) พุทธศาสนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับครูและศิษย์มีจำนวน 3 ส่วน ซึ่งเป็นพุทธศาสนสุภาษิตที่ปรากฏซ้ำกัน จึงยกมาเพียง 1 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 0.26 ของจำนวนข้อความทั้งหมด คือ

ปิโย จ ครู ภาวนีโย อ่านว่า ปิโย จะ ครู ภาวะนีโย

แปลว่า ครู ควรเป็นที่รักและเคารพของศิษย์

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 16 มกราคม 2558)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า ครูคือปูชนียบุคคลที่ศิษย์ทุกคนควรเคารพ การที่เด็กทุกคนเติบโตมาได้ดังนั้นก็จะต้องได้รับการเรียนรู้ สั่งสอนจากครู ดังนั้นครูจึงเปรียบเสมือนผู้มีพระคุณคนที่สองที่ได้ให้ข้อคิด คติธรรมที่สร้างศิษย์ขึ้นมาเป็นคนดีของสังคม และได้นำความรู้มาใช้ในการเลี้ยงชีพในอนาคตและอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับมิตร

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคม โดยมีสังคมหน่วยเล็กที่สุดคือครอบครัว นอกจากครอบครัวแล้วบุคคลย่อมมีการไปมาหาสู่ติดต่อกับบุคคลอื่นและมีการคบค้าสมาคมกัน จนเกิดเป็นความสัมพันธ์สมัครใคร่ชอบพอก็คงถือว่าทั้งสองฝ่ายเป็น “มิตร” หรือ “เพื่อน” กัน (วรารชิต มหามนตรี, 2557, หน้า 84) พุทธศาสนภาสิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับมิตร มีจำนวน 23 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 2.04 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่างเช่น

อตถมฺหิ ชาตมฺหิ สุขฺสา สหายา อ่านว่า อตถัมหิ ชาตัมหิ สุขสา สหายา

แปลว่า เพื่อนช่วยให้เกิดสุข เมื่อเกิดมีเรื่องราว

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 16 กรกฎาคม 2559)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า การที่เรามีเพื่อนหรือมีมิตรที่แท้จริงได้นั้น จะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีเรื่องราวที่ต้องเผชิญร่วมกันจะทุกข์หรือจะสุขก็จะร่วมไปด้วยกัน แล้วจะรู้ว่าเพื่อนแท้จะทำให้เราเกิดความสุขอย่างแท้จริง

3.4 โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลทั่วไป

คณะผู้วิจัยพบโลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ดังนี้

3.4.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับคนดี-คนเลว

1) โลกทัศน์เกี่ยวกับคนดี

ลักษณะของคนดีในทัศนะของคนไทยตามพุทธศาสนสุภาษิต คือ ผู้ที่สร้างประโยชน์ให้ทั้งตนเอง และการทำความดีในการช่วยเหลือผู้อื่น พุทธภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับคนดี พบจำนวน 40 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 3.54 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่าง

กมฺมฺนา โหติ พราหฺมโณ อ่านว่า กัมมฺนา โหติ พราหฺมะโน

แปลว่า คนดี ดีได้เพราะการกระทำ

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, พฤษภาคม 2559)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า คนดีจะเป็นคนที่คิดจะทำในสิ่งที่ดี ไม่ทำผิด กระทำในสิ่งที่ถูกต้องใสสะอาด ความดีที่ท่าจะส่งผลให้ตัวเองประสบความสำเร็จในทางที่ใสสะอาดปราศจากมลทินจากคนดูหมิ่นเพราะคนจะดีได้นั้นขึ้นอยู่กับผลของการกระทำ

2) โลกทัศน์เกี่ยวกับคนเลว

ลักษณะของคนเลวหรือคนพาลในทัศนะของคนไทยจะเป็นผู้ที่ปฏิบัติชั่วหลงใหลในทางที่ไม่ดี สะท้อนให้เห็นจากพุทธศาสนสุภาษิต ได้แก่ ในด้านของการปฏิบัติตนในทางที่ไม่ดีแล้วยังชักนำไปในทางที่ดี การเห็นประโยชน์ของตนเป็นหลัก พุทธศาสนภาสิต ที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับคนเลว พบจำนวน 34 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 3.01 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่างเช่น

สาธุ ปาเปณ ทุกฺกโร อ่านว่า สาธุ ปาเปเนะ ทุกฺกะรัง

แปลว่า ความดี คนชั่วทำลาย

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 12 กรกฎาคม 2560)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า มนุษย์ที่ได้กระทำความดีมักจะทำให้ชีวิตมีความสุขแม้ความชั่วก็ไม่สามารถเอาชนะความดีได้ แต่ถ้าคนชั่วที่ทำ

แต่ความชั่วมาจะกลับมาทำความดีจึงทำได้ยากกว่าคนที่ทำดีอยู่แล้ว เพราะจิตใจของคนชั่วจะนึกถึงความดีไม่ได้จึงยากที่จะทำดีนั้นได้

3.5 โลกทัศน์เกี่ยวกับเครือญาติ

ความเป็นญาติยังเกิดจากความนับถือรักใคร่ได้อีกด้วย แม้ว่าความเป็นจริงจะไม่ได้เป็นญาติกันก็ตาม ในสังคมไทยปรากฏญาติลักษณะนี้เช่นกัน “ญาติขยายวง” หรือ “ญาติสมมติ” เกิดขึ้นมาจากการต้องพึ่งพาอาศัยก่อให้เกิดความผูกพันทางจิตใจรักใคร่กันเสมอญาติ การมีญาติมากยิ่งขึ้นทำให้รู้สึกมั่นคงปลอดภัยจากผู้ที่จะมารุกรานด้วย (สนธิ สมัครการ, 2545, หน้า 23) พุทธภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับเครือญาติ พบจำนวน 5 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 0.44 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่าง

สาธุ สมพหุลา ญาติ อ่านว่า สาธุ สัมพะหลา ญาติ

แปลว่า มีหมู่ญาติมากมาย นั้นแหละดี

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 19 กันยายน 2558)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า สังคมไทยปัจจุบัน เห็นญาติมิตรพี่น้องช่วยเหลือกันในยามทุกข์ สุขอยู่ข้างกันและช่วยปกป้องจากภัยต่าง ๆ จึงทำให้รู้ว่า การมีญาติพี่น้องเป็นสิ่งที่ดีกว่าการไม่มีญาติพี่น้อง

3.6 โลกทัศน์เกี่ยวกับครอบครัว

สนธิ สมัครการ (2545, หน้า 3) กล่าวว่า ครอบครัว ได้แก่ กลุ่มญาติสนิทกลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่ร่วมหลังคาบ้านเดียวกัน หรืออยู่ในบริเวณรั้วบ้านเดียวกัน ตามปกติแล้วครอบครัวย่อมทำหน้าที่เบื้องต้นที่จำเป็นต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ จากผลการวิเคราะห์พบโลกทัศน์เกี่ยวกับครอบครัว จำนวน 2 โลกทัศน์ ดังนี้

3.6.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับการครองเรือน

ในสังคมไทยสมัยก่อนผู้ปกครองของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะเป็นผู้เลือกคู่ให้แก่ลูก จึงไม่อยู่บนพื้นฐานของความรักแต่ใช้ความเหมาะสมเป็นตัวตัดสิน เพราะฉะนั้นการครองเรือนก็ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในครอบครัวด้วย พุทธศาสนภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับการครองเรือน พบจำนวน 6 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 0.53 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ได้แก่

ทุรวาสา ฆรา ทุกขา อ่านว่า ทุรวาสา คระา ทุกขา

แปลว่า การครองไม่ดี นำทุกข์มาให้

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 11 เมษายน 2558)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวเดียวกัน ถ้าไม่รู้จักปรับตัวเข้าหากัน ไม่ทำความเข้าใจกันก็จะทำให้ครอบครัวมีปัญหา ซึ่งจะทำให้เกิดความทุกข์ได้

3.6.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลในครอบครัว

1) โลกทัศน์เกี่ยวกับพ่อแม่

บทบาทของผู้หญิงและผู้ชายที่แต่งงานไปแล้ว นอกจากจะมีสถานภาพ เป็นสามี ภรรยาแล้วยังมีบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การเป็นพ่อแม่ (วรารัตน์ มหามนตรี, 2557, หน้า 84) พุทธศาสนภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับพ่อแม่ พบจำนวน 4 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 0.35 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ได้แก่

อาหุเนยย จ ปุตตานี อ่านว่า อาหุเนยยะ จะ ปุตตานัง

แปลว่า พ่อแม่ เป็นผู้ควรแก่การเคารพของลูก

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 11 สิงหาคม 2558)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า พระคุณของพ่อแม่ค้นหาสิ่งใดเปรียบเท่าได้ ลูกทุกคนควรเคารพและมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณเทิดทูนเปรียบเหมือนพระประจำบ้านที่ลูกทุกคนต้องเคารพไว้เหนือศีรษะ

2) โลกทัศน์เกี่ยวกับลูก

สังคมไทยก็เป็นสังคมหนึ่งที่มีความสำคัญในเรื่องของความกตัญญู การตอบแทนผู้มีพระคุณเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ โดยเฉพาะบุพการีซึ่งเป็นผู้ให้ชีวิตและเป็นผู้เลี้ยงดูเราจนเติบโต พุทธศาสนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับลูก พบจำนวน 6 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 0.53 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ได้แก่

อโถ เปตเตยยตา สุขา อ่านว่า อะโถ เปตเตยยตา สุขา

แปลว่า การบำรุงบิดา นำมาซึ่งความสุข

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 5 ธันวาคม 2557)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า ลูกทุกคนต้องตอบแทนบุญคุณของบิดาที่ได้ดูแลเรามา การกระทำเหล่านี้จะทำให้เรามีความสุขและเจริญก้าวหน้าในชีวิตเพราะเชื่อว่าความกตัญญูนำมาซึ่งความสุขที่แท้จริง

4. โลกทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

โลกทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ปรากฏจำนวน 4 โลกทัศน์ ดังนี้

4.1 การทำงาน

ในสังคมไทยปัจจุบันมีโลกทัศน์เกี่ยวกับการทำงานมาก เพราะการทำงานเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอด และทุกงานย่อมต้องมีความอดทนพยายามเพื่ออนาคตที่ดีและหน้าที่ การงานที่เจริญก้าวหน้าต่อไป พุทธศาสนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับการทำงาน พบจำนวน 39 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 4.36 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่างเช่น

พหุเมณิ ปรกุเม อ่านว่า พันหะเมณัง ประักกะเม

แปลว่า พึงบากบั่นทำกรงานให้มั่นคง

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 1 พฤษภาคม 2560)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า ถ้ามนุษย์ทุกคนต่างมีความพยายาม ขยัน อดทนในการทำงานจนมีความมั่นคงในหน้าที่การงานก็จะทำให้ชีวิตของเราไม่ต้องลำบากและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

4.2 การพูด

สังคมไทยให้ความสำคัญกับการพูดหรือถ้อยคำเป็นอย่างมาก เนื่องจากการพูดดีหรือมีวจีสุจริตก็จะทำให้เป็นที่นิยมชมชอบของผู้อื่น และนำมาซึ่งความดีงามและการประสบความสำเร็จในชีวิตแต่หากพูดไม่ดีจะเกิดผลเสียแก่ตนเอง (วรารัตน์ มหามนตรี, 2557, หน้า 139) พุทธศาสนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับการพูด พบจำนวน 74 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 6.56 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่างเช่น

น ธมมะวาที เกนจิ วิวาทิต อ่านว่า นธ ธัมมะวาที เกนจิ วิวะทะติ

แปลว่า ผู้พูดเป็นธรรม ย่อมไม่ขัดแย้งกับใครๆ

(สถานีโทรทัศน์สีทองทัพบกช่อง 7, 18 พฤษภาคม 2559)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า มนุษย์ผู้ใดที่พูดจาดี เป็นกลาง ย่อมไม่มีทางขัดแย้งกับใคร เพราะพูดแล้วไม่มีใครได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ ถือได้ว่าบุคคลผู้นั้น ย่อมมีความยุติธรรมไม่เข้าฝ่ายใด

4.3 การการกระทำ

สังคมไทยในปัจจุบันมองว่าการกระทำของบุคคลถือได้ว่าเป็นความสำคัญยิ่งเพราะเป็นการ แสดงออกที่อาจก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียต่อตนเอง ต่อผู้อื่น หรือต่อประเทศชาติได้ พุทธศาสนสุภาษิต ที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับการกระทำ พบจำนวน 108 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 9.58 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่างเช่น

เวคสา ทิ กตฺ กมฺมิ อ่านว่า เวคะสา ทิ กะตัง กัมมัง

แปลว่า การทำอะไร โดยผลิผลลาม ย่อมเดือดร้อน

(สถานีโทรทัศน์สีทองทัพบกช่อง 7, 15 มิถุนายน 2560)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า การที่กระทำการใด ไม่ควรรีบร้อนจนขาดการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพราะอาจส่งผลเสียและเดือดร้อนในภายหลังได้และ ยากที่จะแก้ไขได้ทันการณ์

4.4 การคบคน

คนไทยมีโลกทัศน์เกี่ยวกับการคบคนสองประเภทในสังคม ประเภทที่หนึ่ง คือ ผู้รู้ ผู้มีปัญญา หรือนักปราชญ์ ส่วนอีกประเภทหนึ่ง คือ คนพาลหรือคนชั่ว ว่าต้องรู้จักเลือกคบหาสมาคมให้ถูกต้องแล้วจะทำให้ชีวิตมีความสุข (วรารัตน์ มหามานตรี, 2557, หน้า 145) พุทธศาสนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับการ คบคน พบจำนวน 37 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 3.28 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่างเช่น

ภทฺโท สปปุริเสหิ สงฺคโม อ่านว่า พัดโท สัปปุริเสหิ สังคะโม

แปลว่า เลือกคบหาคนดี มีแต่ความเจริญ

(สถานีโทรทัศน์สีทองทัพบกช่อง 7, 11 กรกฎาคม 2558)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า ถ้ามนุษย์เลือกคบคน ที่ดีคนดีก็จะพาให้ชีวิตเราสูงขึ้นชีวิตก็จะมีความสุขความเจริญยิ่งขึ้นไป

5. โลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา ความรู้ สติปัญญา

คนไทยมีโลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา ความรู้ และสติปัญญาว่า วิชาความรู้เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจาก เป็นประโยชน์ในการทำงานหาเลี้ยงชีพ อีกทั้งยังทำให้เป็นที่ยกย่องนับถือของคนทั่วไป (วรารัตน์ มหามานตรี, 2557, หน้า 146) พุทธศาสนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา ความรู้ สติปัญญา พบจำนวน 97 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 8.60 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่างเช่น

อินทริยานิ รกฺขนฺติ ปณฺชิตา อ่านว่า อินทะริยานิ รักขันติ ปันติตา

แปลว่า คนมีปัญญาย่อมควบคุมการแสดงออก

(สถานีโทรทัศน์สีทองทัพบกช่อง 7, 21 กันยายน 2557)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า บุคคลใดที่มีปัญญามีความคิด ที่ดีย่อมมีสติปัญญาในการควบคุมพฤติกรรมการแสดงออกว่ากิริยาใดควร กิริยาใดไม่ควร

6. โลกทัศน์เกี่ยวกับคุณธรรม ความดี

ค่านิยมเกี่ยวกับคุณธรรมความดีในสังคมไทยปรากฏอย่างเด่นชัดเมื่อได้รับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาและมีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีวัด พระสงฆ์ และบุคคลในครอบครัว ตลอดจนสถาบันกษัตริย์ที่ทำหน้าที่ทำนุบำรุงป้องกันและเผยแผ่ศาสนา (รัชนิกร เศรษฐ, 2532, หน้า 58, 61) พุทธศาสนิกชนที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับคุณธรรม ความดีมีจำนวน 116 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 10.29 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่างเช่น

กตัญญู สุกตม์ เสียโย อ่านว่า กตัญจะ สุกะตัง เสียโย

แปลว่า มาทำความดีกันดีกว่า

(สถานีโทรทัศน์สีทองทัพบกช่อง 7, 24 กุมภาพันธ์ 2558)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า หลักคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาได้ชักชวนให้ประชาชนหันมาทำความดีให้มากขึ้นเพื่อจะได้พบเจอแต่สิ่งที่ดี ๆ และอยู่ในสังคมอย่างสันติ

7. โลกทัศน์เกี่ยวกับพื้นฐานชีวิต

ปัจจุบันโลกของเราที่ดำรงมาได้นั้นไม่ใช่พระเจ้าเป็นผู้กำหนดให้โลกเกิดเป็นในลักษณะแบบนี้ แต่ที่จริงมนุษย์ทุกคนที่เป็นตัวสำคัญที่เป็นคนสร้างหรือกำหนดรูปแบบของโลกว่าจะให้เป็นในรูปแบบไหนเพราะไม่ว่าจะเป็นสังคม การดำเนินชีวิต ทุกคนต่างเป็นตัวช่วยสร้างขึ้นมาและประกอบขึ้นมาและใช้ร่วมกันอยู่รวมกัน พุทธศาสนิกชนที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับพื้นฐานชีวิต พบจำนวน 205 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 18.18 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่างเช่น

ปุตตา วตุ มนุสสานิ อ่านว่า ปุตตา วตุ มนุสสานัง

แปลว่า เยาวชน คือรากฐานของมวลมนุษย์

(สถานีโทรทัศน์สีทองทัพบกช่อง 7, 20 กันยายน 2559)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาหรือที่เรียกว่าเด็ก คือ เยาวชนย่อมบริสุทธิ์ ด้วยความบริสุทธิ์ของเด็กจะมีความคิดที่ดีและทำแต่สิ่งดี สิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนเป็นพื้นฐานที่ดีให้มนุษย์ทุกคนได้นำไปปฏิบัติ

โลกทัศน์ของคนไทยที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

คนไทยมีโลกทัศน์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติเกี่ยวกับความเชื่อ ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นเวลานาน โดยนำมายึดถือปฏิบัติใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ดังกล่าว ได้จากพุทธศาสนสุภาษิตในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. โลกทัศน์เกี่ยวกับกฎไตรลักษณ์

ไตรลักษณ์ แปลว่า ลักษณะ 3 ประการ หมายถึง กฎธรรมชาติหรือความจริงของสรรพสิ่ง ทั้งปวงอันได้แก่ (พระพรหมคุณมรรณ, 2550, หน้า 83) อนิจจัง (อนิจจัง) คือ ไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ทุกขัง (ทุกขัง) คือ คงอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ อยู่ในภาวะขัดแย้ง อนัตตา (อนัตตา) คือ ไม่เป็นตัวตนของผู้ใด สิ่งบังคับยึดถือครอบครองไม่ได้ พุทธศาสนิกชนที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับกฎไตรลักษณ์ พบจำนวน 25 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 2.21 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่างเช่น

รูป ชีรติ มัจฉาน อานว่า รูปัง ชีระติ มัจฉานัง

แปลว่า รูปกายของสัตว์ ย่อมร่วงโรยไป

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 26 ธันวาคม 2557)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า เมื่อเวลาล่วงไปนาน ร่างกายที่เคยว่าดีก็ย่อมร่วงโรยไปตามกาลเวลาที่ผ่านไป

2. โลกทัศน์เกี่ยวกับสวรรค์และนรก

สวรรค์และนรกในโลกทัศน์ของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้รับอิทธิพลมาจากวรรณคดีเรื่อง ไตรภูมิพระร่วงซึ่งมีอิทธิพลในการสร้างค่านิยมทางสังคม ทัศนคติและโลกทัศน์ของคนไทย (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2554, หน้า 107) พุทธศาสนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับสวรรค์และนรก พบจำนวน 9 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 0.79 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่างเช่น

สนโต สคคปรายนา อานว่า สันโต สักคะปะรายะนา

แปลว่า คนดี ย่อมไปสวรรค์

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 23 เมษายน 2558)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า บุคคลที่ทำความดี ละทิ้งความชั่วทั้งปวงเมื่อตายไปย่อมไปสวรรค์

3. โลกทัศน์เกี่ยวกับวิภูสงสาร ชาติภพ และนิพพาน

วิภูสงสาร คือ การเวียนว่ายตายเกิด ทางพระพุทธศาสนากล่าวว่า สิ่งมีชีวิตที่ยังไม่หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดนั้นเป็นเพราะยังมีกรรมที่ต้องชดใช้ เมื่อมีการตายก็เกิดใหม่หมุนเวียนไปและมีความสุขที่แท้จริงของมนุษย์คือการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด หรือที่เรียกว่า นิพพาน ซึ่งสามารถกระทำได้โดยยึดมั่นในคุณงามความดีทั้งปวง (วรารัตน์ มหามนตรี, 2557, หน้า 195) พุทธศาสนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับวิภูสงสาร ชาติภพ และนิพพาน มีจำนวน 2 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 0.17 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ได้แก่

กम्मม ตสฺส ปรายณํ อานว่า กัมมัง ตตฺสะ ปะรายะณัง

แปลว่า กรรม เป็นที่พึงพิงของสัตว์ในภพหน้า

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 28 พฤษภาคม 2560)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า มนุษย์เชื่อว่าการกระทำกรรมใด ไรจะส่งผลไปยังชาติภพหน้า ถ้าทำความดีภพหน้าก็จะเป็นในภพที่ดี ถ้าทำกรรมชั่วก็จะเป็นในภพที่ไม่ดี

4. โลกทัศน์เกี่ยวกับผลบุญ-ผลกรรม

คนไทยทั่วไปมักไม่ได้นึกถึงการปฏิบัติธรรมเพื่อให้บรรลุผลนิพพาน เนื่องจากชีวิตยังต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องทางโลกที่หลีกเลี่ยงก็เลศตมหาไม่พ้น การทำความดีจึงมุ่งไปที่การสร้างสมบุญกุศลเพราะเชื่อว่าเมื่อเสียชีวิตไปแล้วผลแห่งบุญจะช่วยให้ได้ไปเกิดใหม่ในภพภูมิที่ดีขึ้น พุทธศาสนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับผลบุญ-ผลกรรม มีจำนวน 48 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 4.25 ของจำนวนข้อความทั้งหมด ดังตัวอย่างเช่น

ยถากम्मํ คมิสฺสนฺติ อานว่า ยะถากัมมัง คะมิสสันติ

แปลว่า สรรพสัตว์ ย่อมเป็นไปตามกรรม

(สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 25 สิงหาคม 2560)

จากพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของมนุษย์ว่า ทุกสรรพสิ่งในโลก ทำกรรมใดไว้ย่อมได้รับกรรมเช่นนั้น ถ้าทำความดีก็ได้ในสิ่งที่ดี ถ้าทำกรรมชั่วก็ได้ในสิ่งที่ไม่ดี เพราะทุกอย่างย่อมเป็นไปตามการกระทำของตัวเอง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้แสดงโลกทัศน์ของคนไทยที่สะท้อนจากพุทธศาสนสุภาษิตของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี) ได้แก่ โลกทัศน์ที่มีต่อมนุษย์ มี 7 ประการ ได้แก่ 1) โลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกนึกคิด ได้สะท้อนให้เห็นถึงจิตใจมนุษย์ เป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมและการกระทำของตนเองและมีผลต่อความรู้สึกทั้งในด้านรัก โลภ โกรธ หลง พบจำนวน 218 สำนวน 2) โลกทัศน์เกี่ยวกับเกียรติยศ ชื่อเสียง ศักดิ์ศรี ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนล้วนปรารถนาที่จะครอบครอง แต่ต้องตระหนักถึงหลักของโลภธรรมด้วย พบจำนวน 9 สำนวน 3) โลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รวมถึงต้องรู้จักตั้งกฎ กติกาต่อผู้มีพระคุณ พบจำนวน 140 สำนวน 4) โลกทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ซึ่งได้แก่ การดำเนินชีวิต ทั้งด้านการทำงาน การพูด การกระทำ และการคบคน คนไทยจะยึดถือและปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา พบจำนวน 258 สำนวน 5) โลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา ความรู้ สติปัญญา การศึกษาทำให้เกิดความรู้และนำความรู้ไปใช้แก้ไขปัญหาให้ถูกต้อง พบจำนวน 97 สำนวน 6) โลกทัศน์เกี่ยวกับคุณธรรม ความดี การมีศีลและตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมความดี จะช่วยส่งผลให้ชีวิตมีความสุข และช่วยชี้แนะแนวทางสว่างให้แก่ชีวิตให้ดำเนินไปในทางที่ดี พบจำนวน 116 สำนวน และ 7) โลกทัศน์เกี่ยวกับพื้นฐานชีวิต พบจำนวน 205 สำนวนและโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ พบประกาเดียว คือ โลกทัศน์ของคนไทยเกี่ยวกับความเชื่อถือศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา เรื่องกฎไตรลักษณ์ พบจำนวน 25 สำนวน คนไทยเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา เรื่องสวรรค์และนรก พบจำนวน 9 สำนวน คนไทยเชื่อว่าการทำความดีย่อมได้ดี เมื่อตายไปแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ ส่วนการทำกรรมชั่วย่อมได้ชั่ว เมื่อตายไปแล้วจะตกนรก เรื่องภูตผีปิศาจ และนิพพาน พบจำนวน 2 สำนวน คนไทยเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดว่า ผู้ใดที่ยังไม่หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดนั้นเป็นเพราะยังมีกรรมที่ต้องชดใช้ และความทุกข์ที่แท้จริงของมนุษย์คือ การหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด หรือที่เรียกว่า “นิพพาน” และเรื่องผลบุญ-ผลกรรม พบจำนวน 48 สำนวน คนไทยเชื่อว่าการทำกรรมดีมุ่งสร้างบุญกุศล เมื่อเสียชีวิตไปแล้ว ผลแห่งบุญจะช่วยให้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีขึ้น ซึ่งพุทธศาสนสุภาษิตนี้ล้วนมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติควรที่จะน้อมนำมาใช้ปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ได้อย่างเป็นปกติสุขและรวมถึงการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมได้อย่างสันติภาพอย่างยั่งยืนตลอดไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์โลกทัศน์ของคนไทยที่สะท้อนจากพุทธศาสนสุภาษิตของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี) แสดงให้เห็นโลกทัศน์ของคนไทยที่มีต่อมนุษย์และโลกทัศน์ของคนไทยที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรารัตน์ มหามนตรี (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่องโลกทัศน์ของคนไทยจากภาษิตซึ่งผลการศึกษาพบว่าโลกทัศน์ของคนไทยที่สะท้อนจากภาษิตมีโลกทัศน์ของคนไทยที่มีต่อมนุษย์และโลกทัศน์ของคนไทยที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติปรากฏอยู่เหมือนกับที่ปรากฏในพุทธศาสนสุภาษิตของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี) โดยได้สะท้อนโลกทัศน์ของคนไทยที่มีต่อมนุษย์ ทั้งในด้านจิตใจ เกียรติยศ ชื่อเสียง และศักดิ์ศรี ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู ศิษย์ มิตร บุคคลทั่วไป เครือญาติ การครองเรือน

และครอบครัว ที่มีความสำคัญ ในการดำเนินชีวิต โดยสะท้อนหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่บัญญัติแล้วประชาชนทุกหมู่เหล่านำไปปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการการดำเนินชีวิต

สิ่งสำคัญของพุทธศาสนสุภาษิต คือการรู้จักทำความดีละเว้นความชั่ว หลักคำสอนต่าง ๆ ที่ปรากฏในพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการกำหนดโลกทัศน์และพฤติกรรมของคนไทยโดยการเผยแพร่ คำสอน ความเชื่อทางศาสนาที่ฝังอยู่ในจิตใจส่งผลให้คนไทยมีความเชื่อเรื่องผลบุญผลกรรม นรก-สวรรค์ รวมทั้งการเวียนว่ายตายเกิดที่สะท้อนจากพุทธศาสนสุภาษิต ทำให้คนไทยปัจจุบันได้ถือได้ปฏิบัติเพื่อเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชีวิตสงบสุขจากหลักคำสอนที่มีพุทธศาสนสุภาษิตเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่จึงสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนไทยที่เห็นความสำคัญกับคำสอนและนำหลักคำสอนเหล่านี้ไปปฏิบัติเพื่อให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาสำนวนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในอาเซียน เพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของสังคมชาวอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

- คุณากรณ์. (2550). **แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์.
- ธรรมะสาธ. (2553). **ประวัติ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี)**. ค้นเมื่อ พฤศจิกายน 03, 2560, จาก <http://www.thammasatu.net/forum/index.php?topic=1379.0>
- ประเทือง คล้ายสุบรรณ. (2554). **สำนวนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 14)**. นนทบุรี: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- ปราโมทย์ ปาโมชโช และสุพล สายพานิช. (2556). **โรดแมพ ธรรมปฏิบัติทางเดินสู่โลกุตตรธรรม**. กรุงเทพฯ: แปลน ฟรันท์ดิง.
- ปลัดศรีพล จนทมนโม. (2556). **พุทธสุภาษิต-พุทธศาสนสุภาษิต**. ค้นเมื่อ พฤศจิกายน 21, 2560, จาก <http://sites.google.com/site/wwwphrasiphilphilasutacom/phanth-kic>
- ปัญญา บริสุทธิ์. (2523). **โลกทัศน์ของคนไทยวิเคราะห์จากวรรณคดีคำสอนสมัยสุโขทัย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พิพาดา ยังเจริญ. (2535). **โลกทัศน์ของสตรีญี่ปุ่นยุคเทคโนโลยี: ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงจากสมัยจารีต**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธยานันทภิกขุ. (2538). **สถิติเคล็ดลับมองด้านใน 5 คู่มือการเจริญสติ**.แพร่: ภาพพิมพ์.
- รัชนิกร เศรษฐ. (2532). **โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วรารัชต์ มหามนตรี. (2557). **รายงานการวิจัยเรื่อง โลกทัศน์ของคนไทยจากภาษิต**. ค้นเมื่อ ตุลาคม 18, 2560, จาก http://human.nu.ac.th/FullText_Thai.pdf
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2554). **พัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

- ศิลปากร. (2552). นามานุกรมชนบประเพณีไทย หมวดประเพณีราษฎร์ เล่ม 3 (คติความเชื่อ). กรุงเทพฯ: แอดวานซ์วิชั่น เซอร์วิส.
- สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7. (2557). พุทธศาสนสุภาษิต. ค้นเมื่อ สิงหาคม 25, 2560, จาก <http://www.news.ch7.com/proverb/21/พุทธศาสนสุภาษิต.html>.
- . (2558). พุทธศาสนสุภาษิต. ค้นเมื่อ สิงหาคม 25, 2560, จาก <http://www.news.ch7.com/proverb/21/พุทธศาสนสุภาษิต.html>.
- . (2560). พุทธศาสนสุภาษิต. ค้นเมื่อ สิงหาคม 25, 2560, จาก <http://www.news.ch7.com/proverb/21/พุทธศาสนสุภาษิต.html>.
- สนิท สมัครการ. (2545). มีเงินก็นับว่านอ มีทองก็นับว่าพี่: ระบบครอบครัวและเครือญาติของไทย (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2550). โลกทัศน์. ค้นเมื่อ มกราคม 28, 2560, จาก <http://www.royin.go.th/?knowledges=%E0%B9%82%>
- สุภาพร คงศิริรัตน์. (2553). การศึกษาพระโลกทัศน์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- . (2556). รายงานวิจัยเรื่อง โลกทัศน์ของคนลาวจากภาษิต. ค้นเมื่อ ตุลาคม 28, 2560, จาก http://human.nu.ac.th/ FullText_lao.pdf
- อุบล เทศทอง. (2548). ภาษิตเขมร: วิถีชีวิตและโลกทัศน์ของชาวเขมร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาเขมร มหาวิทยาลัยศิลปากร.

คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี :
กรณีศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรี*

Desirable Characteristics of Graduates from Major Public Administration,
Humanities and Social Science, Kanchanaburi Rajabhat University, as Needed
by their Employers : A Case Study of Regular Students

ดารารัตน์ รุ่งเรือง**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต สำหรับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาคปกติ จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจ คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต และข้อเสนอแนะ โดยนำข้อมูลทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ให้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ทั้ง 3 ด้านคือ ด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะการปฏิบัติงานขั้นพื้นฐาน ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ และด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด และระดับความต้องการคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาคปกติ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คือ ควรส่งเสริมให้บัณฑิตค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม มีความละเอียดรอบคอบในการวางแผนการทำงาน เพิ่มทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสถานการณ์ปัจจุบันให้กับบัณฑิต ส่งเสริมให้บัณฑิตตระหนักถึงสำคัญและพยายามศึกษารายละเอียดทางกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติงาน ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพให้กับบัณฑิตมากขึ้นเพื่อใช้สำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต

คำสำคัญ : คุณลักษณะ, ผู้ใช้บัณฑิต

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่องคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี : กรณีศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรี ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

**ดารารัตน์ รุ่งเรือง อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

ABSTRACT

The purpose of this research was to study Desirable Characteristics of Graduates and the needs of their employers to survey the satisfaction of these employers on the work performance of graduates from major Public Administration Humanities of Social Science Kanchanaburi Rajabhat University. The researcher brings the results and outlines suggestions to improve the quality of graduates from major Public Administration. The sample group in the research consisted of 25 regular employers on the work performance of graduate from major Public Administration of Regular Students. The instrument used in the study was a questionnaire asking for Desirable Characteristics of Graduates and the needs of their employers and suggestions to improve the quality of graduate from major Public Administration. Average ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) were the parameters used for statistical analysis.

As a result of this study, there are 2 points, 1) There are 3 skill levels to the satisfaction of these employers on the work performance need for knowledge and basic operational skills, academic ability, morality ethics, professional ethics are in a very good level. Also levels of the Desirable Characteristics of Graduates and the needs of their employers are in a very good level. 2) Suggestions and the best way to develop Desirable Characteristics of Graduates and the needs of their employers of graduates from major Public Administration of Regular Students. Firstly, supporting confidence to learn by themselves and circumspect planning of the quality work to be successful. Secondly, studying in English language about situations in the presence of students for preparing toward ASEAN. Third, supporting the students should be cognition with important laws to use on the work performance and institution. Finally, the teachers in respective departments should support activities to enhance morality ethics work in the future. Moreover, they have undergone training for the students about institutions before the students work at the workplace, and both of them have honest and good intentions during their working relationship.

Keywords : Characteristics , Employers

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยระดับอุดมศึกษาที่มีภารกิจในการผลิตบัณฑิต มหาบัณฑิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงมีความสำคัญในการพัฒนาความรู้ สติปัญญา ความคิด นอกจากความรู้ทางด้านวิชาการและวิชาชีพยังรวมถึงคุณธรรมและจริยธรรม (อุบล ไม้พุ่ม และคณะ, 2545 หน้า 1)

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีได้ดำเนินการตามพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาและมุ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่น โดยการเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นหลักทางวิชาการของท้องถิ่น ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนทั้งหมด 5 คณะ คือ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะวิทยาการจัดการ และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม อีกทั้งยังได้จัดโครงการความร่วมมือทางวิชาการ และสร้างเครือข่ายทางวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก เช่น โครงการความร่วมมือระหว่างสถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (สสวช.)

เปิดสอนโครงการมหาวิทยาลัยชีวิต และโครงการความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ โดยการแลกเปลี่ยน นักศึกษากับมหาวิทยาลัยชนชาติกวางสีและวิทยาลัยภาษาต่างประเทศตงฟางสาธารณรัฐ ประชาชนจีน และได้เปิด สอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาภาษาไทย (หลักสูตร 1 ปี) หลักสูตรภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ (หลักสูตร 4 ปี) และหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจให้กับนักศึกษาจีน ในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีได้ กำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ คุณธรรม เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติ มีทักษะการสื่อสารและ เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสำนึกในความเป็นไทย มีความรัก และความผูกพันต่อท้องถิ่นไว้เป็นส่วนหนึ่งของ พันธกิจของมหาวิทยาลัยอีกด้วย (มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2556)

การจัดการเรียนการสอนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ใช้หลักสูตรที่มีปรัชญาและวัตถุประสงค์ของ หลักสูตรที่มุ่งให้การศึกษาและเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้จึงต้องมีการสอนทั้งภาคทฤษฎี และการนำความรู้ที่ได้รับจากภาคทฤษฎีไปใช้กับสถานการณ์จริงเมื่อฝึกภาคปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคิด อย่างเป็นระบบและทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต ซึ่งจะช่วยให้บัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในเชิง วิชาการอย่างมีคุณภาพและมีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนด กล่าวคือ มีทั้งทักษะวิชาชีพ สมรรถนะสากลและ ทักษะชีวิต สามารถปรับตัวและประกอบอาชีพอย่างสุจริตสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2553 อ้างใน (วิระวัฒน์ อุดมทรัพย์, 2555) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกิจการนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ไว้ดังนี้ นักศึกษาต้องเป็นผู้ที่เชื่อในความสามารถของตนเอง (self-reliance) กล้าที่จะคิดทำเอง แก้ปัญหาเอง กล้าแสดงออกและเป็นนักสร้างสรรค์กิจกรรมที่ส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ และสังคมที่ พึ่งประสงค์เพื่อเป็นบัณฑิตที่มีความพร้อมสำหรับการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพห่างไกลจากสิ่งเสพติดและอบายมุข เป็นกำลังสำคัญของสังคม การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเป็นภารกิจที่สำคัญของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีซึ่งมีความสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัย

ทั้งนี้สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ได้มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน และได้มีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรมาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการประเมินคุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจาก สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีเป็นการช่วยให้ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์สามารถประเมินคุณภาพของบัณฑิตและคุณภาพของบัณฑิตที่ได้จากการประเมินนี้ สามารถทำให้ทราบถึงบัณฑิตของสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ว่ามีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์เป็นไป ตามที่สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ได้กำหนดไว้หรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาค้นคุณลักษณะของบัณฑิต ที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตและความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตประเมินต่อบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจาก ของสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์นั้น สามารถนำผลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพบัณฑิต ที่พึงประสงค์และพัฒนากิจการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาค้นคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต
2. เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพในการผลิตบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบการวิจัย

1) แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ

ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

เมอร์เรย์ ได้เสนอทฤษฎีความต้องการ สามารถสรุปได้ (เมอร์เรย์ อ้างใน สุรางค์ ไคว้ตระกูล, 2548 หน้า 156) ดังนี้

1.1 ความต้องการที่เอาชนะด้วยการแสดงความก้าวร้าว (need for aggression) ความต้องการเอาชนะอื่น เอาชนะต่อสิ่งขัดขวางทั้งปวงด้วยความรุนแรง มีการต่อสู้ การแค้น การทำร้ายร่างกาย หรือฆ่าฟันกัน เช่น การพุดจากระทบกระแทกกับบุคคลที่ไม่ชอบกัน หรือมีปัญหากันเป็นต้น

1.2 ความต้องการเอาชนะฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ (need for counteraction) ความต้องการที่จะเอาชนะนี้เป็นความต้องการที่ต้องการจะฟันฝ่าอุปสรรค ความล้มเหลวต่าง ๆ ด้วยการสร้างความพยายามขึ้นมา เช่น เมื่อได้รับคำตักเตือนผู้ได้รับจะเกิดความพากเพียรพยายามเพื่อเอาชนะค่าสปรมาทจนประสบความสำเร็จ เป็นต้น

1.3 ความต้องการที่จะยอมแพ้ (need for abasement) ความต้องการชนิดนี้ เป็นความต้องการที่จะยอมแพ้ยอมรับผิดยอมรับคำวิจารณ์ หรือยอมรับการถูกลงโทษ เช่นการเผาตัวเองตายเพื่อประท้วงระบบการปกครองพันท้ายนรสิ่งที่ไม่ยอมรับภัยโทษ ต้องการจะรับโทษตามกฎหมาย เป็นต้น

1.4 ความต้องการที่จะต้องป้องกันตัวเอง (need for defendant) เป็นความต้องการที่จะป้องกันตัวเองจากคำวิพากษ์วิจารณ์ การตำหนิติเตียน ซึ่งเป็นการป้องกันด้านจิตใจ พยายามหาเหตุผลมาอธิบายการกระทำของตนเองเพื่อให้พ้นผิดจากการกระทำต่าง ๆ เช่น ให้เหตุผลว่าสอบตกเพราะครูสอนไม่ดี ครูอาจารย์ไม่มีวิญญานครู ซึ่งเกี่ยวข้องบรมสั่งสอนศิษย์หรือประเภท “จำไม่ตีโทษปีโทษกลอง”

1.5 ความต้องการเป็นอิสระ (need for autonomy) ความต้องการนี้เป็นความต้องการปรารถนาจะเป็นอิสระจากสิ่งกดขี่ทั้งปวง ต้องการที่จะสู้ดิ้นรนเพื่อเป็นตัวของตัวเอง

1.6 ความต้องการความสำเร็จ (need for achievement) คือ ความต้องการที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่ยากลำบากให้ประสบความสำเร็จ จากการศึกษาพบว่า เพศชายมีระดับความต้องการความสำเร็จมากกว่าเพศหญิง

1.7 ความต้องการสร้างมิตรภาพกับบุคคลอื่น (need for affiliation) เป็นความต้องการที่จะทำให้ผู้อื่นรักใคร่ ต้องการรู้จักหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ต้องการเอาอกเอาใจ มีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูง พยายามสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลอื่น

1.8 ความต้องการความสนุกสนาน (need for play) เป็นความต้องการที่จะแสดงความสนุกสนาน ต้องการหัวเราะเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด มีการสร้างหรือเล่าเรื่องตลกขบขัน เช่น มีการพักผ่อนหย่อนใจ มีส่วนร่วมในเกมกีฬา เป็นต้น

1.9 ความต้องการแยกตนเองออกจากผู้อื่น (need for rejection) บุคคลมักมีความปรารถนาที่จะแยกตนเองออกจากผู้อื่น ไม่มีความรู้สึกยินดีในร้ายกับบุคคลอื่น ต้องการเมินเฉยจากผู้อื่นไม่สนใจผู้อื่น

1.10 ความต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น (need for succorance) ความต้องการประเภทนี้จะเป็นความต้องการให้บุคคลอื่นมีความสนใจ เห็นอกเห็นใจ มีความสงสารในตัวเอง ต้องการได้รับความช่วยเหลือ การดูแล ให้คำแนะนำดูแลจากบุคคลอื่นนั่นเอง

1.11 ความต้องการที่จะให้ความช่วยเหลือต่อบุคคลอื่น (need for nurture) เป็นความต้องการที่จะเข้าร่วมในการทำกิจกรรมกับบุคคลอื่น โดยให้ความช่วยเหลือให้บุคคลอื่นพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ

1.12 ความต้องการที่จะสร้างความประทับใจให้กับผู้อื่น (need for exhibition) เป็นความต้องการที่จะให้บุคคลอื่นได้เห็น ได้ยินเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ต้องการให้ผู้อื่นมีความสนใจสนุกสนาน แปลกใจ หรือตกใจในเรื่องราวของตนเอง เช่น เล่าเรื่องราวตลกขบขัน ให้ผู้อื่นฟังเพื่อบุคคลอื่นจะเกิดความประทับใจในตนเอง เป็นต้น

1.13 ความต้องการมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น (need for dominance) เป็นความต้องการที่จะให้บุคคลอื่นมีการกระทำตามคำสั่งหรือความคิดความต้องการของตน ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนมีอิทธิพลเหนือกว่าบุคคลอื่น

1.14 ความต้องการที่จะยอมรับนับถือผู้อาวุโสกว่า (need for deference) เป็นความต้องการที่จะยอมรับนับถือผู้อาวุโสกว่าด้วยความยินดี รวมทั้งนิยมชมชื่นในบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือกับบุคคลดังกล่าวด้วยความยินดี

1.15 ความต้องการหลีกเลี่ยงความรู้สึกล้มเหลว (need for avoidance of inferiority) ความต้องการจะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากความอับอายทั้งหลาย ต้องการหลีกเลี่ยงความดูถูก หรือการกระทำต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความระอายใจ รู้สึกอับอาย ล้มเหลว พ่ายแพ้

1.16 ความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงจากอันตราย (need for avoidance harm) ความต้องการนี้ เป็นความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดทางด้านร่างกาย ต้องการได้รับความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง

1.17 ความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงจากการถูกตำหนิหรือถูกลงโทษ (need for avoidance of blame) เป็นความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการลงโทษด้วยการด้อยตามกลุ่ม หรือยอมรับคำสั่งหรือปฏิบัติตามกฎของกลุ่มเกณฑ์เพราะกลัวถูกลงโทษ

1.18 ความต้องการความเป็นระเบียบเรียบร้อย (need for orderliness) เป็นความต้องการที่จะจัดสิ่งของต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความประณีต งดงาม

1.19 ความต้องการที่จะรักษาชื่อเสียง (need for reputation) เป็นความต้องการที่จะรักษาชื่อเสียงของตนเอง ที่มีอยู่ไว้จนสุดความสามารถ เช่น การไม่ยอมขโมย แม้ว่าตัวเองจะหิว หรือไม่ยอมทำความผิด ไม่คดโกงผู้ใด เพื่อชื่อเสียงวงศ์ตระกูล เป็นต้น

1.20 ความต้องการให้ตนเองมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น (need for contrariness) เป็นความต้องการที่อยากจะเด่น น่าสมัย ไม่เหมือนใคร

2. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

มาสโลว์ ได้เสนอทฤษฎีความต้องการ (มาสโลว์ อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2536) สรุปได้ดังนี้ มาสโลว์เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นจำนวนมากสามารถอธิบายโดยใช้แนวโน้มของบุคคลในการค้นหาเป้าหมายที่จะทำให้ชีวิตของได้รับความต้องการ ความปรารถนาและได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง เป็นความจริงที่จะกล่าวว่า กระบวนการของแรงจูงใจเป็นหัวใจของทฤษฎีบุคลิกภาพของมาสโลว์ โดยเขาเชื่อว่ามนุษย์เป็น “สัตว์ที่มีความต้องการ” และเป็นการยากที่มนุษย์จะไปถึงขั้นตอนของความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์ในทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ เมื่อบุคคลปรารถนาที่จะได้รับความพึงพอใจ และเมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้วก็จะยังคงเรียกร้องความพึงพอใจสิ่งอื่น ๆ ต่อไปซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความต้องการจะได้รับสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ

มาสโลว์ กล่าวว่า ความปรารถนาของมนุษย์นั้นติดตัวมาแต่กำเนิดและความปรารถนาเหล่านี้จะเรียงลำดับขั้นความปรารถนา ตั้งแต่ขั้นแรงไปสู่ความปรารถนาขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับ

ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (the need – hierarchy conception of human motivation) มาสโลว์ เรียงลำดับความต้องการของมนุษย์จากขั้นต้นไปสู่ความต้องการขั้นต่อไปได้เป็นลำดับดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (physiological needs)
2. ความต้องการความปลอดภัย (safety needs)
3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (belongingness and love needs)
4. ความต้องการได้รับความยกย่อง (steem needs)
5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (self-actualization needs)

แมคเกรเกอร์ (Mc Gregor, 1960, อ้างในสมยศ นาวิการ, 2522) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคคลไว้ในทฤษฎีที่เรียกว่าทฤษฎี X และ ทฤษฎี Y แมคเกรเกอร์ได้กำหนดทฤษฎี X ขึ้น โดยอธิบายลักษณะของมนุษย์และการทำงานไว้ว่า 1) คนส่วนมากโดยธรรมชาติแล้วไม่ชอบทำงาน 2) คนส่วนมากไม่มีความทะเยอทะยาน มีความรับผิดชอบน้อย และชอบให้มีการสั่งการ 3) คนส่วนมากมีความสามารถทางด้านความคิดริเริ่มในการแก้ปัญหาคงน้อย 4) การจูงใจจะเป็นการจูงใจด้วยความต้องการทางด้านร่างกาย และความปลอดภัย 5) คนส่วนมากจะถูกควบคุมอย่างใกล้ชิด และถูกบังคับเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ

หลังจากแมคเกรเกอร์ได้อธิบายทฤษฎี X แล้ว ต่อมาได้พบว่า คนที่อาศัยอยู่ในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งมีระดับการศึกษา มีมาตรฐานการครองชีพสูง และมีโอกาสที่จะหางานทำได้มากขึ้นนั้น การใช้ข้อสมมติฐานตามทฤษฎี X เป็นสิ่งที่ไม่น่าจะถูกต้องมากนัก ซึ่งแนวทางต่าง ๆ ของฝ่ายบริหารที่ได้พัฒนาจากข้อสมมติฐานตามทฤษฎี X ก็ประสบความสำเร็จในการที่จะนำมาใช้จูงใจบุคคลในการทำงาน แมคเกรเกอร์ จึงได้เสนอสมมติฐานที่เรียกว่าทฤษฎี Y ขึ้นอีกดังนี้ 1) ในการทำงานก็เหมือนกับการเล่นหรือการพักผ่อนเมื่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้จัดไว้อย่างเหมาะสมก็จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ 2) การควบคุมและการบังคับจากภายนอก ไม่ใช่วิธีการที่จะทำให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์การควบคุมตนเองและการเป็นตัวของตัวเองเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานให้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ขององค์การ 3) ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ ความคิดริเริ่มในการแก้ปัญหา จะมีอยู่ในบุคคลเกือบทุกคน 4) การจูงใจในการทำงานจะเป็นการจูงใจด้วยความต้องการทางสังคมความสำเร็จและความสำเร็จในชีวิต 5) คนเราสามารถที่จะสั่งการด้วยตนเอง และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการทำงานถ้า หากว่าได้รับการจูงใจอย่างถูกต้อง

จะเห็นได้ว่าทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของแมคเกรเกอร์แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของผู้บริหารที่มีต่อลักษณะของผู้อยู่ภายใต้บังคับบัญชา โดยที่ความรู้สึกดังกล่าว เป็นสิ่งกำหนดแบบของความเป็นผู้นำของผู้บังคับบัญชาที่จะนำมาใช้ตามทฤษฎี X ซึ่งเป็นแนวทางในสมัยเดิมที่แมคเกรเกอร์ตั้งข้อสมมติฐาน “คนโดยพื้นฐานแล้วจะมีลักษณะเกียจคร้านและหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องบังคับให้ทำงาน” ส่วนทฤษฎี Y ซึ่งแมคเกรเกอร์กำหนดเป็นแนวทางบริหารสมัยใหม่ที่ตั้งอยู่บนข้อสมมติที่ว่า “คนโดยพื้นฐานแล้วจะให้ความร่วมมือสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีความขยันหมั่นเพียรและความรับผิดชอบ”

3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิต

3.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้ (ธีรศักดิ์ อุปไมย อธิชัย, 2557)

3.1.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ

การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช่วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้การสื่อสาร การทำงาน การแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

3.1.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทย ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

3.2 คุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของผู้ประกอบการ

จากการเปรียบเทียบการจัดการภาครัฐ และภาคเอกชน พบว่า ผู้ประกอบการในการพัฒนาองค์กรมีความต้องการบุคลากรเพื่อการแก้ไข พัฒนา ปรับปรุง ในส่วนที่เกิดปัญหาขององค์กร จากความต้องการของผู้ประกอบการที่ความต้องการให้องค์กรดำรงอยู่อย่างมั่นคง ปลอดภัย มีชื่อเสียงและพัฒนาองค์กรให้เจริญ รุ่งเรือง ตอบสนองสังคมได้ จึงควรศึกษาทิศทางในการพัฒนาของไทยหลังปี 2000 (สมชาติ กิจจรยง, 2548) กล่าวว่า การพัฒนาคนไทยให้เกิดความสมบูรณ์ ครบถ้วนใน “องค์กรของคน” นั้น เราจำเป็นต้องทำให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) พัฒนาพลังกายของคน 2) พัฒนาพลังใจของคน 3) พัฒนาพลังสมองของคน 4) พัฒนาพลังจริยธรรม ศีลธรรม คุณธรรมของคน 5) พัฒนาพลังสติปัญญาของคน

4) หลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555)

4.1 ชื่อหลักสูตร

ภาษาไทย : รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์
ภาษาอังกฤษ : Bachelor of Public Administration

4.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะบัณฑิตในด้านต่าง ๆ

ดังนี้

1. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารจัดการ ดำรงตนและมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเหมาะสม
2. มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการงานเชิงบูรณาการที่สนองต่อความต้องการขององค์กรทั้งในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ
3. มีความสามารถในการแสวงหาและจัดการความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมได้เท่าทันสภาวการณ์
4. มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรัฐศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ได้ด้วยตนเอง
5. สามารถสื่อสารและปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐแก้ว ข้องรอด (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง ศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติและตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตคณะวิทยาการจัดการในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ใช้บัณฑิต มีความต้องการบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ คณะวิทยาการจัดการในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ด้านทักษะทางปัญญา อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับกลาง
2. ผู้ใช้บัณฑิต มีความต้องการคุณลักษณะของบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความชำนาญ ด้านความพยายาม ด้านความรู้ความสามารถในงาน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด
3. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตคณะวิทยาการจัดการ จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บัณฑิต พบว่า จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา และตามประเภทของหน่วยงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตคณะวิทยาการจัดการ จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บัณฑิต จำแนกตามเพศไม่แตกต่างกัน

สมพิศ สุขแสน (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของหัวหน้าหน่วยงานต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ความพึงพอใจของหัวหน้าหน่วยงานต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ด้านความรู้และทักษะวิชาชีพ ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน และด้านคุณลักษณะส่วนตัว/บุคลิกภาพ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงาน ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และการไม่สร้างความเสื่อมเสียชื่อเสียงในขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
2. เปรียบเทียบความพึงพอใจของหัวหน้าหน่วยงานต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ระหว่างหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านความรู้และทักษะวิชาชีพ ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน และด้านคุณลักษณะส่วนตัว/บุคลิกภาพ ทั้งสองกลุ่มมีความพึงพอใจที่ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะของหัวหน้าหน่วยงานต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ คือ นักศึกษาควรเรียนรู้ระบบงานราชการ และระเบียบงานสารบรรณ อย่างถ่องแท้ก่อนจะมาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นักศึกษาควรมีความรู้และทักษะด้านคอมพิวเตอร์ให้มาก โดยเฉพาะ Excel การทำ Power Point และนักศึกษาคควรมีทักษะด้านการวางแผนและการเขียนโครงการ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีรวมทั้งความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต ในการปฏิบัติงานของบัณฑิต ซึ่งเป็นบัณฑิตนักศึกษาภาคปกติ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2557

2. ขอบเขตประชากร

ศึกษาจากประชากรซึ่งเป็นผู้ใช้บัณฑิต ซึ่งเป็นบัณฑิตนักศึกษาภาคปกติ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2557

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ทำการศึกษาในช่วงภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2557

วิธีการดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขออนุญาตแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้ใช้บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

2. ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้ใช้บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

3. นำแบบสอบถามที่เก็บมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป แปลความหมายข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจากความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีดังนี้

1. วิจัยเอกสาร

ศึกษาค้นคว้ารวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตโดย เอกสารที่นำมาศึกษาได้แก่ หนังสือ เอกสารตำราวิชาการ วารสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ รวมถึงบทความต่าง ๆ โดยนำมาใช้เป็นพื้นฐานของข้อมูลเพื่อจัดทำสอบถาม

2. การวิจัยภาคสนาม

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ตารางแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

3. แบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เพื่อหาค่าความพึงพอใจและความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี แต่ละด้านโดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1990 อ้างในภคมน เจริญสลุง, 2553, หน้า 23) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการเรียงดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด

4. แบบสอบถามตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด (open end) สำหรับผู้ใช้บัณฑิตที่ระบุเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต และนำมาสรุปความต้องการและข้อเสนอแนะแนวทางของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเรียงความ

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี : กรณีศึกษาบัณฑิตภาคปกติ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ทั้งหมด จำนวน 25 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64.00 อายุอยู่ในช่วง 30 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 72.00 ตำแหน่งงานส่วนใหญ่คือหัวหน้าหน่วยงาน/ฝ่าย/สำนัก คิดเป็นร้อยละ 80.00 ทำงานอยู่ร่วมกับบัณฑิตในช่วงระยะเวลาระหว่าง 3-6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และส่วนใหญ่มีสถานะการร่วมงานกับบัณฑิตแบบเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 88.00

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ภาคปกติ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี มีดังนี้

2.1 ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อบัณฑิตด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะการปฏิบัติงาน ขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($X = 4.56$) พบว่า ผู้ใช้บัณฑิต/หน่วยงานมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และรองลงมาคือ ความสามารถทำงานตามที่ ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ

2.2 ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อบัณฑิตด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) ผู้ใช้บัณฑิต/หน่วยงานมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ด้านความรู้ความเข้าใจในงานที่ได้รับมอบหมายและความรู้และทักษะในการทำงาน (การอ่าน การพูด การเขียน และการแสดงออก) ซึ่งมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด รองลงมาคือความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาชีพกับงานที่ได้รับมอบหมาย และมีความสามารถในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อพัฒนางาน

2.3 ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อบัณฑิตด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$) ผู้ใช้บัณฑิต/หน่วยงานมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตสาขาวิชาชีพด้านการศึกษามารยาทที่เหมาะสมและรู้จักกาลเทศะและวางตัวที่เหมาะสม ซึ่งมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านการแต่งกายเหมาะสม ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น และมีระเบียบวินัยและเคารพกฎระเบียบขององค์กร

3. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชาชีพศึกษาศาสตร์ ภาคปกติ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี พบว่า ผู้ใช้บัณฑิต/หน่วยงานมีความต้องการต่อคุณลักษณะบัณฑิตสาขาวิชาชีพศึกษาศาสตร์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) ผู้ใช้บัณฑิต/หน่วยงานมีความต้องการต่อคุณลักษณะบัณฑิตคือการศึกษามารยาทที่เหมาะสมซึ่งมีความต้องการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การมีความประพฤติดี มีมนุษยสัมพันธ์และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะการปฏิบัติงานขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่จากค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.56$) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ระบุว่า บัณฑิตสาขาวิชาชีพศึกษาศาสตร์มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ (สมชาติ กิจจรยง, 2548) กล่าวว่า บุคลากรในองค์กรจะต้องประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้ คือ มีความกระตือรือร้นในการหาความรู้ใหม่มาใช้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทักษะและความสามารถที่ใช้งานได้ ทักษะคติที่ดี การทำงานมีระบบ คิดอย่างเป็นระบบ สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมอื่น ๆ ได้ มีความฝึกฝนตนเองตลอดเวลา มีความสามารถในการแข่งขัน และปรับมาตรฐานการทำงานของตนให้สูงขึ้น

2. จากการศึกษาในด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่จากค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.53$) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ระบุว่า บัณฑิตสาขาวิชาชีพศึกษาศาสตร์มีความเข้าใจในงานที่ได้รับมอบหมาย และมีความรู้ ทักษะในการทำงาน (การอ่าน การพูด การเขียน และการแสดงออก) ซึ่งสอดคล้องกับ (ทัศนาศา สว่างศักดิ์, 2531) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพนักงานที่นายจ้างต้องการ ซึ่งเป็นแนวทางไปสู่ความก้าวหน้าในชีวิต ด้านทักษะในการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ ดังนี้ มีความยืดหยุ่น มีความคิดสร้างสรรค์ และมีแนวทางแปลกใหม่ สามารถปรับตัวเข้ากับความต้องการของงานที่เปลี่ยนแปลงได้ สามารถใช้เหตุผลและตัดสินใจได้อย่างเที่ยงตรง สามารถวางแผนและจัดระบบการทำงานได้ และมีสมารถสามารถจดจ่ออยู่กับงานหลาย ๆ ส่วนในเวลาเดียวกันได้

3. จากการศึกษาในด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่จากค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.77$) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ระบุว่า บัณฑิตสาขาวิชาชีพศึกษาศาสตร์มีกิจยามารยาทที่เหมาะสมและรู้จักกาลเทศะและวางตัวที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ (ธีรชัย เขมณะสิริ, 2524) กล่าวถึง ทฤษฎีการประเมินผลการสัมภาษณ์ของเพียร์กับจอร์แดน แห่งสหรัฐอเมริกา เพราะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์บ้านเราได้ดีที่สุดนั้น เขาได้ให้ความสำคัญถึงเรื่อง Human Relationship คือ ความสามารถในการเชิงมนุษยสัมพันธ์ เพื่อจะปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคนและสังคมใด ๆ ก็ได้ เพื่อความมีประสิทธิภาพขององค์กร

4. จากการศึกษาในด้านคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่จากค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.64$) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ระบุว่า ผู้ใช้บัณฑิต/หน่วยงานมีความต้องการต่อคุณลักษณะบัณฑิตคือการศึกษามารยาทที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ (จำเนียร จวงตระกูล, 2542) ได้กล่าวถึง การตอบสนองความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาไว้ คือ ต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี รู้จักกาลเทศะ ยิ้มแย้มแจ่มใสมีความ

สุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน วางตัวได้เหมาะสม มีบุคลิกภาพที่สามารถทำงานกับผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาให้สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์สำหรับการพัฒนาบัณฑิตในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ การปฏิบัติงานขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1.1 ควรส่งเสริมให้บัณฑิตหมั่นหาความรู้เพิ่มเติมและต้องมีความละเอียดรอบคอบในการวางแผนการทำงาน เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ควรส่งเสริมและเพิ่มทักษะด้านภาษาต่างประเทศให้กับบัณฑิต

2. ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาให้สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สำหรับการพัฒนาบัณฑิตในด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ มีดังนี้

2.1 ควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับเรื่องสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (ทวาย) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนให้กับบัณฑิต เป็นต้น

2.2 ส่งเสริมให้บัณฑิตตระหนักถึงความสำคัญและศึกษารายละเอียดทางกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติงานและเกี่ยวกับองค์กรเพิ่มเติม

3. ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาให้สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์สำหรับการพัฒนาบัณฑิตในด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพมีดังนี้

3.1 ควรจัดกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพให้กับบัณฑิตมากขึ้นเพื่อใช้สำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต

3.2 ควรจัดการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมเกี่ยวกับองค์กรให้เข้าใจก่อนไปปฏิบัติงานจริง

4. ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาให้สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์สำหรับการพัฒนาบัณฑิตในคุณลักษณะบัณฑิต มีดังนี้

4.1 ควรสร้างคุณลักษณะของบัณฑิต ให้มีความซื่อสัตย์และอดทนในการปฏิบัติงาน

4.2 ควรส่งเสริมพัฒนาให้บัณฑิตมีคุณธรรมควบคู่ไปกับการทำงานให้มากขึ้นจากเดิมอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. สาขาวิชาควรมีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลจากการสำรวจมาพัฒนาปรับปรุง กระบวนการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้ได้บัณฑิตที่พึงประสงค์และตรงกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตและองค์กรภายนอก

2. สาขาวิชาควรมีการสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์เพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของและผู้ใช้บัณฑิตและนักศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรต่อไปและให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จำเนียร จวงตระกูล. (2542). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: ศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด.
- ดาร์รัตน์ รุ่งเรือง. (2558). คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี : กรณีศึกษา บัณฑิตภาคปกติ. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ณัฐแก้ว ช่องรอด. (2554). ศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติและตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตคณะวิทยาการจัดการ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ คณะวิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ทัศนาศาสตร แสวงศักดิ์. (2531). การศึกษาทำให้คนทำงานได้หรือไม่. กรุงเทพฯ: cursa.
- ธีรชัย เขมณะสิริ. (2524). บทบาทและสัมฤทธิ์ผลของสถาบันอุดมศึกษาของไทยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. ม.ป.ท.
- ธีรศักดิ์ อุปไมยอธชัย. (2557). พื้นฐานการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภคมน เจริญสกุล. (2553). ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการให้บริการสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. กาญจนบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- วีระวัฒน์ อุดมทรัพย์. (2555). คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สมชาติ กิจจรรอง. (2548). พัฒนาคคน พัฒนางาน การบริหารบุคคลสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้ากรุ๊ป.
- สมยศ นาวิการ. (2522). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร. กรุงเทพฯ: ดวงกลม.
- สมพิศ สุขแสน. (2554). ความพึงพอใจของหัวหน้าหน่วยงานต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา หลักสูตรสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาซิต. (2536). ทฤษฎีและเทคนิค: ปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2548). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบล ไม้พุ่ม และคณะ. (2545). ปัญหาและความต้องการของนักศึกษาภาคปกติต่อแหล่งเรียนรู้ของสถาบัน ราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยการณ. รายงานวิจัย, สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยการณ. ปทุมธานี.
- _____. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- _____. รายงานประจำปี 2556 มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. (2556). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา
ของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*

Factors Influencing Motivation and Participation Level in
Education Quality Assurance of Personnel in Faculty of Humanities and
Social Sciences, Kanchanaburi Rajabhat University

นางสาวอัจฉรา บริรักษ์**

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี และศึกษาการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ บุคลากรที่สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี จำนวน 64 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า กำหนดคำตอบเป็นข้อความ 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการถดถอยเชิงพหุแบบพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในงานประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ การใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ (ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 4.20)
2. ปัจจัยด้านการค้ำจุนที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ การปฏิบัติงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาส่งผลกระทบต่อการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 4.02)

* บทความวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

** นางสาวอัจฉรา บริรักษ์ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในเกณฑ์มาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05

ที่ระดับ 0.01 มี 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) การประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญต่อคณะและสาขาวิชา มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการยกระดับคุณภาพคณาจารย์ด้านการจัดทำผลงานวิชาการและเผยแพร่ผลงานเพิ่มขึ้น (2) การพัฒนาสร้างความรู้ ความเข้าใจและพัฒนาความสามารถด้านการประกันคุณภาพการศึกษอย่างสม่ำเสมอ และ (3) การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาควรเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติราชการ

ที่ระดับ 0.05 มี 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) การประกันคุณภาพการศึกษามีส่วนช่วยให้สาขา/คณะ บรรลุวัตถุประสงค์ตามภารกิจในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ยกกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานสากล (2) การให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือพร้อมอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษเป็นอย่างดี (3) นโยบาย กลยุทธ์ และแผนการดำเนินงาน การประกันคุณภาพทั้งในระดับสาขาวิชา/คณะมีความชัดเจน (4) การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย และการใช้ความรู้ความสามารถของท่านในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

คำสำคัญ : แรงจูงใจ, การมีส่วนร่วม, งานประกันคุณภาพ

Abstract

FACTORS INFLUENCING MOTIVATION AND PARTICIPATION LEVEL IN EDUCATION QUALITY ASSURANCE OF PERSONNEL IN FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, KANCHANABURI RAJABHAT UNIVERSITY

The research aimed to study the factors influencing the motivation in the education quality assurance and the participation level in the education quality assurance of the personnel in the Faculty of Humanities and Social Sciences, Kanchanaburi Rajabhat University. The sample was 64 personnel in the Faculty of humanities and social sciences, Kanchanaburi Rajabhat University. The instrument was a 5-level rating scale questionnaire with reliability of 0.97 to collect data which were analyzed in terms of percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The finding:

1. The factors influencing the motivation in the education quality assurance of the personnel in the Faculty of Humanities and Social Sciences, Kanchanaburi Rajabhat University were found at high level overall. Separately considered, the factors found the highest mean scores were: performing duty on education quality assurance as assigned and using fullest knowledge and ability to work ($\bar{x} = 4.20$).

2. The supportive factors influencing the motivation in the education quality assurance of the personnel in the Faculty of Humanities and Social Sciences, Kanchanaburi Rajabhat University were found at moderate level. Separately considered, the factor found the highest mean scores was: duty on the education quality assurance affecting work and daily life ($\bar{x} = 4.02$).

3. The motivation and supportive factors positively correlated with the participation in the education quality assurance significantly at 0.01 and 0.05.

There were three factors at significant level 0.01: (1) The education quality assurance was important to the faculty and the academic programs. It partly resulted in enhancing quality of the instructors on creating more academic works and publicizing them more as well. (2) The knowledge and understanding about the education quality assurance competency was regularly developed. (3) The education quality assurance should be part of the duty performing assessment criteria.

There were four factors at significant level 0.05 (1) The education quality assurance partly helped the faculty and the academic programs achieve the goals as needed in the mission and be recognized as the higher education institution of standard and quality to reach the international benchmark. (2) The education quality assurance performance was placed importance, cooperated and facilitated well. (3) The policies, strategies and action plans on the education quality assurance at both academic programs and the faculty levels appeared clear-cut. (4) The education quality assurance performance was carried out as assigned with full attempt and competency.

Keywords: motivation, participation, the quality assurance

บทนำ

การศึกษาจัดว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง และวัฒนธรรมการทำให้บุคคลในชาติมีคุณภาพ มีศักยภาพเพื่อเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศนั้น ต้องอาศัยกระบวนการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาช่วยสร้างความรู้ความคิดทักษะเจตคติให้คนไทยรู้จักตนเองรู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนอาศัยแล้วนำความรู้ความเข้าใจมาใช้แก้ปัญหา รวมทั้งสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมได้ดีขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษากเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศจากการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ. ศ. 2545 (การตี อนันต์นารี, 2552, หน้า 321) ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบ

การประกันคุณภาพภายนอก โดยเฉพาะในหมวดที่ 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตราที่ 47 ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานทุกระดับ ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก มาตราที่ 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพของสถานศึกษา จึงเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพราะเป็นระบบที่มุ่งเน้นให้สถานศึกษาพัฒนาไปสู่คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด และสังคมต้องการ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 ก, หน้า 2) ดังที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ได้ให้ความสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษา และได้ดำเนินงานประกันคุณภาพศึกษามาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของมหาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการตามที่กำหนดไว้ในระบบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 มาตรฐานการศึกษา เป้าหมาย/ปรัชญา/ธรรมนูญสถานศึกษากำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานที่ชัดเจน พร้อมทั้งติดตามประเมินผลการดำเนินงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ในทุกขั้นตอน โดยประสานงานและการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้แก่ บุคคลในสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง บุคลากรของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ที่สนับสนุนการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการจัดการศึกษา การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ได้ดำเนินการพัฒนาการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีอย่างต่อเนื่อง โดยนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงคุณภาพการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดผลสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ ซึ่งนอกจากระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานในการประกันคุณภาพการศึกษาแล้ว การมีส่วนร่วมของบุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

นอกจากอาจารย์ผู้สอนแล้ว บุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษาไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันก็คือ บุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ได้สำเร็จ ซึ่งประการสำคัญที่ผู้บริหารจะละเลยเสียไม่ได้ ก็คือ การจะต้องรู้จักวิธีการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะในโลกยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรต่าง ๆ ได้หันมาสนใจและตระหนักถึงการจัดการมนุษย์ (human management) เพราะมนุษย์คือพลังขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุดที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ แต่การที่จะทำให้นมนุษย์เป็นพลังขับเคลื่อนที่มีคุณภาพได้นั้น เป็นเรื่องที่ยากต่อการบริหาร

จัดการ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารว่าจะใช้เทคนิควิธีในการบริหารจัดการมนุษย์ได้อย่างไร จึงจะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นไป

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร มีผลต่อความสำเร็จของงานและองค์กร องค์กรใดก็ตามหากบุคคลไม่มีแรงจูงใจในการทำงานก็จะเป็นมูลเหตุที่ทำให้ผลการปฏิบัติงานต่ำ ประสิทธิภาพและคุณภาพของงานลดลง มีการขาดงาน หรืออาจจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา นอกจากนั้น ความพึงพอใจในการทำงานยังเป็นเครื่องหมายที่แสดงให้เห็นถึงการบริหารงานที่ดีและมีประสิทธิภาพอีกด้วย ดังนั้นผู้บริหารจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของแรงจูงใจที่จะสร้างความพึงพอใจในการทำงานให้เกิดกับบุคคลในองค์กร โดยเฉพาะโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่มีภารกิจสำคัญด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษา สิ่งที่โรงเรียนทุกโรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องการก็คือ การพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2), 2545)

ดังนั้นองค์กรจะบรรลุถึงความสำเร็จตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจ ของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรนั้น ๆ การให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการทำงานอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถได้นั้นจะบังเกิดได้ก็ต่อเมื่อผู้บริหารเข้าใจถึงความต้องการของมนุษย์และสามารถเลือกใช้วิธีการจูงใจในการกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดกำลังใจและมีแรงขับเคลื่อนในการทำงาน

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของของคณะในบางองค์ประกอบ จึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบการวิจัย

ทฤษฎีแรงจูงใจของเฟรดเดอริค เฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg's dual factor theory) กล่าวว่า มีปัจจัยอยู่ 2 ประการ ที่เป็นแรงจูงใจทำให้คนอยากทำงาน คือ ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยกระตุ้น (Motivator factors) และปัจจัยค้ำจุน หรือปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene factors)

ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยกระตุ้น (Motivator factors) เป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจในการทำงาน มีอยู่ 5 ประการ คือ

1. ความสำเร็จของงาน หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นและประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

2. การยกย่องนับถือหรือการยอมรับ คือการที่บุคคลได้รับการยอมรับนับถือ ทั้งจากกลุ่มเพื่อน ผู้บังคับบัญชา หรือจากบุคคลอื่นทั่ว ๆ ไป

3. ลักษณะของงาน หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีของบุคคลที่มีต่อลักษณะของงาน

4. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบอย่างเต็มที่

5. ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน การที่ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยกระตุ้น ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ก็เนื่องจากว่า ความชื่นชมยินดีในผลงาน และความสามารถของตน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้นผู้บริหารควรใช้ปัจจัยทั้ง 5 ประการข้างต้นต่อผู้ปฏิบัติงาน จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และจูงใจให้คนตั้งใจทำงานจนสุดความสามารถ

ปัจจัยค่าจูน หรือปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงานและเป็นปัจจัยที่จะสามารถป้องกันการเกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน ได้แก่

1. นโยบายและการบริหารงาน คือการจัดการและการบริหารองค์กร

2. เงินเดือน หรือค่าจ้างแรงงาน หมายถึงความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจในเงินเดือนหรือค่าจ้างแรงงาน หรืออัตราการเพิ่มเงินเดือน

3. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา หมายถึง การติดต่อพบปะพูดคุยแต่มีได้หมายถึงการยอมรับนับถือ

4. ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา หมายถึง การติดต่อกับผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

5. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน คือ การติดต่อพบปะพูดคุยระหว่างเพื่อนร่วมงานในองค์กร

6. สภาพภาพในการทำงาน หมายถึง สภาพทางกายภาพที่เอื้อต่อความสุขในการทำงาน

7. วิธีการปกครองบังคับบัญชา หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการดำเนินงาน หรือความยุติธรรมในการบริหารงาน

8. ความมั่นคงในการทำงาน คือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงของงานความมั่นคงขององค์กร

9. สถานะของอาชีพ หมายถึง ลักษณะของงาน หรือลักษณะที่เป็นองค์ประกอบทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกต่องาน เช่น การมีรถประจำตำแหน่ง เป็นต้น

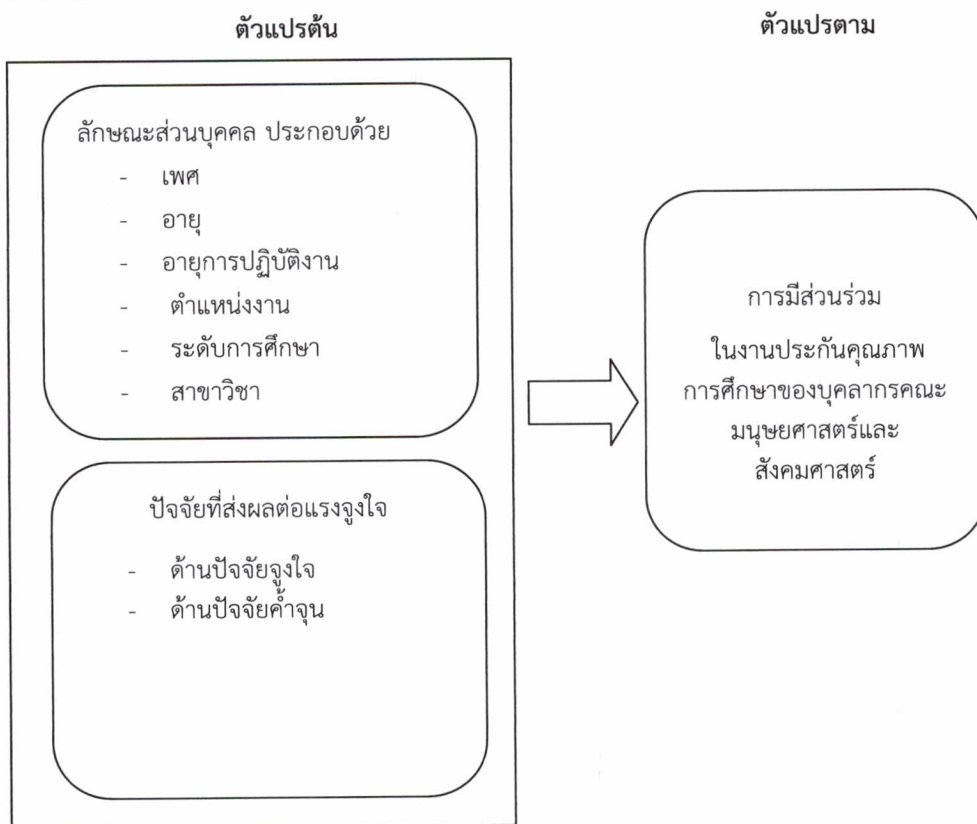
สิ่งที่กล่าวมาทั้ง 9 ประการข้างต้น ไม่ใช่สิ่งจูงใจให้คนทำงาน หรือไม่มีคุณค่าในด้านการจูงใจคน แต่มันเป็นปัจจัยที่มีส่วนสร้างความพอใจแก่บุคคลที่ทำงาน หรือการป้องกันมิให้เกิดความไม่พึงพอใจในงานมีส่วนทำให้การทำงานสุขสบายมากขึ้น ถือได้ว่าเป็นเพียงมาตรการหนึ่งในการสนองความต้องการของคน ไม่ใช่สิ่งที่จะก่อให้เกิดแรงจูงใจให้บุคคลทำงาน ถ้าหากว่าภาวะแวดล้อมที่ได้จัดไว้ดีเพียงพอแล้ว ก็เป็นการสนองความต้องการของคนในการทำงานเท่านั้น

โดยสรุป คือ แรงจูงใจ คือ แรงผลักดันที่เกิดจากความต้องการมากระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม เพื่อไปยังจุดหมายปลายทางหรือเป้าหมาย แรงจูงใจ มีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เป็นพลังงานที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม
2. เป็นตัวกำหนดทิศทางและเป้าหมายของพฤติกรรม
3. เป็นตัวกำหนดระดับของความพยายามในการแสดงพฤติกรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษา 2 ด้าน คือ 1) ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยกระตุ้น และ 2) ปัจจัยค้ำจุน หรือปัจจัยสุขอนามัยและการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

บุคลากรที่สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ได้แก่ คณบดี รองคณบดี อาจารย์ข้าราชการ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนการสอน (ไม่รวมอาจารย์ชาวต่างประเทศ) โดยทำการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษา ในช่วงเดือน มกราคม – กันยายน 2558

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยจิตใจและปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
2. ปัจจัยจิตใจและปัจจัยค้ำจุนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ทำการเก็บข้อมูลจากที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ การใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามจำนวน 64 ชุด ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรคือ บุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ด้วยตนเอง และได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด 100%

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้วิเคราะห์หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของบราซ (Cronbach's alpha coefficient) หรือสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.896

2. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจิตใจและการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ด้วยสถิติสำหรับการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างปัจจัยจิตใจและปัจจัยค้ำจุนในการประกันคุณภาพการศึกษา เส้นตรงร่วมเชิงพหุ (Multicollinearity) และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey method) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ปรากฏผลการวิเคราะห์การวิจัย ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล

- เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 59.4 เพศชาย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 40.6
- อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 60.9 ช่วงอายุ 41-50 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 และช่วงอายุ 26- 30 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6
- อายุการปฏิบัติงาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุการปฏิบัติงาน 2-6 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 35.9 อายุการปฏิบัติงาน 7-11 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4 อายุการปฏิบัติงาน 17 ปีขึ้นไป จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4 อายุการปฏิบัติงาน 12-16 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1 อายุการปฏิบัติงานต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1
- ตำแหน่ง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งพนักงานสายสอน จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 64.1 ข้าราชการ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4 พนักงานสายสนับสนุน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5
- ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 81.3 ปริญญาเอก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 ปริญญาตรี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4
- สาขาวิชา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสาขาวิชาอังกฤษธุรกิจ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 17.2 สาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 สาขาวิชาดนตรี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 สำนักงานคณบดี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 สาขาวิชาพัฒนาชุมชน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 10.9 สาขาวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 สาขาวิชานิติศาสตร์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 สาขาวิชาภาษาจีน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 สาขาวิชาสังคมศาสตร์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในงานประกันคุณภาพ การศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีด้านปัจจัยจูงใจ จำแนกเป็นรายชื่อ

ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ในงานประกันคุณภาพการศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง(N=64)		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
ด้านปัจจัยจูงใจ			
1. การประกันคุณภาพการศึกษามีส่วนช่วยให้สาขา/คณะ บรรลุวัตถุประสงค์ตามภารกิจในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มี คุณภาพและมาตรฐาน ยกกระดับคุณภาพการศึกษาให้มี มาตรฐานสากล	3.89	0.80	มาก
2. การประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญต่อคณะ และสาขาวิชา มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการยกระดับคุณภาพ คณาจารย์ด้านการจัดทำผลงานวิชาการและเผยแพร่ผลงาน เพิ่มขึ้น	4.00	0.84	มาก
3. คณะควรให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือพร้อม อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานประกันคุณภาพ การศึกษาเป็นอย่างดี	4.00	0.71	มาก
4. นโยบาย กลยุทธ์ และแผนการดำเนินงานการประกัน คุณภาพทั้งในระดับสาขาวิชา/คณะมีความชัดเจน	3.72	0.77	มาก
5. การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รับ มอบหมาย ท่านได้ใช้ความรู้ความสามารถของท่านในการ ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่	4.20	0.84	มาก
6. คณะควรมีการพัฒนาสร้างความรู้ ความเข้าใจและ พัฒนาความสามารถด้านการประกันคุณภาพการศึกษาอย่าง สม่าเสมอ	3.98	0.79	มาก
7. การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาควรเป็นส่วน หนึ่งของเกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติราชการ	3.97	0.80	มาก
รวม	3.97	0.58	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในงานประกันคุณภาพการศึกษา ด้านปัจจัยจูงใจของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 3.97) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านปัจจัยจูงใจ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับ ความคิดเห็นมากที่สุด คือ การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย ท่านได้ใช้ความรู้

ความสามารถของท่านในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ (ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 4.20) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ นโยบาย กลยุทธ์ และแผนการดำเนินงานการประกันคุณภาพทั้งในระดับสาขาวิชา/คณะมีความชัดเจน (ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 3.72)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีด้านปัจจัยค้ำจุน จำแนกเป็นรายชื่อ

ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ในงานประกันคุณภาพการศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง(N=64)		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
ด้านปัจจัยค้ำจุน			
1. การจัดสรรงบประมาณ ทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเพียงพอทั้งในระดับสาขาวิชาและคณะ	3.33	1.17	ปานกลาง
2. การให้รางวัลพิเศษ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่สาขาที่มีผลการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง	2.56	1.36	น้อย
3. สภาพแวดล้อม อาทิ สถานที่ บรรยากาศมีความเหมาะสมแก่การปฏิบัติงาน	3.23	0.99	ปานกลาง
4. การสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาของคณะ	2.98	1.06	ปานกลาง
5. คณะมีการส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือและให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ และช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	3.64	0.80	มาก
6. คณะมีแนวปฏิบัติในการมอบหมายงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากร	3.47	0.96	มาก
7. การถ่ายทอดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานจากผู้บริหารอย่างทั่วถึงทั้งองค์กร	3.53	0.73	มาก
8. การปฏิบัติงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาส่งผลกระทบต่อการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน	4.02	1.16	มาก
รวม	3.35	0.75	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในงานประกันคุณภาพการศึกษา ด้านปัจจัยค้ำจุนของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 3.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านปัจจัยค้ำจุน ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ การปฏิบัติงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 4.02) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น น้อยที่สุด คือ มีการให้รางวัลพิเศษ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่สาขาที่มีผลการประกันคุณภาพการศึกษา ในระดับที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 2.56)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยจูงใจที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วม ในงานประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏกาญจนบุรี

ปัจจัยจูงใจ (รายชื่อ)	$\bar{x}$	S.D.	ปัจจัย 1	ปัจจัย 2	ปัจจัย 3	ปัจจัย 4	ปัจจัย 5	ปัจจัย 6	ปัจจัย 7
ปัจจัย 1	3.89	0.80	1.00	0.594**	0.251*	0.286*	0.247*	0.426**	0.469**
ปัจจัย 2	4.00	0.84		1.00	0.533**	0.298*	0.453**	0.483**	0.382**
ปัจจัย 3	4.00	0.71			1.00	0.436**	0.372**	0.453**	0.364**
ปัจจัย 4	3.72	0.77				1.00	0.387**	0.625**	0.506**
ปัจจัย 5	4.20	0.84					1.00	0.798**	0.485**
ปัจจัย 6	3.98	0.79						1.00	0.582**
ปัจจัย 7	3.97	0.80							1.00

จากตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปัจจัยจูงใจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี พบว่า ปัจจัยจูงใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญ 0.01 มี 3 ปัจจัย ได้แก่ การประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญต่อคณะและสาขาวิชา มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการยกระดับคุณภาพคณาจารย์ด้านการจัดทำผลงานวิชาการและเผยแพร่ผลงานเพิ่มขึ้น คณะควรมีการพัฒนาสร้างความรู้ ความเข้าใจและพัฒนาความสามารถด้านการประกันคุณภาพการศึกษา อย่างสม่ำเสมอ การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาควรเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติราชการ และสำหรับปัจจัยจูงใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพ การศึกษา อย่างมีนัยสำคัญ 0.05 มี 4 ปัจจัย ได้แก่ การประกันคุณภาพการศึกษามีส่วนช่วยให้สาขา/คณะ บรรลุวัตถุประสงค์ตามภารกิจในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ยกกระดับคุณภาพ การศึกษาให้มีมาตรฐานสากล คณะควรให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือพร้อมอำนวยความสะดวก ในการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างดี นโยบาย กลยุทธ์ และแผนการดำเนินงานการประกัน คุณภาพ

ทั้งในระดับสาขาวิชา/คณะมีความชัดเจน การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย และท่านได้ใช้ความรู้ความสามารถของท่านในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยค้ำจุนที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

ปัจจัยค้ำจุน (รายชื่อ)	$\bar{x}$	S.D.	ปัจจัย 1	ปัจจัย 2	ปัจจัย 3	ปัจจัย 4	ปัจจัย 5	ปัจจัย 6	ปัจจัย 7	ปัจจัย 8
ปัจจัย1	3.33	1.17	1.00	0.292*	0.606*	0.529**	0.398**	0.384**	0.571**	0.335**
ปัจจัย2	2.56	1.36		1.00	0.516**	0.867**	0.698**	0.807**	0.556**	-0.197
ปัจจัย3	3.23	0.99			1.00	0.685**	0.707**	0.720**	0.701**	0.204
ปัจจัย4	2.98	1.06				1.0	0.737**	0.818**	0.663**	-0.038
ปัจจัย5	3.64	0.80					1.00	0.757**	0.651**	0.057
ปัจจัย6	3.47	0.96						1.00	0.701**	-0.149
ปัจจัย7	3.53	0.73							1.00	0.158
ปัจจัย8	4.02	1.16								1.00

จากตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปัจจัยค้ำจุนส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี พบว่า ปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญ 0.01 มี 6 ปัจจัย ได้แก่ สภาพแวดล้อม อาทิ สถานที่ บรรยากาศมีความเหมาะสมแก่การปฏิบัติงาน การสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาของคณะ คณะมีการส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือและให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ และช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรค ในการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา คณะมีแนวปฏิบัติในการมอบหมายงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากร ถ่ายทอดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานจากผู้บริหารอย่างทั่วถึงทั้งองค์กร การปฏิบัติงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาส่งผลกระทบต่อการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน และสำหรับปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญ 0.05 มี 2 ปัจจัย ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณ ทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านประกันคุณภาพการศึกษา อย่างเพียงพอทั้งในระดับสาขาวิชาและคณะ และมีการให้รางวัลพิเศษ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่สาขาที่มีผลการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise ในการพยากรณ์ปัจจัยจิตใจที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

ปัจจัยจิตใจ	B	SE	Beta	t	sig
(Constant)	1.744	0.512		3.406	0.001*
- การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย ท่านได้ใช้ความรู้ความสามารถของท่านในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่	0.474	0.119	0.450	3.970	0.000*

$R = 0.450$ $R^2 = 0.203$ $F = 15.756^*$ $sig \leq 0.05$

จากตารางที่ 5 การศึกษาปัจจัยจิตใจที่สามารถร่วมกันทำนายการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย ท่านได้ใช้ความรู้ความสามารถของท่านในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ (ปัจจัยจิตใจ 5 $\beta = 0.474$) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวตามสามารถร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละ 0.20

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise ในการพยากรณ์ปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

ปัจจัยค้ำจุน	B	SE	Beta	t	sig
(Constant)	1.762	0.308		5.717	0.000*
- การปฏิบัติงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาส่งผลกระทบต่อการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน	0.492	0.074	0.646	6.668	0.000*

$R = 0.646$ $R^2 = 0.418$ $F = 44.460^*$ $sig \leq 0.05$

จากตารางที่ 6 การศึกษาปัจจัยจิตใจที่สามารถร่วมกันทำนายการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า การปฏิบัติงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาส่งผลกระทบต่อการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน (ปัจจัยค้ำจุน 8 $\beta = 0.492$) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวตามสามารถร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละ 41.8

สรุปผลการวิจัย

ผลการจากการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. จากข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ บุคลากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 59.4 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 60.9 มีอายุการปฏิบัติงาน 2-6 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 35.9 สถานภาพการทำงานตำแหน่งพนักงานสายสอน จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 64.1 ระดับการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 81.3

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านปัจจัยจูงใจและด้านปัจจัยค้ำจุน กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันน้อย ($S.D. = 0.60$) มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันหรือใกล้เคียงกันหรือเหมือนกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านปัจจัยจูงใจ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ (ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 4.20) สำหรับด้านปัจจัยค้ำจุน ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ การปฏิบัติงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาส่งผลกระทบต่อการทำงาน และการดำเนินชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 4.20)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี” คณะผู้วิจัย อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามผลลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาพบว่าลักษณะส่วนบุคคล อันเพศ อายุ อายุงาน ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และสาขาวิชา โดยภาพรวม ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ซึ่งผลการทดสอบสมมติฐานสอดคล้องกับ Reeder (1973 อ้างใน โกวิท พวงงาม, 2553) อธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเชื่อว่าปัจจัยภายนอกไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจ แต่บุคคลจะแปลงปัจจัยนั้นไปสู่รูปแบบความเชื่อและความไม่เชื่อ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำ

2. จากระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยจูงใจ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านปัจจัยจูงใจ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย ท่านได้ใช้ความรู้ความสามารถของท่านในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ซึ่งผลการทดสอบสมมติฐานสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจเฟรดเดอริก เฮอร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg) กล่าวว่า คนหรือผู้ปฏิบัติงานจะปฏิบัติงานได้ผลดีมีประสิทธิภาพได้นั้นย่อมขึ้นกับความพอใจของผู้ปฏิบัติงาน เพราะความพึงพอใจในงานจะช่วยเพิ่มความสนใจในงานและเพิ่มความกระตือรือร้นในการทำงานมากขึ้น ย่อมทำให้ผลผลิตสูงขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากเกิดความไม่พอใจในงานแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลเสียทำให้คนไม่สนใจ ไม่กระตือรือร้น ผลผลิตก็ตกต่ำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ผวีพร โทวนิช, 2554) พบว่า

ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในมีผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในคณะให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3. จากระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยค้ำจุน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านปัจจัยค้ำจุน ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ การปฏิบัติงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งผลการทดสอบสมมุติฐาน สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจเฟรดเดอริก เฮอร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg) กล่าวว่าปัจจัยค้ำจุนเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงานและเป็นปัจจัยที่จะสามารถป้องกันการเกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยคือทำให้ทราบว่า ในการที่จะให้บุคคลได้เข้าร่วมมามีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษานั้น ควรจะต้องดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยค้ำจุนในด้านใดจึงจะเหมาะสมกับสังคมและบริบทของบุคลากร ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยจูงใจอย่างละเอียดและตรงประเด็นเพื่อส่งผลให้มีการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ที่นำไปสู่ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาควรที่ได้รับมอบหมาย รับผิดชอบงานใหม่ ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบอย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

- จำรัส นองมาก. (2546). **ปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.
- ตวีพร โดวนิช, นัสทยา ชุ่มบุญชู และจิราภรณ์ บัวพวง. (2554). **ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายในคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี**. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2), 2545.
- เรณู วงศ์วัฒนา. (2543). **ความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยพายัพ**.
- วิรัช นิลอ่างทอง. (2544). **ปัจจัยที่สนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันราชภัฏ เชียงราย**.
- กวี ครองแก้ว. (2546). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันราชภัฏภาคเหนือ**.
- ทิพย์สุดา ศิลปะ. (2550). **ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.

สาโรจน์ เฝ่างสกุล. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการปฏิบัติงานด้านการ
ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กาญจนบุรี.

การอนุวัติการสนธิสัญญาให้เป็นกฎหมายภายในของไทย : กรณีศึกษาสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน*

The Implementation the Treaties to Thai Law : Case Study Extradition Treaties.

ทรงวุฒิ สารสาริน**

บทคัดย่อ

การอนุวัติการกฎหมายคือการรับกฎหมายระหว่างประเทศให้เป็นกฎหมายภายใน บทความนี้มุ่งศึกษาในสามประเด็นหลักได้แก่ ประเด็นแรกคือการให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน ประเด็นต่อมาคือการอนุวัติการสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประเด็นสุดท้ายคือการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและทางปฏิบัติในการอนุวัติการกฎหมายระหว่างประเทศของไทยโดยพิจารณาจากสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน

คำสำคัญ : การอนุวัติการสนธิสัญญา, สัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน

Abstract

The legal implementation means an adoption of international laws into domestic laws. This article has three objectives. First, it aims to give knowledge on extradition and extradition treaties. Second, the implementation of extradition treaties should abide by the Constitution of Thai Kingdom. Lastly, it aims to identify knowledge on formats and practices in implementing international laws into Thai laws with particular emphasis on extradition treaties.

Keywords : The Implementation the treaties, Extradition Treaties.

บทนำ

เมื่อโลกเข้าสู่ยุครัฐสมัยใหม่ประเทศหรือรัฐทุกรัฐมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง แต่ละรัฐย่อมใช้อำนาจอธิปไตยของตนเป็นไปตามหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศที่พึงจะมีโดยมักใช้อำนาจอธิปไตยผ่านสองหลักสำคัญอันได้แก่ การใช้อำนาจอธิปไตยเป็นไปตามหลักสัญชาติหรือตัวบุคคล และการใช้อำนาจอธิปไตยเป็นไปตามหลักดินแดน ซึ่งโดยปกติก็มักไม่มีปัญหาในการบังคับใช้ทั้งสองหลักเกณฑ์นี้ หากเป็นกรณีที่จะต้องบังคับใช้กฎหมายกับคนชาติของรัฐนั่นเองในการกระทำที่เกิดขึ้นบนดินแดนของรัฐนั่นเอง

การส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition) เป็นกระบวนการการนำตัวผู้กระทำความผิดที่ได้กระทำความผิดในรัฐหนึ่งแต่ได้หลบหนีออกไปอาศัยอยู่ในรัฐอื่นเพื่อให้พ้นจากการจับกุมเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม รัฐที่เกิดการกระทำความผิดเกิดขึ้นนั้นไม่อาจก้าวล่วงเข้าไปจับกุมผู้กระทำความผิดในรัฐอื่นได้ เพียงแต่ต้องอาศัยกระบวนการให้รัฐที่ถูกร้องขอนั้นจับกุมผู้กระทำความผิดแล้วส่งตัวกลับมายังรัฐไทย เช่น กรณีที่ประเทศไทยจะขอให้ประเทศเยอรมันส่งตัวอดีตพระพรหมเมธี ผู้ต้องหาในความผิดเกี่ยวกับเงินทอนวัดเพื่อนำกลับมาดำเนินคดีในประเทศไทย ทั้งนี้เมื่ออดีต

¹ เมธีถือโพเทเหนือกว่าไทย-เยอรมัน ไร้สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน แกมยังเป็นรัฐบาลรัฐประหาร จากเว็บไซต์ <https://www.thaipost.net/main/detail/10743> สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2561

พระพรหมเมธีได้เดินทางออกนอกราชอาณาจักรไทยแล้วประเทศไทยย่อมไม่มีอำนาจในการจับกุมคุมขังได้ ทำได้เพียงแต่ร้องขอไปยังประเทศเยอรมันเพื่อให้ส่งตัวกลับมาดำเนินคดีในประเทศไทยในฐานะของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเท่านั้น

ตัวอย่างเช่น กรณีที่ประเทศไทยเคยร้องขอให้ส่งนายราเชส ลักเสนา² ผู้ต้องหาคดีเกี่ยวกับความผิดฐานลักขโมยทรัพย์ของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด (มหาชน) ที่พำนักอยู่ในประเทศแคนาดาเพื่อกลับมาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินในประเทศไทยในฐานะผู้ร้ายข้ามแดน “การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจึงมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งกล่าวคือการฟ้องร้องหรือการรับโทษตามคำพิพากษา คำว่า “ฟ้องร้อง” น่าจะมีได้หมายความว่าความจำกัดเฉพาะการขอตัวผู้ต้องหาเพื่อให้พนักงานอัยการฟ้องต่อศาลเท่านั้น แม้ศาลจะได้รับคำฟ้องแล้ว เช่น กรณีจำเลยหลบหนีในระหว่างการพิจารณาตัดสินของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา เป็นต้น การขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อนำตัวจำเลยมาในกรณีนี้ยังคงถือว่าเป็นการขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อการฟ้องร้องอยู่นั่นเอง เพราะการฟ้องร้องยังคงมีอยู่ตลอดเวลาที่คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด”³

กฎหมายเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของไทย

ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในสองลักษณะอันได้แก่ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551⁴ ซึ่งเป็นกฎหมายภายในของประเทศไทยที่กำหนดกฎเกณฑ์กลางทั้ง “กรณีการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนที่มีการร้องขอจากรัฐอื่นไม่ว่าจะเป็นคนสัญชาติไทยหรือเป็นคนต่างด้าวไปเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินต่างประเทศ” และ “กรณีการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากรัฐอื่นไม่ว่าจะเป็นสัญชาติไทยหรือเป็นคนต่างด้าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินในศาลไทย” ตัวอย่างเช่น มาตรา 9 พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551

“รัฐบาลไทยอาจพิจารณาส่งบุคคลข้ามแดน เพื่อการฟ้องร้องหรือรับโทษตามคำพิพากษาของศาลในความผิดทางอาญา ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจดำเนินคดีของประเทศผู้ร้องขอให้แก่ประเทศนั้น ๆ ตามคำร้องขอได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) กรณีเป็นความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ และไม่เข้าลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายไทยหรือมิใช่ความผิดที่มีลักษณะทางการเมืองหรือเป็นความผิดทางทหาร

(2) กรณีที่มีได้มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน เมื่อประเทศผู้ร้องขอได้แสดงโดยชัดแจ้งว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ประเทศไทยในทำนองเดียวกันเมื่อประเทศไทยร้องขอ

ความผิดที่มีลักษณะทางการเมืองตามวรรคหนึ่ง (1) ไม่หมายความรวมถึงความผิด ดังต่อไปนี้

(1) การปลงพระชนม์ ประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือเสรีภาพของพระมหากษัตริย์ พระราชินีหรือรัชทายาท

(2) การฆ่า ประทุษร้ายต่อร่างกายหรือเสรีภาพของประมุขแห่งรัฐ ผู้นำรัฐบาล หรือสมาชิกโดยตรงในครอบครัวของบุคคลนั้น

(3) การกระทำความผิดที่ไม่ถือว่าเป็นความผิดทางการเมืองเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี

ความผิดทางทหาร หมายความว่า ความผิดอาญาทางทหารโดยเฉพาะและมีใช้ความผิดตามกฎหมายอาญาทั่วไป”

แต่ในมาตรา 9 นั้นเป็นกรณีทั่วไปในการขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยเฉพาะกรณีที่ประเทศไทยอยู่ในฐานะประเทศผู้ร้องขอให้ประเทศผู้รับคำร้องขอส่งตัวผู้กระทำความผิดมายังประเทศไทย หรือกรณีที่จะส่งคนที่ไม่ใช่

² ส่งราเชสกลับไทย จากเว็บไซต์ <https://www.thairath.co.th/content/43249> สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2561

³ ต่อศักดิ์ บูรณะเรืองโรจน์. (2555). คำอธิบายพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 หลักกฎหมาย และทางปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 29

⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 32 ก หน้า 36 วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2551

สัญชาติไทยไปยังประเทศผู้ร้องขอ แต่หากเป็นกรณีที่จะต้องส่งคนสัญชาติไทยหรือคนชาติตามคำร้องขอของประเทศผู้ร้องขอจะต้องเป็นไปตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551

“การดำเนินการตามคำร้องขอให้ส่งบุคคลสัญชาติไทยเป็นผู้ร้ายข้ามแดนอาจจะทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1. เมื่อมีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศผู้ร้องขอกำหนดไว้
2. บุคคลนั้นยินยอมให้ส่งข้ามแดน หรือ
3. เป็นการส่งผู้ร้ายข้ามแดนภายใต้เงื่อนไขต่างตอบแทนที่ประเทศไทยทำกับประเทศผู้ร้องขอ”

สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน จากมาตรา 9 วรรคแรก (2) และมาตรา 12 (1) พบว่ามีกรกล่าวถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอีกประเภทหนึ่งคือ สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนอันเป็นกฎหมายระหว่างประเทศแบบสนธิสัญญาทวิภาคี ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศต่าง ๆ 13 ประเทศ อันได้แก่ 1) ประเทศสหรัฐอเมริกา 2) สหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์เหนือ 3) ราชอาณาจักรเบลเยียม 4) สาธารณรัฐอินเดีย 5) สาธารณรัฐประชาชนจีน 6) สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) 7) สาธารณรัฐอินโดนีเซีย 8) สหพันธรัฐมาเลเซีย 9) สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ 10) ราชอาณาจักรกัมพูชา 11) สาธารณรัฐพิจี 12) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 13) สาธารณรัฐประชาชนบังคลาเทศ ซึ่งหมายความว่าหากเป็นกรณีทั้งที่ประเทศไทยขอให้ทั้ง 13 ประเทศนี้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนมายังประเทศไทย หรือ 1 ใน 13 ประเทศนี้ขอให้ไทยส่งทั้งคนไทยหรือคนต่างด้าวที่พำนักในประเทศไทยส่งผู้ร้ายข้ามแดนไปยัง 13 ประเทศนั้น ย่อมดำเนินการไปตามสนธิสัญญาที่ได้กระทำต่อกัน

การอนุวัติการสนธิสัญญาของไทยกับรัฐธรรมนุญ

ในการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศนั้นแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ได้แก่ประเทศที่ใช้ทฤษฎีระบบ “เอกนิยม (Monism Theory) ซึ่งเห็นว่าในสังคมโลกมีระบบกฎหมายเดียว ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในจึงมีลักษณะความสัมพันธ์แบบลำดับศักดิ์”⁶ และประเทศที่ใช้ทฤษฎีระบบ “ทวินิยม (Dualism Theory) เช่น Anzilotti และ Triepel เห็นว่าระบบกฎหมายทั้งสองแตกต่างกันและแยกออกจากกัน เนื่องจากมีจุดกำเนิดที่ต่างกันกล่าวคือกฎหมายระหว่างประเทศเกิดจากหลัก Pacta sunt servanda ในขณะที่กฎหมายภายในต้องขึ้นอยู่กับกฎหมายสูงสุดคือรัฐธรรมนูญ ดังนั้นหากต้องการให้กฎหมายระหว่างประเทศเข้ามามีบทบาทในระบบกฎหมายภายในก็จำเป็นต้องผ่านกระบวนการแปลงรูปเสียก่อน”⁷ ประเทศไทยเป็นรัฐที่ใช้ระบบทวินิยมซึ่งไม่สามารถนำกฎหมายระหว่างประเทศโดยเฉพาะในกลุ่มสนธิสัญญามาบังคับใช้เป็นกฎหมายภายในได้โดยตรง

ดังนั้นในการแปลง (Transformation) หรือการยอมรับ (Adoption) กฎหมายระหว่างประเทศจะต้องมีการอนุวัติการ (Implementation) คือ การทำให้กฎหมายระหว่างประเทศกลายเป็นกฎหมายภายในเพื่อบังคับใช้ได้ ดังนั้นเมื่อประเทศไทยไปลงนามในสนธิสัญญาใดก็ตาม ในส่วนของการกำหนดให้ต้องมีการอนุวัติการกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มกฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือสนธิสัญญานั้นประเทศได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยปรากฏในมาตรา 178 วรรคหนึ่งและวรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย⁸

“พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพสัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

⁵ ข้อมูลสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย จากเว็บไซต์ <http://thaitreatydatabase.mfa.go.th/tlsearch> สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2561

⁶ จตุรงค์ ถิระวัฒน์. (2555). กฎหมายระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 66

⁷ จตุรงค์ ถิระวัฒน์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 5, หน้า 66

⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 วันที่ 6 เมษายน 2560

หนังสือสัญญาใดมีเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา และหนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้ รัฐสภาต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง หากรัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบ”⁹

มาตรา 178 วรรคสอง “หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา” ก็คือการอนุวัติการกฎหมายระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็น สนธิสัญญา อนุสัญญาหรือสัญญาระหว่างประเทศอื่น ๆ ให้กลายเป็นกฎหมายภายในโดยดำเนินการเปลี่ยนให้เป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายภายในเสียก่อนจึงจะสามารถนำสนธิสัญญานั้นมาปรับใช้เป็นกฎหมายภายในรัฐ

รูปแบบและลักษณะการอนุวัติการสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน

การอนุวัติการกฎหมายนั้นจะพบในสามลักษณะอันได้แก่ การสร้างกฎหมายภายในฉบับใหม่ทั้งฉบับเพื่อรองรับสนธิสัญญานั้น หากมีกฎหมายภายในรองรับเนื้อหาของสนธิสัญญานั้นอยู่แล้วแต่ยังไม่สอดคล้องกับสนธิสัญญาก็แก้ไขเฉพาะส่วนให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา หรือในกรณีสุดท้ายคือเมื่อมีบทกฎหมายภายในซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกับสนธิสัญญาอยู่แล้วก็ไม่จำเป็นต้องทำประการใดอีก

ซึ่งลักษณะของการอนุวัติการสนธิสัญญาให้กลายเป็นกฎหมายภายในของประเทศไทยนั้น ใช้วิธีการตราออกมาเป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติซึ่งสอดคล้องกับหลักการมาตรา 178 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย “หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้เป็นไปตามสัญญานี้เป็นกรณีของหนังสือสัญญาที่จะต้องมีการอนุวัติการ (implementation) โดยการออกพระราชบัญญัติโดยรัฐสภาอีกครั้งหนึ่ง”¹⁰ เนื่องจากสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นสนธิสัญญาทวิภาคีที่ประเทศไทยมีลักษณะทำการต่างตอบแทนระหว่างรัฐภาคีเท่านั้น ไม่ได้มีลักษณะเป็นกฎหมายที่ทั่วไปที่สามารถบังคับใช้ได้กับทุกรัฐ เช่นนี้จึงจะต้องตราออกมาเป็นพระราชบัญญัติเฉพาะกรณีเพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามสนธิสัญญานั้น จึงต้องตราออกมาในกฎหมายลำดับชั้นพระราชบัญญัติ

ประเทศไทยมีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับ 13 ประเทศ แต่การอนุวัติการสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนในการจัดทำให้อยู่ในรูปของกฎหมายภายในเพียง 8 สนธิสัญญาเท่านั้นอันได้แก่

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐอินโดนีเซีย พ.ศ. 2522¹¹
2. พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ พ.ศ. 2527¹²
3. พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2533¹³
4. พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2541¹⁴

⁹ ในทุกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีมาตราที่เกี่ยวข้องกับการทำสนธิสัญญา การอนุวัติการกฎหมายระหว่างประเทศเป็นพระราชบัญญัติโดยปรากฏในมาตรา 190 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550 และในมาตรา 224 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 แต่ในสาระสำคัญเกี่ยวกับ “หนังสือหรือสนธิสัญญาที่จะต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ” ไม่มีความแตกต่างกัน

¹⁰ จุมพต สายสุนทร. (2552). กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 153

¹¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 53 ฉบับพิเศษ หน้า 1 วันที่ 15 เมษายน 2522

¹² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 101 ตอนที่ 114 ฉบับพิเศษ หน้า 1 วันที่ 30 สิงหาคม 2527

¹³ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 31 ฉบับพิเศษ หน้า 1 วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2534

¹⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115 ตอนที่ 94 ก หน้า 1 วันที่ 14 ธันวาคม 2541

5. พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา พ.ศ. 2543¹⁵
6. พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี พ.ศ. 2543¹⁶
7. พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ พ.ศ. 2543¹⁷
8. พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2543¹⁸

โดยในทุกพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะมีลักษณะคล้ายกันโดยแบ่งออกเป็น 4 มาตรา ได้แก่ มาตรา 1 เป็นมาตราที่กำหนดชื่อพระราชบัญญัติ มาตรา 2 เป็นมาตราที่กำหนดการมีผลของพระราชบัญญัติโดยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ปกติกล่าวคือการประกาศกฎหมายในราชกิจจานุเบกษา มาตรา 3 กำหนดเนื้อหาของพระราชบัญญัติให้เป็นไป สนิธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นๆ มาตรา 4 กำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีผู้มีอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ มีเพียง พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2533 เท่านั้น ที่กำหนดเนื้อหา ของพระราชบัญญัติให้เป็นไปตามสนธิสัญญาในมาตรา 4 ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยเคยมีสนธิสัญญาเดิมกับสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2465 จึงต้องใช้มาตรา 3 ในการยกเลิกกฎหมายเดิมเสียก่อน¹⁹

มีข้อสงสัยเกิดในมาตรา 3 หรือมาตรา 4 ที่เป็นสาระสำคัญหลักของการอนุวัติการสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน เช่น ในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา พ.ศ. 2543²⁰ หรือในมาตรา 3 พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับ สาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2541²¹

หากพิจารณาในรูปแบบของการอนุวัติการสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนทั้ง 8 พระราชบัญญัติใช้กระบวนการวิธี เดียวกันกล่าวคือ การนำคำแปลสนธิสัญญามาต่อท้ายให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติซึ่งคล้ายกับระบบของการร่าง สนธิสัญญาซึ่งกำหนดให้ภาคผนวกของสนธิสัญญาต่างๆ (Annex) เป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญาด้วย ดังปรากฏในข้อ 31 (2) ของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969²² โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่าง

¹⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนที่ 99 ก หน้า 1 วันที่ 3 พฤศจิกายน 2543

¹⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนที่ 99 ก หน้า 7 วันที่ 3 พฤศจิกายน 2543

¹⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนที่ 99 ก หน้า 4 วันที่ 3 พฤศจิกายน 2543

¹⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนที่ 99 ก หน้า 10 วันที่ 3 พฤศจิกายน 2543

¹⁹ มาตรา 3 พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2533

“ให้ยกเลิกประกาศที่ใช้สัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกรุงสยามกับอเมริกา วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2465”

²⁰ มาตรา 3 พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา พ.ศ. 2543

“การส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา ให้เป็นไปตามสนธิสัญญาระหว่างราชอาณาจักรไทยกับ ราชอาณาจักรกัมพูชาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนท้ายพระราชบัญญัตินี้”

²¹ มาตรา 3 พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2541

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนให้เป็นไปตามสนธิสัญญาระหว่างราชอาณาจักรไทยกับ สาธารณรัฐประชาชนจีนว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนท้ายพระราชบัญญัตินี้

²² Article 31 of the Vienna Convention on the Law of Treaties of 1969

“General rule of interpretation

1. A treaty shall be interpreted in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context and in the light of its object and purpose.

2. The context for the purpose of the interpretation of a treaty shall comprise, in addition to the text, including its preamble and annexes:

(a) any agreement relating to the treaty which was made between all the parties in connection with the conclusion of the treaty;

(b) any instrument which was made by one or more parties in connection with the conclusion of the treaty and accepted by the other parties as an instrument related to the treaty”

ราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐอินโดนีเซีย พ.ศ. 2522 มาจากสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2519, พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ พ.ศ. 2527 มาจากสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2524, พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2533 มาจากสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2526, พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2541 มาจากสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2536, พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา พ.ศ. 2543 มาจากสนธิสัญญาระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2541, พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ พ.ศ. 2543 มาจากสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2541, พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2543 มาจากสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2542, พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี พ.ศ. 2543 มาจากสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2542

อย่างไรก็ตามในการอนุวัติการสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยซึ่งแม้จะมีการแปลสนธิสัญญามาเป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติก็ยังคงบรรลุหลักการสาระสำคัญของกฎหมายที่ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้อย่างชัดเจน ตัวอย่างที่ปรากฏเช่น

1. หลักความผิดที่อาจมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ (Extradition Offences) การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมักมีข้อตกลงกันว่าฐานความผิดใดบ้างที่สามารถขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ ฐานความผิดใดบ้างที่อาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กันได้²³ ซึ่งโดยปกติจะไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กันแม้ว่ามีสนธิสัญญาก็เช่น ในความผิดเกี่ยวกับการเมือง เป็นต้น

²³ ข้อ 3 สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี

“การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะไม่ได้รับการอนุมัติภายใต้สนธิสัญญานี้ในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. เมื่อภาคีที่ได้รับการร้องขอตัดสินว่า ความผิดที่ร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นเป็นความผิดทางการเมือง ความผิดทางการเมืองในที่นี้จะไม่รวมถึงความผิด ดังต่อไปนี้

(ก) การปลงชีวิตหรือการพยายามปลงชีวิตหรือการประทุษร้ายต่อร่างกายของประมุขแห่งรัฐ หรือหัวหน้ารัฐบาล หรือสมาชิกในครอบครัวของบุคคลดังกล่าว

(ข) ความผิดซึ่งภาคีสัญญามีพันธกรณีจะต้องดำเนินการให้มีเขตอำนาจศาลเกี่ยวกับความผิดนั้น หรือจะต้องให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศ ซึ่งภาคีสัญญาทั้งสองฝ่ายเป็นภาคีอยู่ด้วย และ

(ค) ความผิดเกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การก่อการร้าย หรือการลักพาตัว

2. เมื่อบุคคลที่ถูกต้องการตัวกำลังถูกดำเนินคดี หรือได้มีการพิจารณาคดีและได้รับการปล่อยตัวไป หรือได้ถูกลงโทษแล้วในดินแดนของภาคีที่ได้รับการร้องขอ ในความผิดซึ่งได้มีการร้องขอให้ส่งตัวบุคคลนั้นข้ามแดน

3. เมื่อการฟ้องคดี หรือการลงโทษ สำหรับความผิดที่ร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนต้องห้ามโดยเหตุที่บัญญัติไว้ตามกฎหมายของภาคีสัญญาแต่ละฝ่าย รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องอายุความ หรือ

4. เมื่อภาคีที่ได้รับการร้องขอมีเหตุผลหนักแน่นที่จะสันนิษฐานว่า คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนมุ่งประสงค์จะดำเนินคดี หรือลงโทษบุคคลที่ต้องการตัว โดยมีเหตุผลจากเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ หรือความเห็นทางการเมือง หรือว่าอาจมีคดีต่อสถานภาพของบุคคลนั้นโดยเหตุผลดังกล่าวแล้ว บทบัญญัติของวรรคนี้ไม่ใช้บังคับกับความผิดที่ระบุไว้ในอนุวรรค (ก) (ข) และ (ค) ของวรรค 1 แห่งข้อนี้”

2. หลักต่างตอบแทน (Reciprocity) ในสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเรื่องของการกระทำต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน เมื่อประเทศไทยทำให้รัฐคู่ภาคียอมต้องตกภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน²⁴

3. หลักความผิดที่สามารถลงโทษได้ทั้งตามกฎหมายของรัฐผู้ร้องขอและรัฐผู้รับคำขอ (Double Criminality) ซึ่งหมายความว่าฐานความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กันได้นั้นจะต้องเป็นฐานความผิดที่มีอยู่ทั้งในรัฐที่ขอให้ส่งและรัฐที่ถูกขอให้ส่ง

4. หลักการไม่ลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกัน (Double Jeopardy) เป็นกรณีทั่วไปตามกฎหมายอาญาว่าไม่อาจลงโทษซ้ำในการกระทำความผิดเพียงครั้งเดียวได้ ดังนั้นหากมีการลงโทษในฐานความผิดที่มีการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนในประเทศที่มีการร้องขอแล้วก็ไม่จำเป็นต้องส่งผู้ร้ายข้ามแดนอีก²⁶

5. หลักรัฐผู้ร้องขอจะดำเนินคดีได้เฉพาะความผิดที่ได้ระบุในคำร้องขอ (Rule of speciality) หลักนี้ว่าด้วยหากเป็นการขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนในฐานความผิดใด รัฐผู้ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะพิจารณาดำเนินคดีได้เฉพาะฐานความผิดที่ร้องขอเท่านั้น²⁷

6. หลักไม่ส่งตัวในโทษประหารชีวิต (Capital Punishment) ในกลุ่มประเทศ Common law ส่วนใหญ่มักปฏิเสธไม่ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนมายังรัฐที่ร้องขอหากเป็นกรณีที่หากส่งมาแล้วจะได้รับโทษประหารชีวิต²⁸ เหล่านี้ เป็นต้น

²⁴ ข้อ 1 สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซียว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

“ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติและเงื่อนไขตามสนธิสัญญานี้ รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ระบุว่าจะส่งตัวบุคคลทุกคน ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของภาคีฝ่ายที่ร้องขอกำลังดำเนินคดี หรือซึ่งเจ้าหน้าที่ดังกล่าวต้องการตัวเพื่อลงโทษตามคำพิพากษา ให้แก่กันและกัน”

²⁵ ข้อ 2 สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

“1. เพื่อความมุ่งประสงค์ของสนธิสัญญานี้ ความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้คือ ความผิดซึ่งลงโทษได้ตามกฎหมายของคู่ภาคี โดยโทษจำคุกหรือการกักขังในรูปแบบอื่นเป็นระยะเวลามากกว่าหนึ่งปี หรือโดยโทษที่หนักกว่า

2. ในกรณีที่คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ถูกลงโทษจำคุก หรือกักขังในรูปแบบอื่น โดยศาลของภาคีที่ร้องขอสำหรับความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ จะให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันได้ หากระยะเวลาของโทษที่จะต้องรับต่อตามคำพิพากษาเหลืออยู่อย่างน้อยหกเดือน

3. เพื่อความมุ่งประสงค์ของข้อนี้ การวินิจฉัยว่าความผิดใดเป็นความผิดตามกฎหมายของคู่ภาคี จะไม่คำนึงว่ากฎหมายของคู่ภาคีได้กำหนดให้การกระทำที่ก่อให้เกิดความผิดนั้นอยู่ในประเภทเดียวกัน หรือได้เรียกชื่อความผิดเป็นอย่างเดียวกันหรือไม่ก็ตาม

4. เมื่อให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนสำหรับความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ความผิดหนึ่งแล้ว อาจจะมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดอื่นซึ่งระบุไว้ในคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เป็นไปตามเงื่อนไขสำหรับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน แม้ว่าจะไม่เข้าเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาของโทษหรือคำสั่งกักขังที่ระบุไว้ในวรรค 1 และ 2 ของข้อนี้”

²⁶ ข้อ 5 สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

“1. จะไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ถ้าบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวได้รับการพิจารณาตัดสินและถูกพิพากษาลงโทษ หรือปล่อยตัวในรัฐที่ได้รับการร้องขอสำหรับความผิดที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว

2. การส่งผู้ร้ายข้ามแดนอาจจะถูกปฏิเสธถ้าบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวกำลังถูกหรือได้ถูกดำเนินคดีแล้วในรัฐที่ได้รับการร้องขอสำหรับความผิดที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

3. อาจจะมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐที่ได้รับการร้องขอได้ตัดสินที่จะไม่ฟ้องคดีบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวสำหรับการกระทำที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน”

²⁷ ข้อ 9 สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

“บุคคลผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนจะไม่ถูกฟ้องคดี ถูกพิพากษาลงโทษหรือถูกควบคุมหรือขังสำหรับความผิดใด ๆ ซึ่งได้กระทำก่อนการส่งตัวบุคคลนั้น นอกเหนือจากความผิดที่เป็นเหตุให้บุคคลนั้นถูกส่งข้ามแดน เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

ก) เมื่อภาคีฝ่ายที่ได้รับการร้องขอซึ่งได้ส่งตัวบุคคลนั้นยินยอมคำร้องขอให้ให้ความยินยอมจะต้องส่งให้ภาคีฝ่ายที่ได้รับการร้องขอพร้อม กับเอกสารที่ระบุไว้ในข้อ 16 ในกรณีที่ความผิดที่ขอให้ให้ความยินยอมนั้นเป็นความผิดที่จะต้องส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามบทบัญญัติของข้อ 2 แห่งสนธิสัญญานี้แล้ว จะต้องให้ความยินยอมเสมอ

ข) เมื่อบุคคลนั้นมีโอกาสจะออกจากอาณาเขตของภาคีที่ถูกส่งตัวไป แต่มิได้ออกไปภายใน ๔๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับการปล่อยตัวเด็ดขาดแล้ว หรือได้กลับเข้ามาในอาณาเขตนั้นอีกภายหลังที่ได้ออกไปแล้ว”

²⁸ ข้อ 6 สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

“ถ้าความผิดที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนถูกลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายของรัฐที่ร้องขอได้ และไม่อาจถูกลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายของรัฐที่ได้รับการร้องขอ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐที่ได้รับการร้องขออาจปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เว้นแต่

ประเทศที่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยจำนวน 5 ประเทศที่ไม่ได้มีการอนุวัติการสนธิสัญญา ส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้มีสถานะเป็นพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนอันได้แก่ สหราชอาณาจักร เบลเยียม มาเลเซีย พิจ และ อินเดีย ทั้งนี้เนื่องจากสนธิสัญญาที่ทำกับสหราชอาณาจักร พ.ศ. 2454 และเบลเยียม พ.ศ. 2480 เป็นช่วงเวลาในประเทศไทย ยังไม่มีการบังคับไว้ในรัฐธรรมนูญให้ต้องมีกรอนุวัติการสนธิสัญญาให้เป็น พระราชบัญญัติ ส่วนมาเลเซียและพิจ ขอใช้สนธิสัญญาเดิมของสหราชอาณาจักรทั้งนี้เพราะเคยเป็นอาณานิคม มาก่อน สำหรับอินเดียนั้นทำสนธิสัญญา เป็นประเทศล่าสุดจึงอยู่ในระหว่างการดำเนินการจัดทำร่างพระราชบัญญัติ

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน

มีข้อสังเกตบางประการที่เกี่ยวข้องกับสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยในประเด็นที่น่าพิจารณา ดังต่อไปนี้

1. ประการแรกประเทศไทยมีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศต่าง ๆ ถึง 13 ประเทศแต่ประเทศไทย กลับมีพระราชบัญญัติที่อนุวัติการตามสนธิสัญญาเพียง 8 พระราชบัญญัติเท่านั้น ซึ่งหมายความว่าในสนธิสัญญาที่เหลือ นั้นประเทศไทยยังไม่ได้มีการอนุวัติการให้เป็นไปตามสนธิสัญญา หากมีปัญหาในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยเฉพาะในกรณี ที่ประเทศไทยต้องการขอรับตัวผู้ร้ายข้ามแดนมาพิจารณาคดีลงในประเทศไทยย่อมไม่อาจใช้กฎหมายภายในระดับ พระราชบัญญัติเหล่านี้เพราะไม่มีกฎหมายเฉพาะเช่นนั้น กลับต้องไปใช้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายภายในทั่วไปคือ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551

ประเทศที่ประเทศไทยมีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกันแต่ยังไม่ได้มีการอนุวัติการตามสนธิสัญญา ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศเบลเยียม ประเทศมาเลเซีย ประเทศพิจ และประเทศอินเดีย

2. สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เก่าที่สุดและยังมีผลถึงปัจจุบันได้แก่ สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่าง สยามกับอังกฤษ ร.ศ. 129 หรือในปี พ.ศ. 2454 โดยที่ยังไม่ได้มีการยกเลิกสนธิสัญญานั้นและเป็นแบบอย่างให้ประเทศ มาเลเซียใช้สนธิสัญญาฉบับนี้ด้วยในระหว่างที่ประเทศไทยและประเทศมาเลเซียยังไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน ระหว่างกัน²⁹

อนึ่ง ข้อน่าสังเกตว่าเหตุใดประเทศอังกฤษและประเทศไทยซึ่งมีดินแดนห่างกันได้มีการทำสนธิสัญญา ส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันตั้งแต่ พ.ศ. 2454 ซึ่งยาวนานนั้น ผู้เขียนเห็นว่าไม่ได้มีจุดมุ่งหมายโดยตรงในการที่ขอส่งหรือรับตัว ผู้ร้ายข้ามแดนกันระหว่างประเทศสยามและประเทศอังกฤษกันแต่ประการใด แต่เป็นความมุ่งหมายที่จะใช้บังคับกับ ประเทศในอาณานิคมที่มีอยู่รอบประเทศสยามในขณะนั้นอันได้แก่ พม่า และมาเลเซียเป็นหลัก ในกรณีที่ไม่ว่าจะเป็น คนที่กระทำความผิดในมาเลเซียหรือพม่าหนีการกระทำความผิดเข้ามายังประเทศสยาม หรือกรณีที่คนสยามไปกระทำความผิดต่อคน ในมาเลเซียหรือพม่า เป็นต้น

3. ประเทศที่ทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยสองครั้งได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยได้ทำ สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนครั้งแรกในปี พ.ศ. 2465 คือ “สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกรุงสยามกับสหปาลี รัฐอเมริกา วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2465” และได้ถูกยกเลิกไปโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้าม แदनระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2533 เหตุเพราะว่าประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตกลง ทำสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ใน พ.ศ. 2526

ก. ความผิดนั้นเป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายของรัฐที่ได้รับการร้องขอ หรือ

ข. เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐที่ร้องขอให้หลักประกันว่าจะเสนอแนะต่อผู้มีอำนาจกักโทษของรัฐที่ร้องขอเพื่อขอให้เปลี่ยนโทษประหาร เป็นโทษที่เบากว่านั้นหากมีการลงโทษประหารชีวิต

ในกรณีของสหรัฐอเมริกา เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้แก่ฝ่ายบริหาร”

²⁹ Thai-Malaysian Exchange of Notes Regarding Extradition Treaty 1959.

บทสรุป

การอนุวัติการกฎหมายคือการรับกฎหมายระหว่างประเทศให้เป็นกฎหมายภายใน บทความนี้มุ่งศึกษาในสามประเด็นหลักได้แก่ ประเด็นแรกคือการให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน ประเด็นต่อมาคือการอนุวัติการสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประเด็นสุดท้ายคือการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและทางปฏิบัติในการอนุวัติการกฎหมายระหว่างประเทศของไทย โดยพิจารณาจากสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน

เอกสารอ้างอิง

- จุมพต สายสุนทร. (2552). **กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จตุรนต์ ธีระวัฒน์. (2555). **กฎหมายระหว่างประเทศ** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ต่อศักดิ์ บุรณะเรืองโรจน์. (2555). **คำอธิบายพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 หลักกฎหมายและทางปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ประสิทธิ์ เอกบุตร. (2551). **กฎหมายระหว่างประเทศ สนธิสัญญา เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- 'เมธี'ถือไฟเหนือกว่า! ไทย-เยอรมันไร้สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน แคมยังเป็นรัฐบาลรัฐประหาร
- จากเว็บไซต์ <https://www.thaipost.net/main/detail/10743> สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2561
- พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา พ.ศ. 2543
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2533
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2541
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ พ.ศ. 2543
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2543
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ พ.ศ. 2527
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐอินโดนีเซีย พ.ศ. 2522
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี พ.ศ. 2543
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2551). **พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
- ศลอุทธรณ์. (2548). **การส่งผู้ร้ายข้ามแดน ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์
- อภิญา เลื่อนฉวี. (2554). **กฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีเมือง**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- Convention d'Extradition entre La Belgique et Le Siam 1937.
- The Thai-Fiji Exchange of Notes Regarding Extradition Treaty 1972.
- The Thai-Malaysian Exchange of Notes Regarding Extradition Treaty 1959.
- The Treaty between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the People's Republic of Bangladesh relating to Extradition 1998.
- The Treaty between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the Republic of Indonesia relating to Extradition 1976.

The Treaty between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the Republic of the Philippines relating to Extradition 1981.

The Treaty between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the United States of America relating to Extradition 1984.

The Treaty between the Kingdom of Thailand and the Kingdom of Cambodia on Extradition 1998.

The Treaty between the Kingdom of Thailand and the People's Republic of China on Extradition 1993.

The Treaty between the Kingdom of Thailand and the Republic of India on Extradition 2013.

The Treaty of Extradition between Siam and Great Britain 1911.

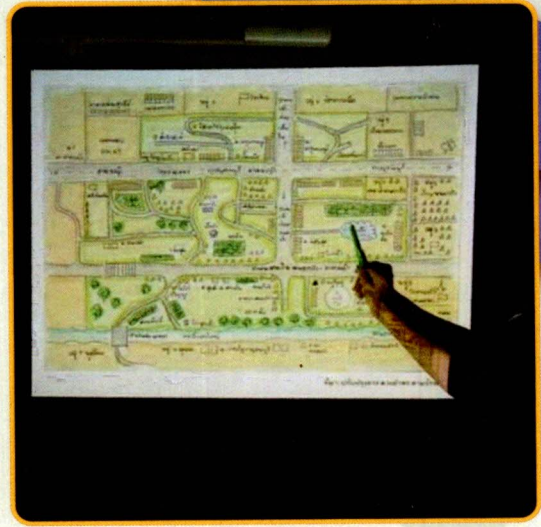
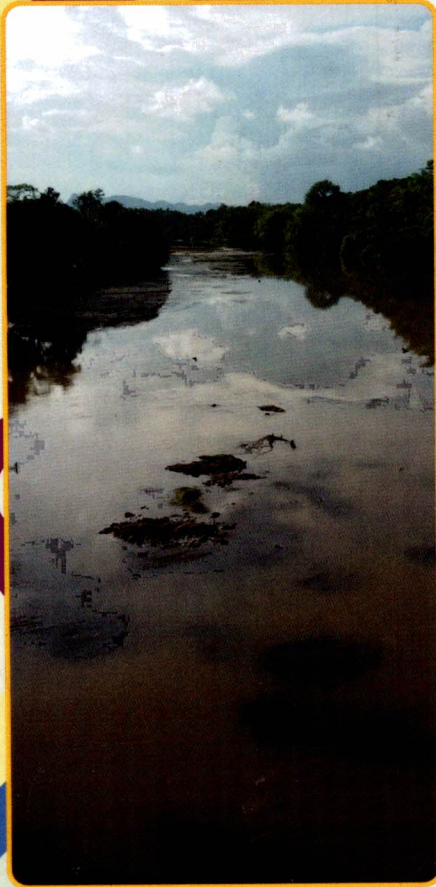
The Treaty on Extradition between the Kingdom of Thailand and the Republic of Korea 1999.

The Treaty on Extradition between the Kingdom of Thailand and the Lao People's Democratic Republic 1999.

The Vienna Convention on the Law of Treaties 1969.

The United Nations Model Treaty on Extradition 1990.

สร้างโอกาสทางการศึกษา
เพื่อพัฒนาชีวิต
บนพื้นฐานความรู้คู่คุณธรรม

วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
Journal of Humanities and Social Sciences Kanchanaburi Rajabhat University

70 หมู่ 4 ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

Tel : 034-534-072 Fax : 034-534-072 E-mail : - Website : huso.kru.ac.th/

พิมพ์ที่ PROTEXTS บริษัท แอเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตประเทศไทย จำกัด Tel : 0-2-575-1791 E-mail : Protexts@hotmail.com Website : www.ProTexts.com